

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Pysznica

INICJATYWAŁOKALNA.PL
SP. Z O.O.

Sierpień 2022

Spis treści

Wstęp	3
1. Metodyka opracowania Diagnozy.....	4
2. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność	7
3. Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym	12
4. Gospodarka i rynek pracy	31
5. Środowisko naturalne i infrastruktura	49
6. Kultura i dziedzictwo kulturowe	69
7. Sport, rekreacja i turystyka	76
8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	79
9. Bezpieczeństwo publiczne	82
10. Polityka społeczna	85
11. Edukacja i wychowanie	92
12. Kapitał społeczny	96
13. Finanse samorządowe.....	101
14. Analiza SWOT	110
15. Podsumowanie i wnioski z diagnozy.....	112
15. 1. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy	112
15. 2. Wyniki badania ankietowego.....	116
15. 3. Wnioski z diagnozy.....	118
Spis tabel.....	121
Spis wykresów	123
Spis rysunków	126
Spis map.....	128

Wstęp

Wyzwania związane z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021–2027 oraz wejściem w życie przepisów wprowadzonych *Ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378) powodują konieczność opracowania przez jednostki samorządu terytorialnego strategii rozwoju zintegrowanych z nowymi przepisami. Opracowanie strategii jest niezbędne w celu kierunkowania i zabezpieczenia ciągłości polityki rozwoju gminy oraz stanowi kluczowy instrument pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację planowanych przez nią zadań.

Niniejsze opracowanie jest efektem gromadzenia i analizy danych na temat gminy i jej otoczenia. Celem Diagnozy jest identyfikacja najważniejszych wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy, a także nazwanie głównych barier i szans wynikających ze zidentyfikowanych uwarunkowań. Przedstawiono potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

Przedstawiona Diagnoza stanowi punkt wyjścia oraz bazę do opracowania *Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Pysznica na lata 2022–2030*, która będzie podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu lokalnego. Dokument ten powinien być spójny z dokumentami planistycznymi wyższego rzędu.

1. Metodyka opracowania Diagnozy

W niniejszej Diagnozie zostały zgromadzone i poddane analizie ilościowej i jakościowej dane odnoszące się do Gminy Pysznica, jak też jej otoczenia zewnętrznego. Na podstawie niniejszego opracowania możliwa stała się identyfikacja wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy. Dane wykorzystane w Diagnozie służą głównie ocenie obecnej sytuacji, wyznaczeniu mocnych i słabych stron gminy, a także jej potencjałów i problemów. To z kolei jest podstawą do sformułowania celów i wyznaczenia najważniejszych kierunków rozwoju. W ramach przeprowadzanej diagnozy obszaru wykorzystano metody analityczne i badawcze polegające m.in. na analizie *desk research*, analizie tekstów i dokumentów programowych, analizie dokumentów prawnych, analizie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych, warsztatach tematycznych, badaniach ankietowych (kwestionariusze ankiet) i dyskusjach panelowych.

W związku z powyższym w opracowaniu przedstawiono dane ilościowe w poszczególnych dziedzinach badawczych, uwzględniających:

- możliwie najbardziej aktualne dane statystyczne (z okresu 2016–2020) w ramach prowadzonej statystyki GUS dla Gminy Pysznica, gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego, Polski oraz gmin o podobnym charakterze. Podczas tworzenia niniejszego opracowania nie były jeszcze dostępne wszystkie dane za 2021 r.;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie;
- dane pozyskane z samorządu gminy oraz jednostek mu podległych;
- zapisy wybranych dokumentów planistycznych, programowych, badań, ewaluacji i innych: Polski, województwa podkarpackiego, gminy;
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów oraz opracowań eksperckich przytaczane w Diagnozie;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych).

Źródłem danych o charakterze jakościowym były:

- wyniki przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców gminy;
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów oraz opracowań eksperckich przytaczane w Diagnozie;

- wyniki prac warsztatowych przeprowadzonych z grupami roboczymi;
- treści pozyskane od samorządu oraz jednostek mu podległych;;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie.

Gminy sąsiadujące z Gminą Pysznica, w odniesieniu do których porównano wybrane wskaźniki / dane statystyczne, to: Miasto Stalowa Wola, Gmina Radomyśl nad Sanem, Miasto i Gmina Zaklików, Miasto i Gmina Nisko, Miasto i Gmina Ulanów, Gmina Jarocin, Miasto i Gmina Janów Lubelski, Miasto i Gmina Modliborzyce, Gmina Potok Wielki.

Narzędziem pozwalającym na analizę sytuacji rozwojowej gminy był Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL), który został przygotowany w ramach Systemu Analiz Samorządowych przez Związek Miast Polskich w ramach projektu finansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 – pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. Nie jest to ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego stanowiących grupę porównawczą. Nie jest to również ocena w sensie formalnym, ale punkt wyjścia do analizy. Tym samym jest to wsparcie władz i mieszkańców w przygotowaniu decyzji, przede wszystkim o charakterze strategicznym¹. Narzędzie to jest jednym z wielu wykorzystanych na potrzeby niniejszej Diagnozy.

W celu przygotowania Monitora Rozwoju Lokalnego, analizie poddano wiele aspektów decydujących o rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju wyodrębniono trzy wymiary tegoż rozwoju: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny. Następnie w ramach każdego z wymiarów wyodrębniono od 3 do 5 obszarów analizy, charakteryzujących główne sfery funkcjonowania gminy. Tych obszarów łącznie wyodrębniono 12. Obszary podzielone są na podobszary (od 2 do 5) – jest ich łącznie 48. Podobszary charakteryzowane są przez wybrane wskaźniki. Łącznie w Monitorze Rozwoju Lokalnego poddano analizie 152 wskaźniki pochodzące ze statystyki publicznej. W niniejszym opracowaniu zaprezentowano kilka z nich.

Gmina Pysznica należy w statystykach MRL do grupy porównawczej *Strefy zewnętrzne OF miast subregionalnych (D4)* – w grupie znajdują się łącznie 134 jednostki

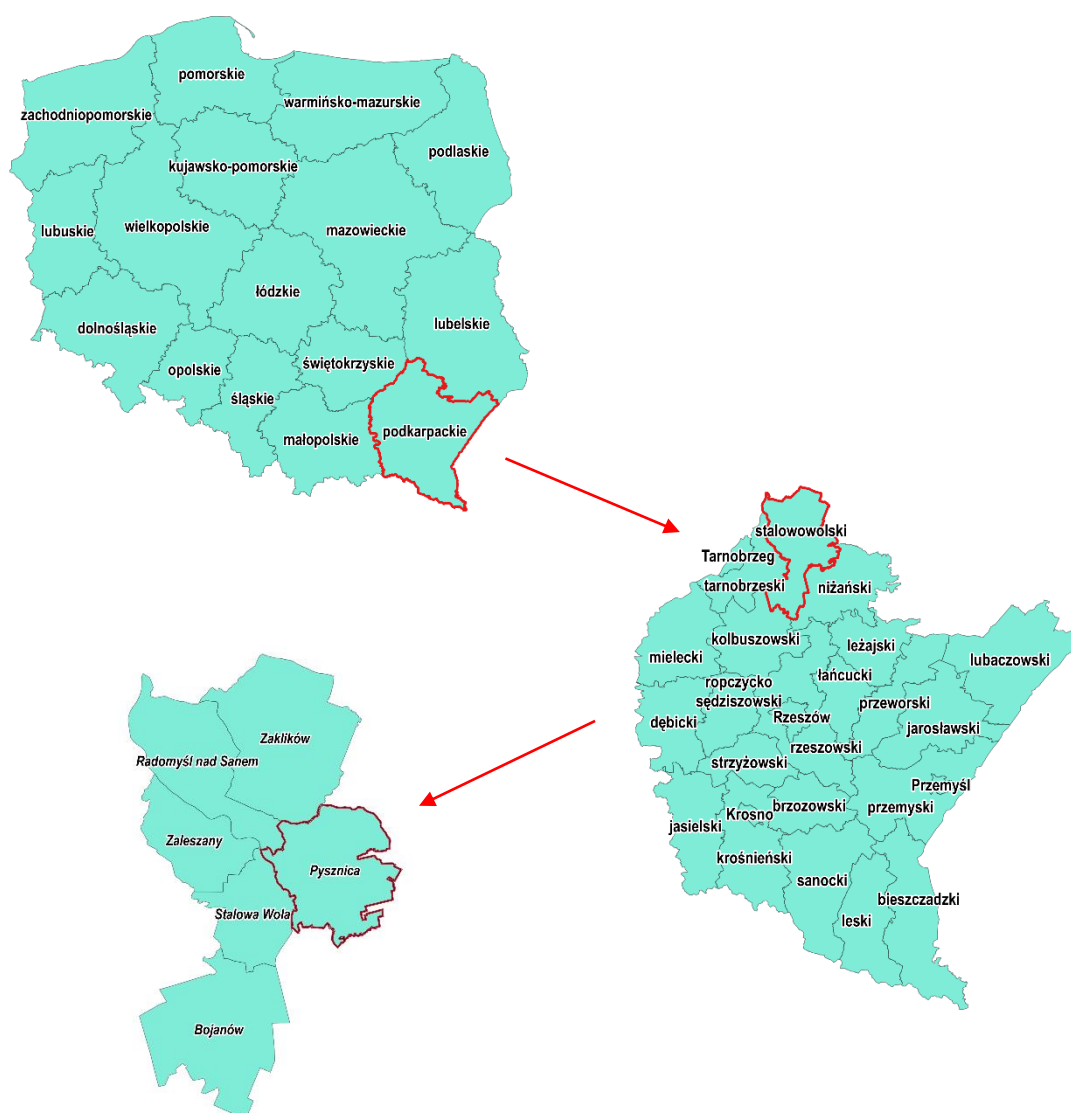
¹Strona internetowa Związku Miast Polskich, miasta.pl/aktualnosci/monitor-rozwoju-lokalnego-nowe-narzedzie-dla-miast, inf. z dnia 06.06.2022 r.

samorządowe. Przynależność do grupy wykorzystano w ocenie sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowej w Gminie Pysznica.

2. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność

Gmina Pysznica, która jest gminą wiejską, leży w południowo-wschodniej części Polski, w województwie podkarpackim, w powiecie stalowowolskim (mapa 1). Powierzchnia gminy wynosi 147 km², w 2020 roku według danych GUS zamieszkiwało ją 11 335 osób. Gmina swoim zasięgiem obejmuje 9 miejscowości, a jej siedziba znajduje się w miejscowości Pysznica.

Mapa 1 Położenie Gminy Pysznica na tle Polski, województwa podkarpackiego i powiatu stalowowolskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG, z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

Gmina Pysznica graniczy: od północy z Miastem i Gminą Zaklików, od wschodu z Gminą Jarocin, od południa z Miastem i Gminą Nisko oraz Miastem i Gminą Ulanów natomiast od zachodu z Miastem Stalowa Wola, a także z Gminą Radomyśl nad Sanem. Ponadto Gmina Pysznica od północno-wschodniej strony graniczy z Gminą Potok Wielki, Miastem i Gminą Modliborzyce oraz Miastem i Gminą Janów Lubelski, położonymi na terenie województwa lubelskiego.

W skład gminy wchodzi 10 sołectw, z których część została wyznaczona zgodnie z granicami miejscowości, a kilka z nich obejmuje fragmenty wsi bądź ich przysiółki²:

- Bąków – przysiółek miejscowości Brandwica, funkcjonuje jako samodzielne sołectwo;
- Brandwica – sołectwo wyznaczone w granicach wsi, z wyłączeniem ww. przysiółka;
- Chłopska Wola – sołectwo wyznaczone w granicach wsi;
- Jastkowice – sołectwo wyznaczone w granicach miejscowości z wyłączeniem przysiółka Kuziory;
- Kłyżów – sołectwo wyznaczone w granicach miejscowości z wyłączeniem przysiółków Kniejka, Krzaki, Słomiana;
- Krzaki-Słomiana – sołectwo utworzone z przysiółków Krzaki, Kniejka, Piskorowy, Staw oraz Słomiana;
- Olszowiec – sołectwo obejmujące kilka ulic miejscowości Pysznica i Olszowiec;
- Pysznica – sołectwo obejmujące część wsi Pysznica oraz kilka ulic miejscowości Olszowiec;
- Studzieniec – sołectwo obejmujące wieś Studzieniec oraz przysiółek Kuziory;
- Sudół – sołectwo utworzone z przysiółków Malce i Sudół.

Taki podział gminy powoduje, iż GUS nie udostępnia danych dla każdego sołectwa, również w Państwowym Rejestrze Granic można pozyskać dane dla jednostek wyznaczonych w granicach miejscowości. W związku z powyższym na mapach będą prezentowane wskaźniki dla poszczególnych miejscowości bez podziału na przysiółki: Brandwica, Chłopska Wola, Jastkowice, Kłyżów, Pysznica oraz Studzieniec.

² Strona internetowa Gminy Pysznica, pysznica.pl

Mapa 2 Podział Gminy Pysznica na jednostki strukturalne

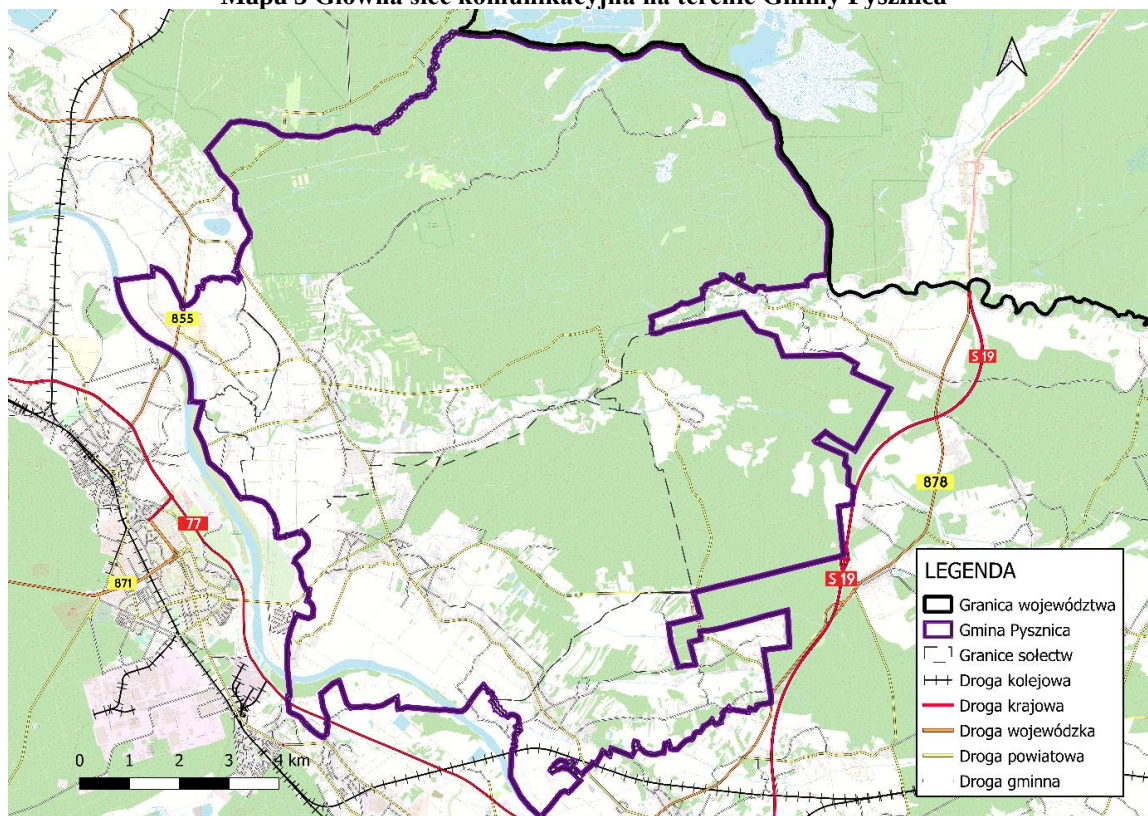
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowych rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju - PRG

Gmina stanowi dobry punkt komunikacyjny, przez jej teren przebiega droga wojewódzka 855 Stalowa Wola – Olbiecin, która łączy się z drogą krajową Lipnik – Przemyśl. Obok gminy przebiega również droga ekspresowa S19 Rzeszów – Lublin. Ponadto przez teren gminy przebiega trasa linii kolejowej nr 66, normalnotorowej, niezelektryfikowanej, łącząca stację Zwierzyniec Towarowy ze stacją Stalowa Wola Południe³.

Na mapie 3 przedstawiono sieć komunikacyjną na obszarze Gminy Pysznica, która uwzględnia przebieg dróg wojewódzkich (kolor pomarańczowy), dróg powiatowych (kolor żółty) oraz dróg kolejowych. Natomiast na mapie 4 przedstawiono czas dojazdu z diagnozowanej gminy do wybranych najbliższych ośrodków miejskich.

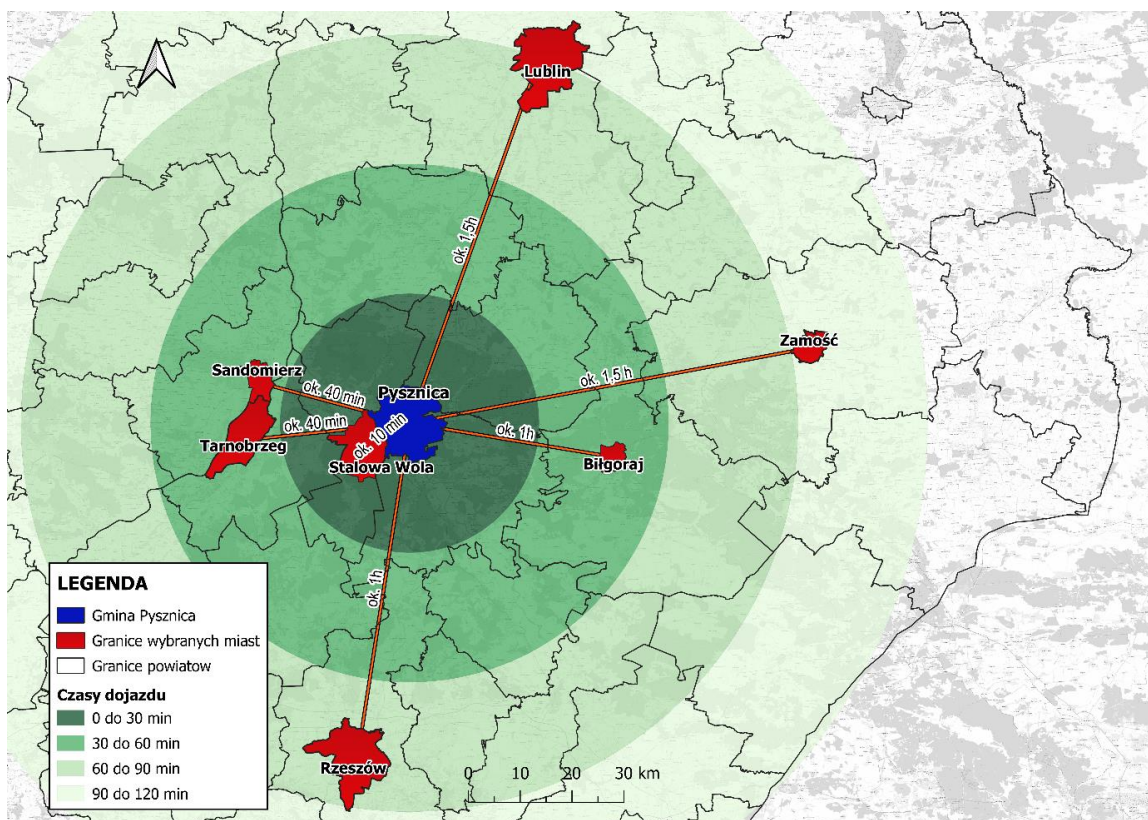
³ PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., plk-sa.pl

Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Pysznica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl

Mapa 4 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Pysznica

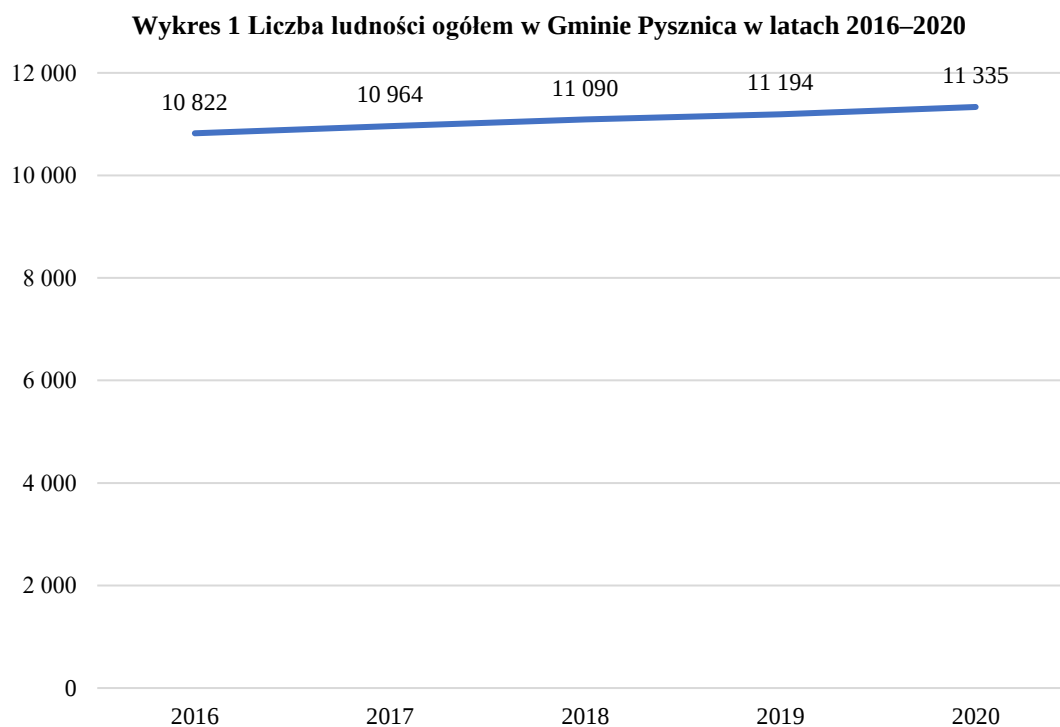
Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

Położenie Gminy Pysznica względem większych ośrodków miejskich jest bardzo korzystne. Gmina bezpośrednio sąsiaduje ze Stalową Wolą, która jest siedzibą władz powiatu. Dojazd z miejscowości Pysznica do centrum Miasta Stalowa Wola zajmuje ok. 10 min. Równie blisko leży Tarnobrzeg oraz Sandomierz, czas dojazdu do obydwu ośrodków zajmuje niecałe 40 min. W ciągu godziny można dojechać do Rzeszowa oraz Biłgoraja, a ok. półtorej godziny zajmie dojazd do Lublina i Zamościa. Takie położenie gminy umożliwia dojazd w krótkim czasie do większych ośrodków miejskich (dostępność usług, rynku pracy, rynku zbytu). Z drugiej jednak strony, powoduje to, iż mieszkańcy nie korzystają z usług „na miejscu”.

3. Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym

Z danych GUS wynika, iż liczba osób zamieszkujących Gminę Pysznica w roku 2020 wynosiła 11 335, a gęstość zaludnienia gminy – 77 os/km². Liczba ludności w przeciągu ostatnich 4 lat wykazuje tendencję wzrostową. Na przestrzeni prezentowanych lat liczba ludności wzrosła o 513 osób, co stanowi wzrost w stosunku do 2016 roku o 4,74% liczby osób ogółem, podczas gdy dla Polski odnotowano spadek o 0,44%, a w województwie podkarpackim o 0,30%.

Na wykresie 1 przedstawiony został trend zmian liczby ludności dla Gminy Pysznica, natomiast w tabeli 1 dane ludnościowe dla gminy w porównaniu do Polski, województwa podkarpackiego oraz gmin sąsiednich.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Ludność ogółem					Zmiana liczby ludności %
	2016	2017	2018	2019	2020	
Gmina Pysznica	10 822	10 964	11 090	11 194	11 335	↑4,74
Gmina Janów Lubelski	16 101	16 057	15 985	15 874	15 643	↓2,84
Gmina Modliborzyce	7 071	7 037	7 003	6 957	6 914	↓2,22
Gmina Potok Wielki	4 753	4 728	4 683	4 651	4 561	↓4,04
Gmina Jarocin	5 429	5 392	5 402	5 372	5 368	↓1,12
Gmina Nisko	22 391	22 412	22 413	22 358	22 186	↓0,92
Gmina Ulanów	8 385	8 328	8 306	8 255	8 214	↓2,04
Miasto Stalowa Wola	62 400	61 903	61 182	60 466	59 623	↓4,45
Gmina Radomyśl nad Sanem	7 331	7 283	7 327	7 311	7 331	0,00
Gmina Zaklików	8 642	8 605	8 580	8 516	8 497	↓1,68
województwo podkarpackie	2 127 656	2 129 138	2 129 015	2 127 164	2 121 229	↓0,30
Polska	38 432 992	38 433 558	38 411 148	38 382 576	38 265 013	↓0,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 2 Liczba ludności w podziale na miejscowości leżące na terenie Gminy Pysznica

	Liczba ludności				
	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	10 886	11 014	11 123	11 231	11 307
Bąków	169	165	161	162	162
Brandwica	624	621	640	656	682
Chłopska Wola	171	173	169	169	166
Jastkowice	2 946	3 016	3 046	3 106	3 122
Kłyżów	1 265	1 252	1 253	1 239	1 255
Krzaki	628	625	629	624	615
Pysznica	4 516	4 589	4 657	4 700	4 733
Słomiana	272	272	268	272	270
Studzieniec	295	301	300	303	302

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Pysznicy

Z przedstawionych danych w tabeli 1 wynika, iż liczba ludności na obszarze gminy stale wzrasta, co jest odwrotną sytuacją do tendencji panującej w województwie, gdzie od 2018 roku wskaźnik zaczął spadać, po wcześniejszym wzroście w roku 2017. Również w Polsce odnotowuje się systematyczny spadek ludności.

W tabeli 2 zostały zaprezentowane dane pozyskane z Urzędu Gminy w Pysznicy, dotyczące stanu liczby ludności w poszczególnych miejscowościach. Porównując dane z GUS oraz z Urzędu Gminy możemy zauważyć różnicę w ogólnej liczbie mieszkańców w każdym

analizowanym roku. Warto tu dodać, iż GUS udostępnia dane pozyskane od jednostek, dotyczące wyłącznie osób zameldowanych na terenie gminy.

Dodatkowo w tabeli 3 została przedstawiona prognoza ludności dla Gminy Pysznica oraz gmin sąsiednich. Zaprezentowane dane pochodzą z opracowania wykonanego przez GUS pn. *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030*, które zostało opublikowane w 2017 r. Za punkt wyjścia do opracowania diagnozy posłużyły dane statystyczne dotyczące stanu ludności na dzień 31.12.2016. Z przedstawionych danych wynika, iż dla Gminy Pysznica jako jedynej spośród porównywanych jednostek prognozowany jest coroczny wzrost liczny ludności, co jest bardzo pozytywnym zjawiskiem.

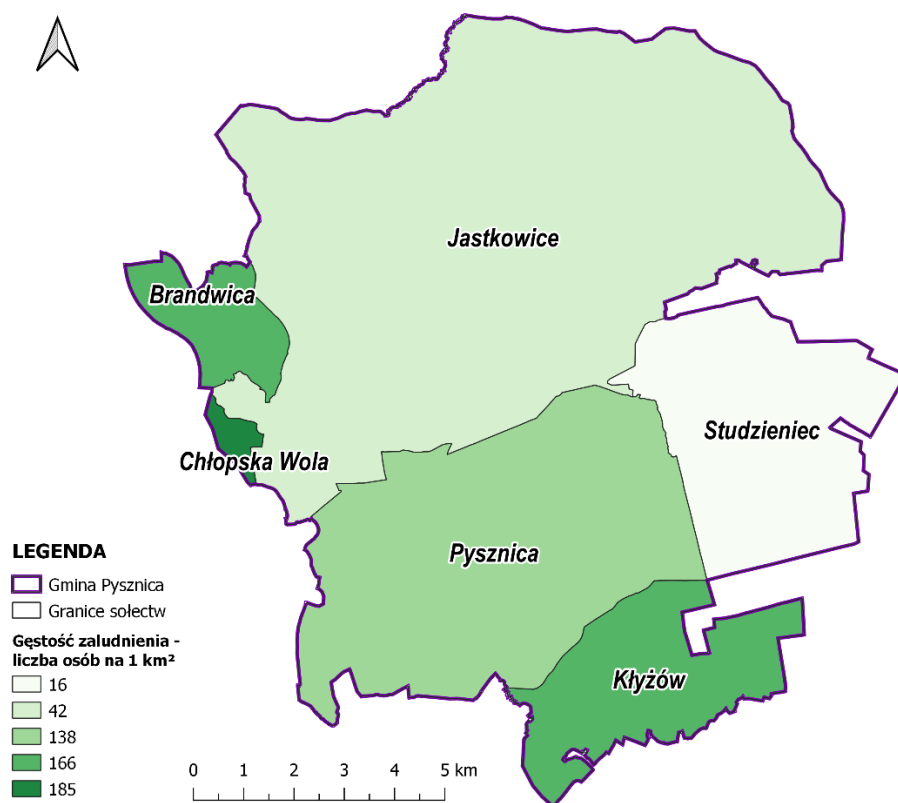
Tabela 3 Prognozowana liczba ludności ogółem na lata 2016–2030 w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich

Jednostka terytorialna	Ludność ogółem														
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Gmina Pysznica	10 822	10 933	11 047	11 160	11 272	11 384	11 497	11 611	11 722	11 833	11 940	12 047	12 154	12 255	12 358
Gmina Janów Lubelski	16 101	16 029	15 962	15 894	15 824	15 746	15 665	15 579	15 487	15 395	15 301	15 202	15 098	14 986	14 873
Gmina Modliborzyce	7 071	7 044	7 020	7 000	6 978	6 958	6 937	6 915	6 896	6 877	6 856	6 833	6 809	6 783	6 760
Gmina Potok Wielki	4 753	4 732	4 713	4 694	4 675	4 659	4 644	4 626	4 612	4 591	4 577	4 562	4 545	4 529	4 514
Gmina Jarocin	5 429	5 415	5 402	5 390	5 377	5 364	5 352	5 339	5 326	5 315	5 301	5 287	5 273	5 259	5 242
Gmina Nisko	22 391	22 331	22 268	22 204	22 136	22 061	21 981	21 901	21 812	21 726	21 638	21 543	21 444	21 338	21 235
Gmina Ulanów	8 385	8 349	8 314	8 278	8 243	8 205	8 169	8 132	8 094	8 054	8 017	7 980	7 940	7 899	7 857
Miasto Stalowa Wola	62 400	61 809	61 206	60 595	59 966	59 322	58 660	57 976	57 283	56 575	55 855	55 119	54 373	53 609	52 838
Gmina Radomyśl nad Sanem	7 331	7 330	7 329	7 328	7 331	7 332	7 335	7 338	7 338	7 338	7 333	7 327	7 320	7 313	7 306
Gmina Zaklików	8 642	8 631	8 621	8 614	8 606	8 598	8 589	8 577	8 568	8 556	8 543	8 530	8 513	8 496	8 477

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na poniższym kartogramie (mapa 5) przedstawiona została gęstość zaludnienia mieszkańców w podziale na miejscowości w Gminie Pysznica w 2020 roku (według danych z Urzędu Gminy Pysznica). Największe zagęszczenie ludności występuje w miejscowościach: Chłopska Wola, Brandwica oraz Kłyżów. Z kolei miejscowością charakteryzującą się najmniejszym zagęszczeniem jest wieś Studzieniec.

Mapa 5 Gęstość zaludnienia – liczba mieszkańców na 1 km² w podziale na miejscowości Gminy Pysznica w 2020 roku

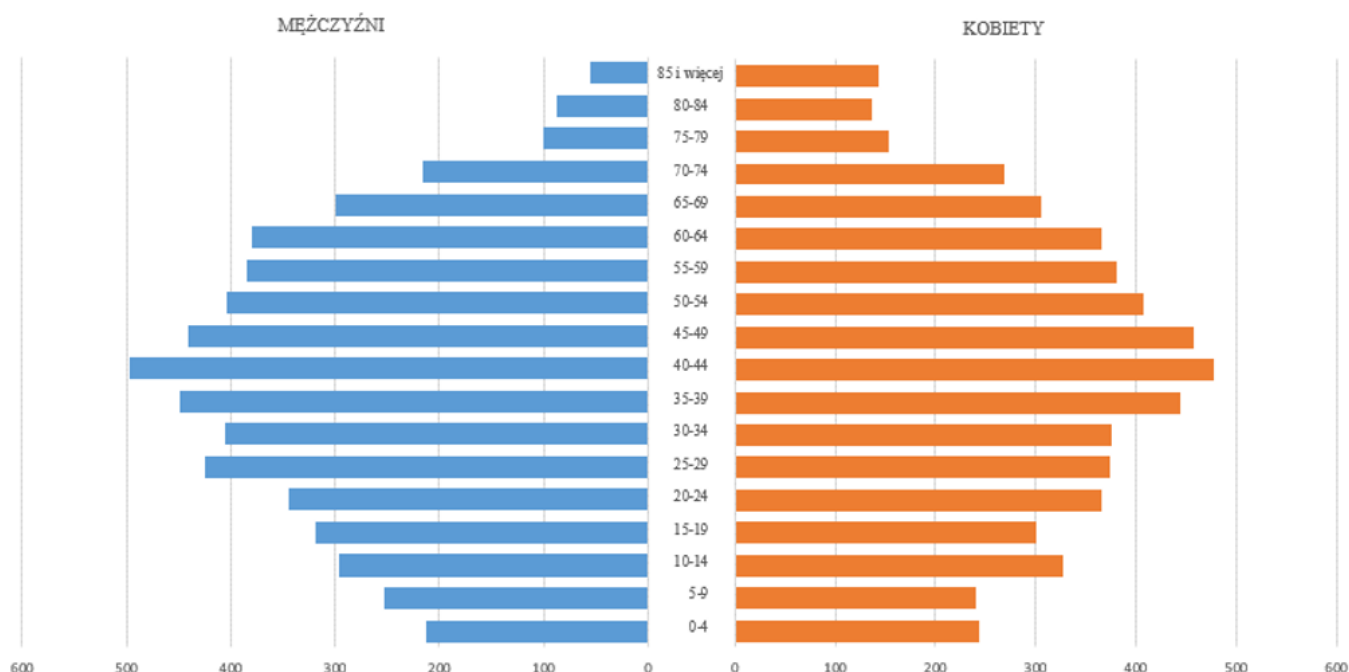

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Pysznica, za pomocą programu QGIS

Na wykresie 2 przedstawiona została struktura ludności według poszczególnych grup wieku, tzw. *piramida wieku* dla Gminy Pysznica. Na wykresie 3 przedstawiono wskaźnik *udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem* w Pysznicy w latach 2016–2020, który w tabeli 4 porównano do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski. Jak wynika z przedstawionych danych GUS, Gminę Pysznica zamieszkuje więcej kobiet (5 768) niż mężczyzn (5 567), przy czym większość ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (0–49 lat) stanowią mężczyźni. Tendencja ta odwraca się wśród mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (65 i więcej) i to kobiety stanowią większość mieszkańców w wieku powyżej 70 lat. Znaczna nadwyżka kobiet nad mężczyznami w tym wieku jest spowodowana wyższą średnią długością życia kobiet,

ponieważ mężczyźni częściej zapadają na choroby cywilizacyjne, układu krążenia i statystycznie częściej ulegają wypadkom.

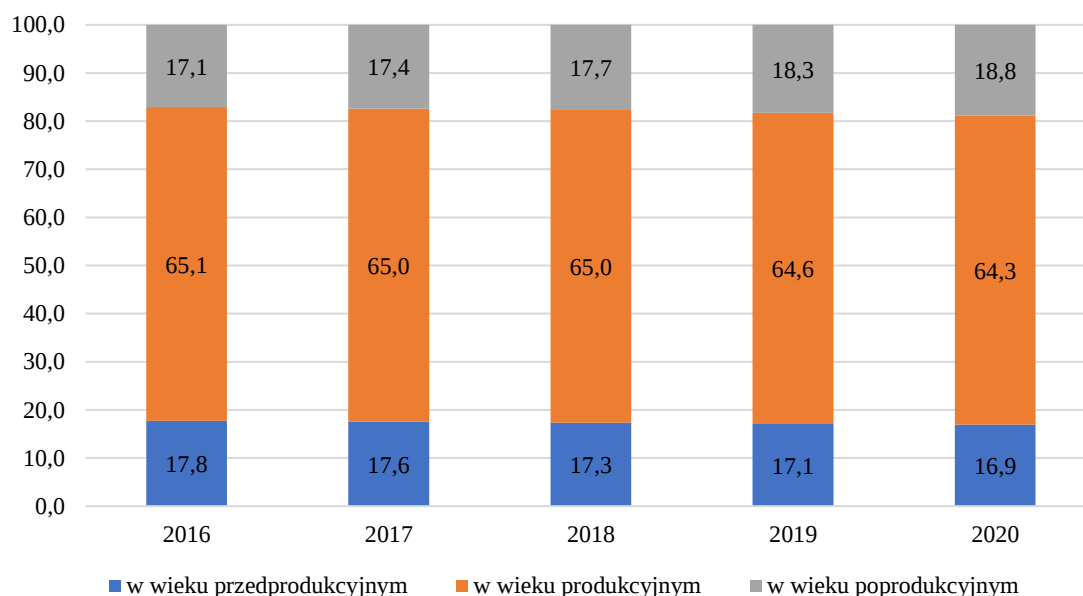
Wykres 2 Piramida wieku dla Gminy Pysznica w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności ogółem w Gminie Pysznica systematycznie się zwiększa, jednakże trzeba zwrócić uwagę, iż jest to tendencja wojewódzka oraz ogólnokrajowa. Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie 3, gminę charakteryzuje starzejące się społeczeństwo – udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym zmniejsza się.

Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak przedstawiono w tabeli 4 w 2020 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Pysznica wynosił 16,9%, co daje trzeci wynik wśród porównywanych gmin, jednak jest to poniżej średniej dla Polski (18,2%) oraz województwa podkarpackiego (18,1%). Odmienna była sytuacja odnośnie wieku poprodukcyjnego w gminie na tle województwa i Polski – pomimo wzrostu wskaźnika w latach 2016–2020 ludność w wieku poprodukcyjnym w 2020 roku w Gminie Pysznica wynosiła 18,8%, podczas gdy dla województwa wynosiła 20,8%, a dla Polski 22,3%. W porównaniu do jednostek sąsiednich Gmina Pysznica osiągnęła najlepszy wynik. Odnośnie udziału ludności w wieku produkcyjnym – pomimo spadku wartości wskaźnika w analizowanych latach, Gmina Pysznica w 2020 roku osiągnęła jedną z najwyższych wartości (64,3%) wśród wszystkich porównywanych jednostek (województwo podkarpackie: 61,1%, Polska: 59,5%).

Nieco inny obraz sytuacji demograficznej w gminie jest ukazany we wskaźnikach obciążenia demograficznego, do których należą wskaźniki zamieszczone w tabeli 5: *liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym* oraz *odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem*. Wskaźniki te przedstawiono dla gminy w porównaniu do gmin sąsiednich oraz do województwa podkarpackiego i Polski, dodatkowo wskaźnik *odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej* porównano z gminami podobnymi (wykres 4).

Tabela 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wiek przedprodukcyjny					Wiek produkcyjny					Wiek poprodukcyjny				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	17,8	17,6	17,3	17,1	16,9	65,1	65,0	65,0	64,6	64,3	17,1	17,4	17,7	18,3	18,8
Gmina Janów Lubelski	17,3	17,3	17,1	17,1	17,0	63,5	62,7	62,0	61,3	60,7	19,1	20,0	20,9	21,7	22,3
Gmina Modliborzyce	17,3	17,1	17,1	17,1	16,6	63,2	63,2	63,1	62,8	62,7	19,5	19,7	19,8	20,1	20,6
Gmina Potok Wielki	19,0	18,4	17,8	17,7	16,4	62,0	62,0	62,0	62,1	62,7	19,0	19,5	20,1	20,2	20,9
Gmina Jarocin	17,0	16,6	16,4	15,9	15,9	65,3	65,0	64,9	65,0	64,6	17,6	18,4	18,7	19,1	19,5
Gmina Nisko	16,6	16,6	16,5	16,5	16,4	66,6	65,8	65,2	64,3	63,7	16,8	17,6	18,3	19,2	19,9
Gmina Ulanów	16,3	15,9	15,6	15,6	15,5	64,3	64,0	63,9	63,5	63,1	19,4	20,1	20,6	20,9	21,5
Miasto Stalowa Wola	15,7	15,7	15,4	15,3	15,2	61,9	60,7	59,6	58,6	58,1	22,4	23,6	24,9	26,0	26,8
Gmina Radomyśl nad Sanem	17,4	17,2	17,2	17,1	17,2	63,7	63,0	62,4	61,9	61,7	18,9	19,9	20,4	21,1	21,2
Gmina Zaklików	17,1	17,0	17,0	16,7	16,9	62,6	62,5	62,3	62,0	61,3	20,3	20,5	20,7	21,4	21,8
województwo podkarpackie	18,4	18,3	18,2	18,2	18,1	62,9	62,4	62,0	61,5	61,1	18,8	19,3	19,8	20,4	20,8
Polska	17,9	18,0	18,1	18,1	18,2	61,8	61,2	60,6	60,0	59,5	20,2	20,8	21,4	21,9	22,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

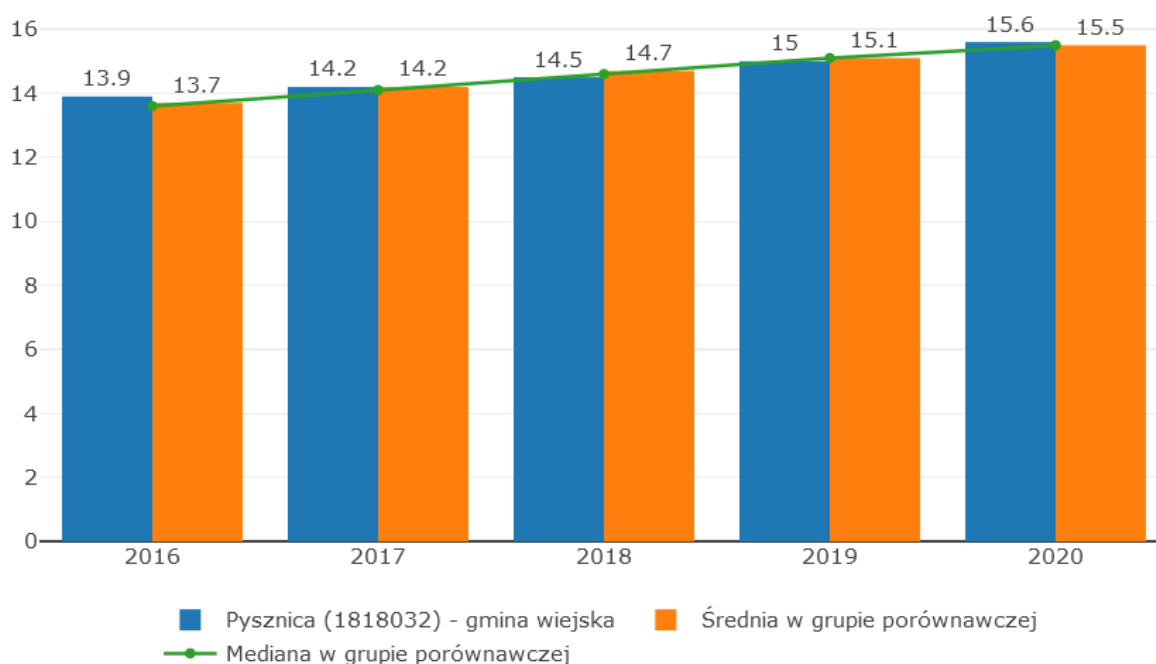
Tabela 5 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wskaźniki obciążenia demograficznego														
	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym					Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	96,2	99,0	101,9	107,1	111,0	26,2	26,7	27,2	28,3	29,3	13,9	14,2	14,5	15,0	15,6
Gmina Janów Lubelski	110,3	116,0	122,2	126,7	130,7	30,1	31,9	33,6	35,4	36,7	15,4	16,1	17,0	17,8	18,2
Gmina Modliborzyce	112,5	114,8	115,9	117,0	124,0	30,8	31,1	31,5	32,0	32,9	16,8	16,8	16,8	16,9	17,4
Gmina Potok Wielki	100,1	106,0	112,9	114,2	127,1	30,6	31,5	32,5	32,5	33,3	16,0	16,6	17,1	17,3	17,7
Gmina Jarocin	103,6	110,5	114,4	120,1	123,1	27,0	28,2	28,8	29,4	30,2	14,8	15,3	15,5	16,0	16,3
Gmina Nisko	100,8	105,5	110,7	116,0	121,8	25,2	26,7	28,1	29,9	31,3	13,6	14,2	14,8	15,5	16,0
Gmina Ulanów	119,1	126,3	132,0	134,5	138,9	30,2	31,3	32,2	32,9	34,1	15,9	16,4	17,0	17,6	18,0
Miasto Stalowa Wola	143,2	150,5	161,3	169,6	176,5	36,2	38,8	41,8	44,4	46,1	17,3	18,5	19,9	21,2	22,3
Gmina Radomyśl nad Sanem	108,9	115,7	119,1	123,3	123,4	29,7	31,5	32,7	34,0	34,3	15,8	16,5	17,1	17,8	18,1
Gmina Zaklików	119,0	120,8	121,9	128,4	128,8	32,5	32,8	33,3	34,5	35,5	16,9	17,2	17,5	18,1	18,5
województwo podkarpackie	102,1	105,6	109,0	112,3	114,6	29,8	30,9	32,0	33,2	34,0	15,4	15,9	16,4	16,9	17,4
Polska	112,7	115,5	118,3	121,0	122,8	32,7	34,0	35,3	36,5	37,5	16,4	17,0	17,5	18,1	18,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

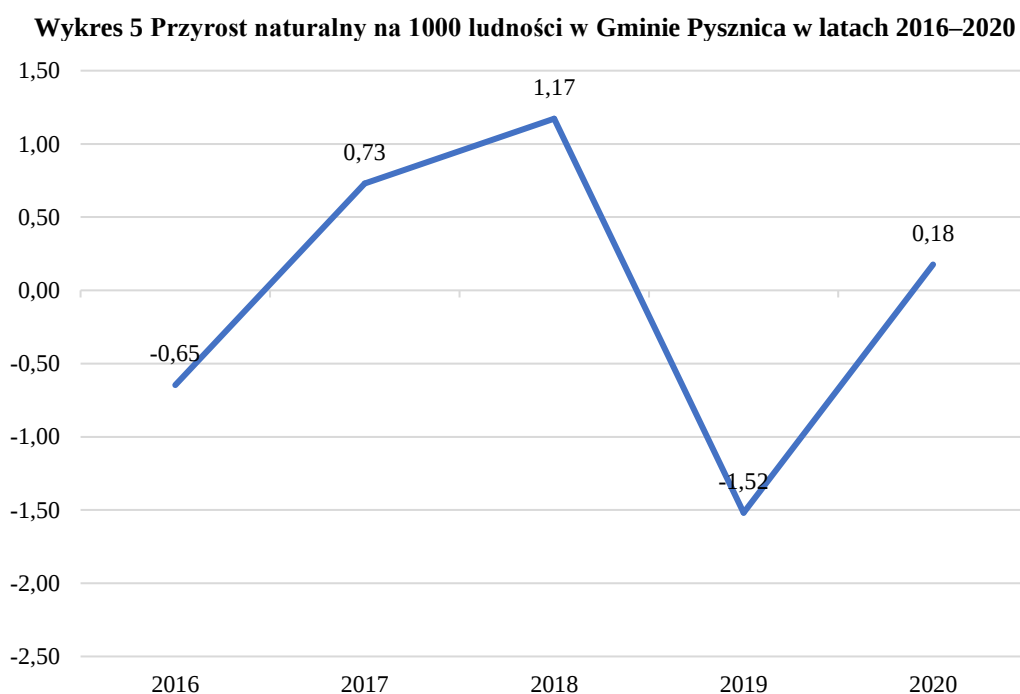
Jak wynika z danych zaprezentowanych w tabeli 5 wszystkie wskaźniki w stosunku do pozostałych porównywanych jednostek znacznie się wyróżniają, np. *liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym* – w 2020 roku wskaźnik wyniósł 111 i był najniższy w porównaniu do wartości dla gmin sąsiednich. W tym przypadku oznacza to dobrą sytuację gminy. W Polsce wskaźnik ten wynosił 122,8, a w województwie podkarpackim 114,6. Wskaźnik starości (odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej) we wszystkich porównywanych jednostkach administracyjnych z roku na rok był coraz wyższy, jednak Gmina Pysznica również w tym przypadku miała najlepszy wynik. Natomiast wykres 4 przedstawia wskaźnik starości w analizowanej gminie i jednostkach podobnych. Wartość tego wskaźnika dla gminy na przestrzeni lat 2016–2020 wahała się, jednak w ostatnim roku jest powyżej średniej w grupie gmin podobnych.

Wykres 4 Wskaźnik starości – odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w Gminie Pysznica i w gminach podobnych w latach 2016–2020

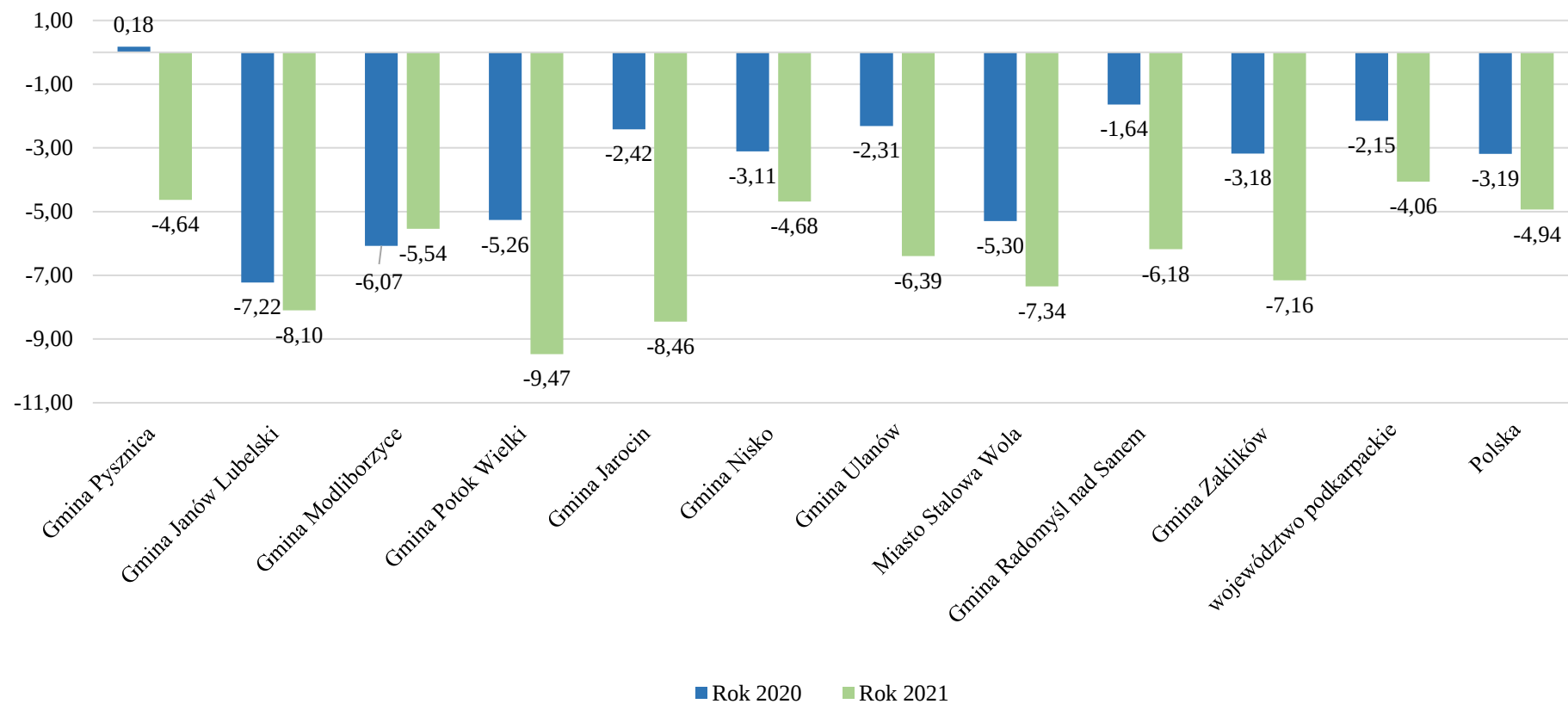
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Wskaźnikiem wpływającym na strukturę ludnościową jest wskaźnik *przyrostu naturalnego na 1 000 ludności*. Przyrost naturalny na terenie Gminy Pysznica jest na dodatnim poziomie, jego wartości zmieniały się w okresie ostatnich lat (wykres 5). W 2019 roku wartość wskaźnika gwałtownie spadła do ujemnego poziomu (-1,52), a w 2020 r. odnotowano wzrost (0,18). Z kolei w porównaniu jednostek sąsiadujących Gmina Pysznica jako jedyna w 2020 r. osiągnęła wartość wskaźnika na dodatnim poziomie. Ujemne wartości odnotowano również w województwie podkarpackim (-2,15) i w Polsce (-3,19). Jednak dane za 2021 rok pokazują zarówno spadek wskaźnika do poziomu ujemnego dla analizowanej gminy (-4,64), jak i pogorszenie sytuacji odnośnie przyrostu naturalnego w większości z porównywanych jednostek – wykres 6.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

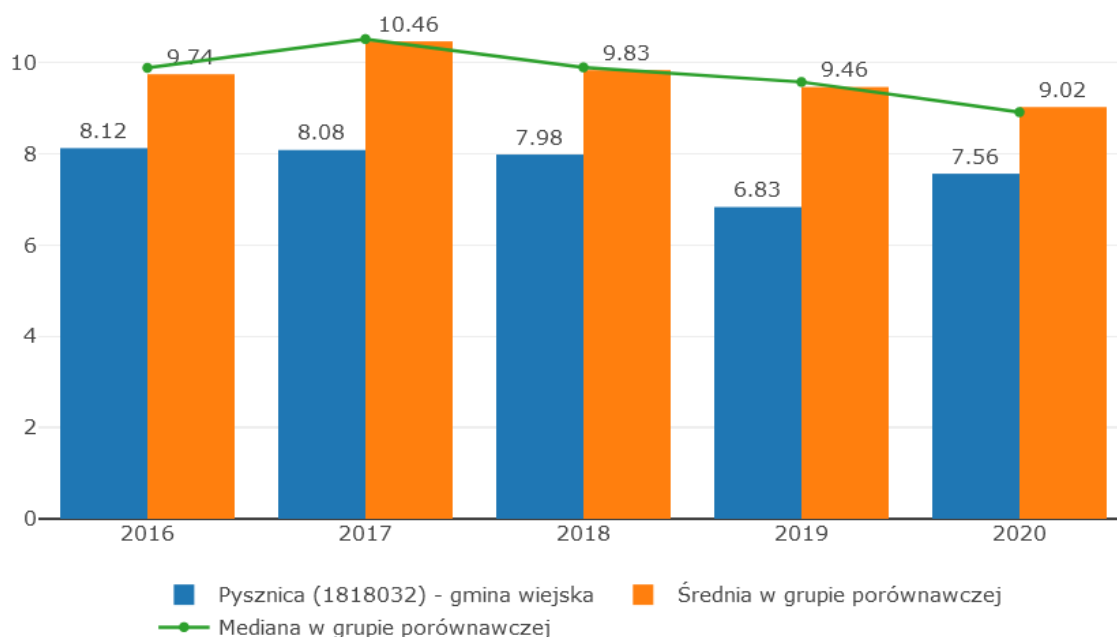
Wykres 6 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020 i 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z podstawowych komponentów ruchu naturalnego ludności, obok liczby zgonów i przyrostu naturalnego, jest liczba urodzeń. Na wykresie 7 przedstawiono wartości wskaźnika *urodzenia żywe na 1000 ludności* dla Gminy Pysznica i średnią w gminach podobnych w latach 2016–2020. Poniższy wykres wskazuje na niekorzystną sytuację w Gminie Pysznica – na przestrzeni lat gmina charakteryzowała się niższym wskaźnikiem urodzeń żywych. Jest to negatywne zjawisko, które w porównaniu z problemem starzenia się społeczeństwa wpływa na niski potencjał demograficzny gminy.

Wykres 7 Urodzenia żywe na 1000 ludności – wartości dla Gminy Pysznica i średnia dla gmin podobnych w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, *gminy.monitorrozwoju.pl*, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Istotne w kontekście ilości i struktury ludności w danym miejscu jest też saldo migracji, stanowiące różnicę między napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. Migracje stanowią jeden z najważniejszych (po liczbie urodzeń i zgonów) czynników kształtujących liczbę ludności na danym obszarze. Saldo migracji podawane w przeliczeniu na 1000 ludności dla Gminy Pysznica, pomimo iż na przestrzeni analizowanych lat spadało, to w 2020 r. było korzystne i wynosiło: 11,38 (tabela 6), co stanowi najwyższą wartość pośród porównywanych jednostek.

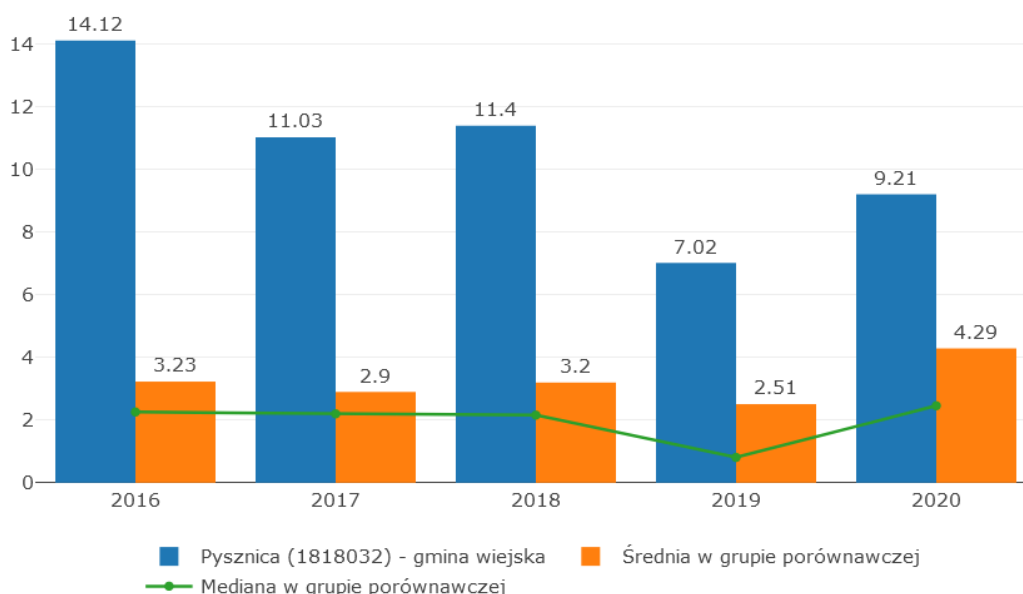
Tabela 6 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Saldo migracji ogółem na 1000 ludności				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	16,17	12,13	12,98	11,08	11,38
Gmina Janów Lubelski	-3,66	-3,92	-6,26	-5,17	-6,14
Gmina Modliborzyce	-1,84	-1,85	-4,14	-4,74	0,00
Gmina Potok Wielki	-3,79	-4,86	-6,19	-6,02	-10,09
Gmina Jarocin	-3,87	-2,41	1,67	-1,86	-0,19
Gmina Nisko	-1,47	-0,98	-2,05	-3,80	-5,63
Gmina Ulanów	-4,89	-3,84	-2,89	-1,94	-3,53
Miasto Stalowa Wola	-8,27	-8,40	-11,42	-10,49	-9,09
Gmina Radomyśl nad Sanem	-1,09	-0,82	2,05	0,27	0,41
Gmina Zaklików	-2,89	1,16	0,82	-0,47	-0,94
województwo podkarpackie	-0,77	-0,83	-1,29	-1,39	-0,92
Polska	0,04	0,04	0,09	0,16	0,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotne zarówno w kontekście struktury wieku, rynku pracy, jak i kapitału społecznego są ruchy migracyjne ludzi młodych. Na wykresie 8 przedstawiono wskaźnik *saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób* w Gminie Pysznica i w gminach podobnych w latach 2016–2020. Jak można zauważyć na poniższym wykresie, saldo dla Gminy Pysznica na przestrzeni analizowanych lat waha się, ale wciąż osiąga wartość dużo powyżej średniej w porównaniu do gmin podobnych.

Wykres 8 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób w Gminie Pysznica w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest kwestia związana z budownictwem mieszkaniowym, który można ocenić za pomocą wskaźników: *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* oraz *liczba wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu 10 tys. mieszkańców*. Wskaźniki te przedstawiono w tabelach 7 i 8 – ich wartości dla Gminy Pysznica wyróżniają się na tle innych jednostek pod względem atrakcyjności osadniczej gminy, gdyż były one dużo wyższe niż w gminach sąsiednich. Wartość wskaźnika *pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców* również była znacznie wyższa w porównaniu do pozostałych jednostek, województwa oraz kraju.

Ilość mieszkań na 1 000 ludności w Gminie Pysznica w analizowanym okresie wahała się z roku na rok. Najwyższą wartość wskaźnika gmina osiągnęła w 2019 r.: 7,9 mieszkania na 1 000 ludności, wartość ta nieznacznie spadła i w ostatnim analizowanym roku wynosiła 7,8 mieszkania na 1 000 ludności. Jest to wysoka ilość mieszkań w porównaniu do średniej w województwie (4,7) i w Polsce (5,8).

Wskaźnik *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* w Gminie Pysznica w 2020 r. wyniósł również 7,8 i był najwyższy w stosunku do gmin sąsiednich, województwa (2,8) oraz Polski (2,4).

Tabela 7 Struktura mieszkalnictwa w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Nowe budynki mieszkalne na 1 000 ludności				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	7,8	5,8	6,3	7,9	7,8
Gmina Janów Lubelski	1,2	2,1	1,2	1,3	1,9
Gmina Modliborzyce	1,8	1,4	1,3	1,4	1,3
Gmina Potok Wielki	0,8	2,1	0,8	1,7	0,6
Gmina Jarocin	1,5	1,7	3,2	4,5	3,2
Gmina Nisko	2,6	1,6	2,5	2,4	2,1
Gmina Ulanów	1,8	1,4	1,3	1,9	2,9
Miasto Stalowa Wola	0,4	0,6	0,4	0,4	0,3
Gmina Radomyśl nad Sanem	1,5	2,7	1,5	2,2	1,8
Gmina Zaklików	1,3	3,0	2,7	1,5	2,9
województwo podkarpackie	2,3	2,4	2,4	2,5	2,8
Polska	1,9	2,0	2,1	2,2	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość wskaźnika *pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców* (tabela 8) dla Gminy Pysznica wzrosła w 2020 r. (117) w stosunku do wartości z 2019 r. (99) w 2020 r. była najwyższą wartością wśród porównywanych jednostek.

Tabela 8 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 000 mieszkańców w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2018–2020

Jednostka terytorialna	Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców		
	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	88	99	117
Gmina Janów Lubelski	17	16	23
Gmina Modliborzyce	14	24	30
Gmina Potok Wielki	11	4	15
Gmina Jarocin	26	20	32
Gmina Nisko	27	30	32
Gmina Ulanów	19	22	27
Miasto Stalowa Wola	3	8	3
Gmina Radomyśl nad Sanem	31	21	30
Gmina Zaklików	13	20	44
województwo podkarpackie	29	32	33
Polska	25	26	28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oprócz danych Głównego Urzędu Statystycznego, do analizy sytuacji rozwojowej Gminy Pysznica wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich, tj. Monitor Rozwoju Lokalnego. Narzędzie to pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy. Należy podkreślić, iż MRL to nie ocena w kategoriach bezwzględnych – jest zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego stanowiących grupę porównawczą. Grupę porównawczą stanowią 134 gminy zaliczane do gmin wiejskich położonych w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych.

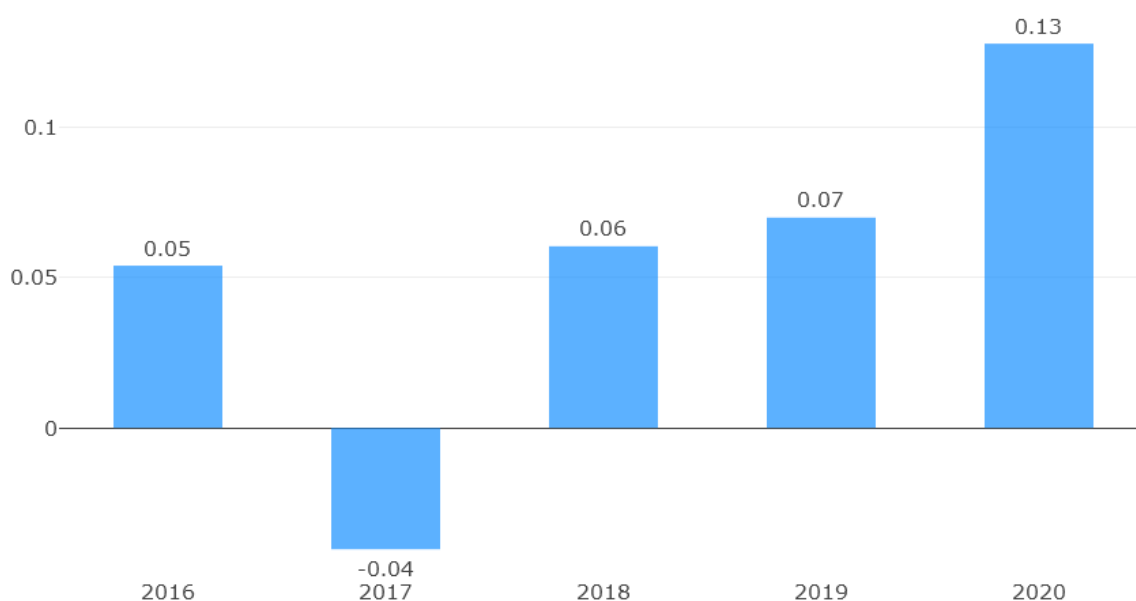
Jednym z wymiarów poddanych ocenie w ramach MRL jest wymiar społeczny. Na rysunku 1 przedstawiony został wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze społecznym, na który składa się 5 obszarów badawczych, natomiast na rysunku 2 – wartości dla poszczególnych obszarów w latach 2016–2020:

- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury (Obszar 5);

- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie (Obszar 6);
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (Obszar 7);
- poziom bezpieczeństwa (Obszar 8);
- sytuacja demograficzna (Obszar 9).

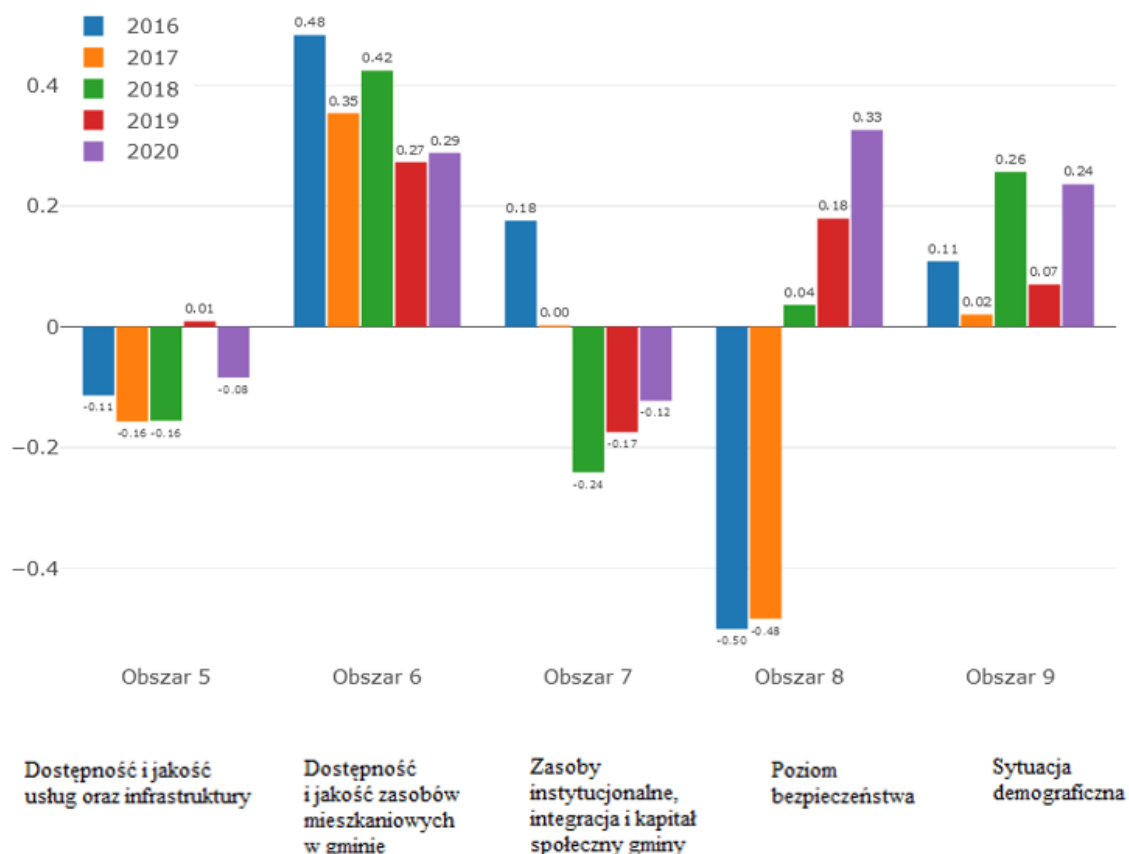
Rysunek 1 przedstawia wskaźnik rozwoju w sferze społecznej, który dla Gminy Pysznica w analizowanym okresie był na poziomie dodatnim (poza 2017 rokiem) – do roku 2020 wartość ta stopniowo wzrastała. W 2020 roku odnotowano znaczny wzrost w porównaniu do poprzednich analizowanych lat.

Rysunek 1 Wskaźnik rozwoju – wymiar społeczny w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Rysunek 2 Wskaźnik rozwoju społecznego w Gminie Pysznica (obszary) w latach 2016–2020

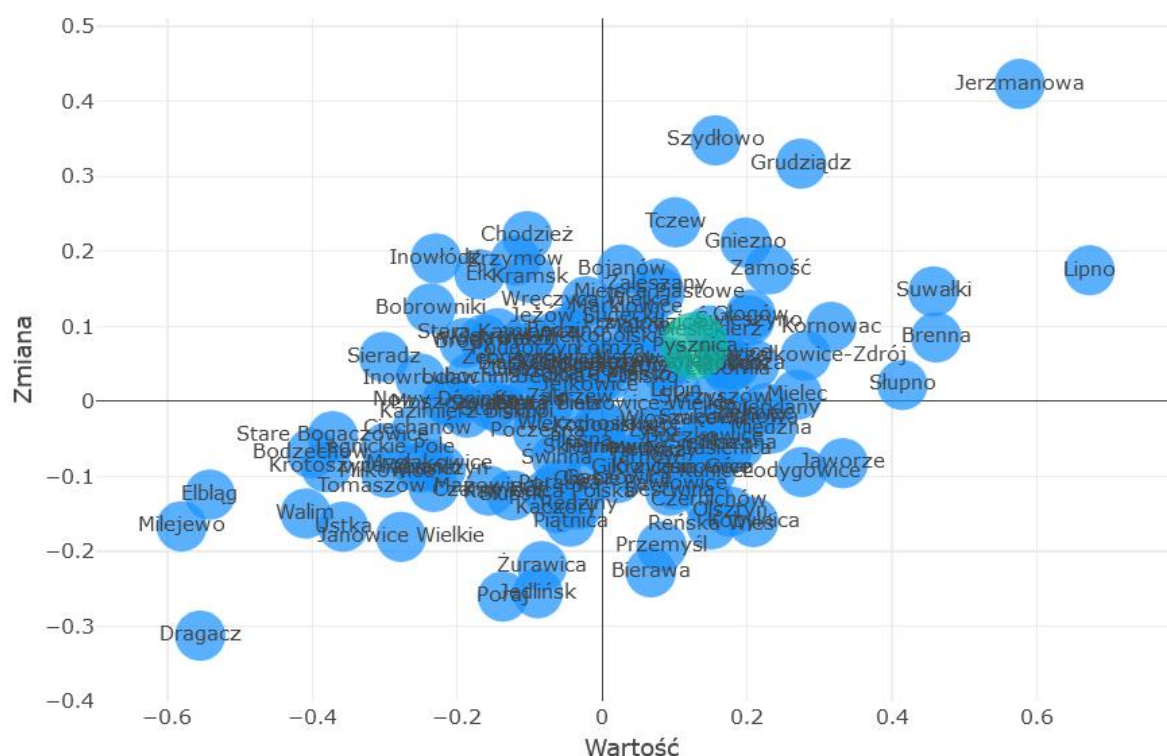

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Jak wynika z rysunku 2, Gmina Pysznica najlepiej wypada w obszarze 6, na który składa się dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie. Z kolei najslabsze wartości gmina osiągała w obszarze 8, na który składa się poziom bezpieczeństwa w gminie, jednak w latach 2018–2020 wartości te znacznie się poprawiły.

Na rysunku 3 zaprezentowana została pozycja Gminy Pysznica w odniesieniu do swojej grupy porównawczej. Jak zostało wskazane w metodyce opracowania Diagnozy, w grupie porównawczej, do której należy Gmina Pysznica, przynależą 134 jednostki samorządowe.

Rysunek 3 Pozycja Gminy Pysznica w grupie porównawczej – wymiar społeczny

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Gmina Pysznica w wymiarze społecznym mieści się w I ćwiartce (obie współrzędne są dodatnie), co oznacza, iż sytuacja gminy jest lepsza niż średnia w grupie porównawczej – rysunek 3. Reasumując – wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym jest korzystniejszy niż w grupie porównawczej i jego przewaga się zwiększa.

4. Gospodarka i rynek pracy

Sytuację gospodarczą Gminy Pysznica odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze tj. *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności, podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.*

W tabeli 9 przedstawiono wskaźniki gospodarcze w latach 2016–2020. Następnie wybrane wskaźniki zobrazowano na wykresach; przedstawiono między innymi trendy dla poszczególnych wskaźników gospodarczych dla Gminy Pysznica w latach 2016–2020 oraz porównanie w 2020 roku do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski.

Wartość wskaźnika *podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 zwiększa się z roku na rok i w ostatnim badanym roku wyniosła 127 – większe wartości osiągnęły tylko trzy z porównywanych sąsiednich gmin. Jednakże wskaźnik jest znacznie niższy niż średnia dla województwa (145) i kraju (205).

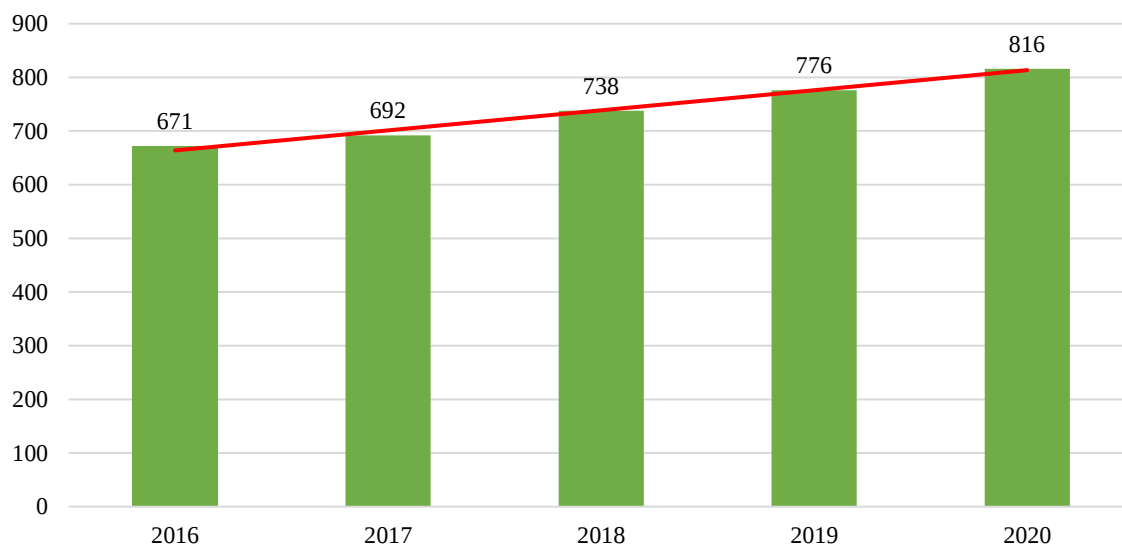
Tabela 9 Wskaźniki gospodarcze dla Gminy Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności					Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności					Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym					Podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym					Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Mieszkańców				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	671	692	738	776	816	59	47	75	69	65	89	71	115	106	100	103	106	114	120	127	580	601	650	685	717
Gmina Janów Lubelski	1 079	1 078	1 092	1 116	1 148	59	66	88	70	62	93	105	142	114	103	170	172	176	182	189	809	808	845	867	891
Gmina Modliborzyce	585	595	620	655	701	54	68	72	57	75	85	108	113	92	120	93	94	98	104	112	455	472	501	529	567
Gmina Potok Wielki	553	565	602	598	636	44	53	57	41	58	71	85	93	66	94	89	91	97	96	101	421	444	476	462	489
Gmina Jarocin	527	529	553	585	598	50	42	60	63	47	76	66	91	97	72	81	81	85	90	93	422	425	448	467	481
Gmina Nisko	781	776	793	829	855	63	55	78	75	57	94	84	120	116	89	117	118	122	129	134	626	619	638	670	694
Gmina Ulanów	500	502	529	557	582	45	39	51	56	50	71	62	79	88	79	78	78	83	88	92	388	391	419	446	465
Miasto Stalowa Wola	989	985	982	1 004	1 035	61	56	57	56	53	99	93	97	96	92	160	162	165	171	178	698	690	700	719	740
Gmina Radomyśl nad Sanem	638	634	666	707	734	41	42	75	64	49	64	68	120	104	80	100	101	107	114	119	480	482	508	536	561
Gmina Zaklików	557	564	598	633	650	32	53	72	67	42	52	86	116	108	69	89	90	96	102	106	448	451	487	519	535
województwo podkarpackie	788	803	821	851	888	67	73	77	71	67	107	117	125	116	109	125	129	133	139	145	579	590	610	633	663
Polska	1 103	1 121	1 136	1 175	1 219	91	94	102	99	86	147	154	169	165	145	178	183	188	196	205	772	781	810	837	869

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

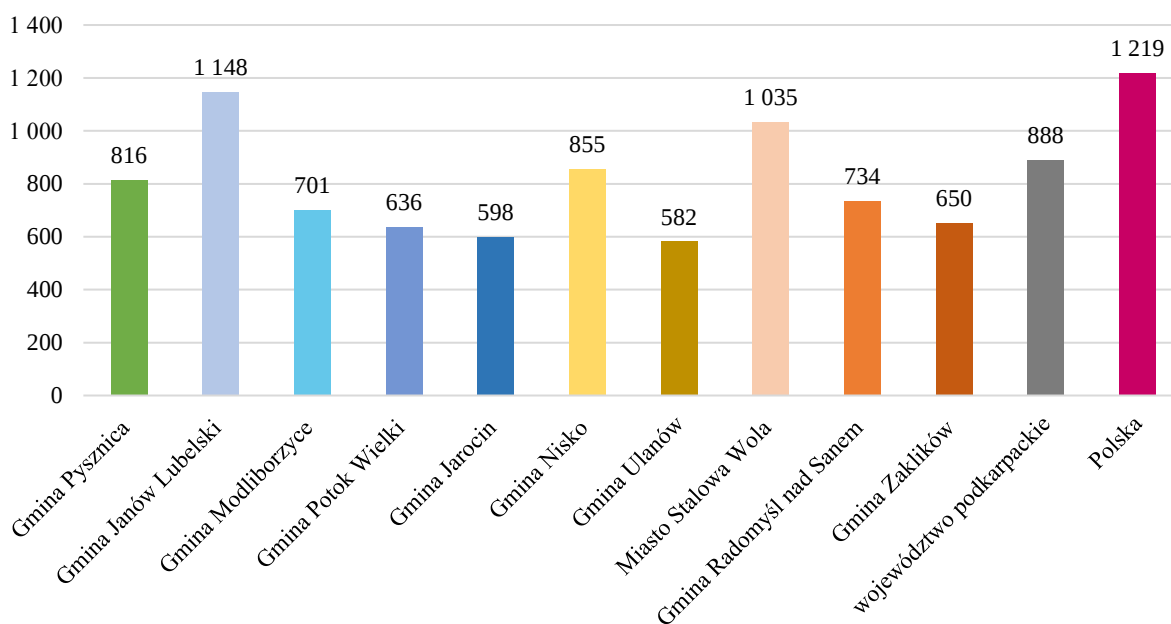
W Gminie Pysznica można zauważyć coroczny wzrost podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności (wykres 9). W porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i kraju, w 2020 r. wartość wskaźnika w Gminie Pysznica była jedną z wyższych (816), wyższe wartości osiągnęły tylko trzy z porównywanych gmin, a także województwo podkarpackie i Polska – wykres 10.

Wykres 9 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

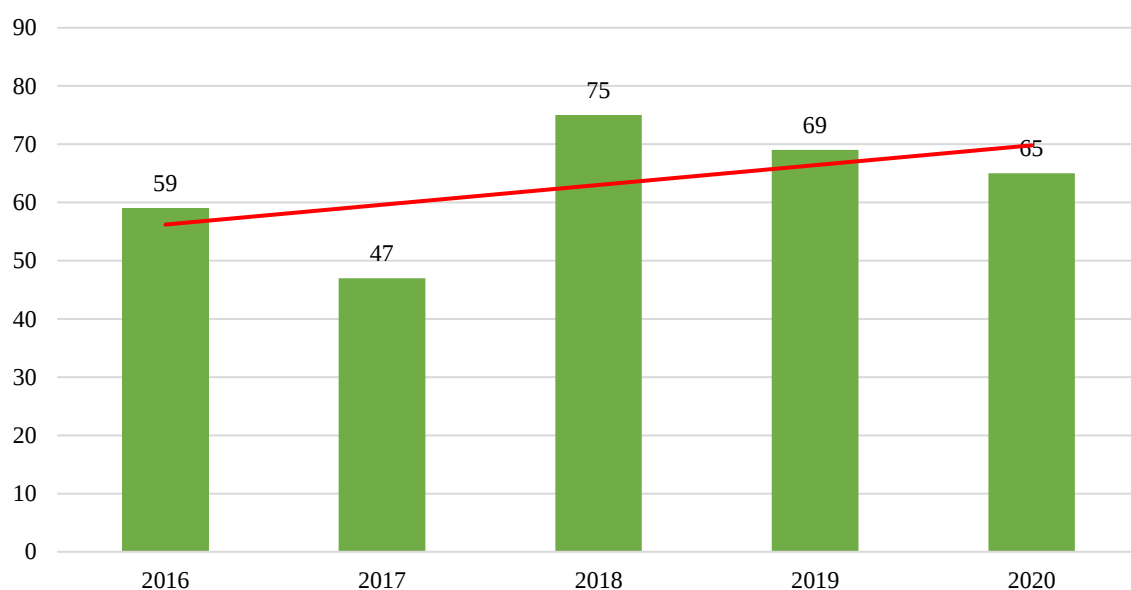
Wykres 10 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

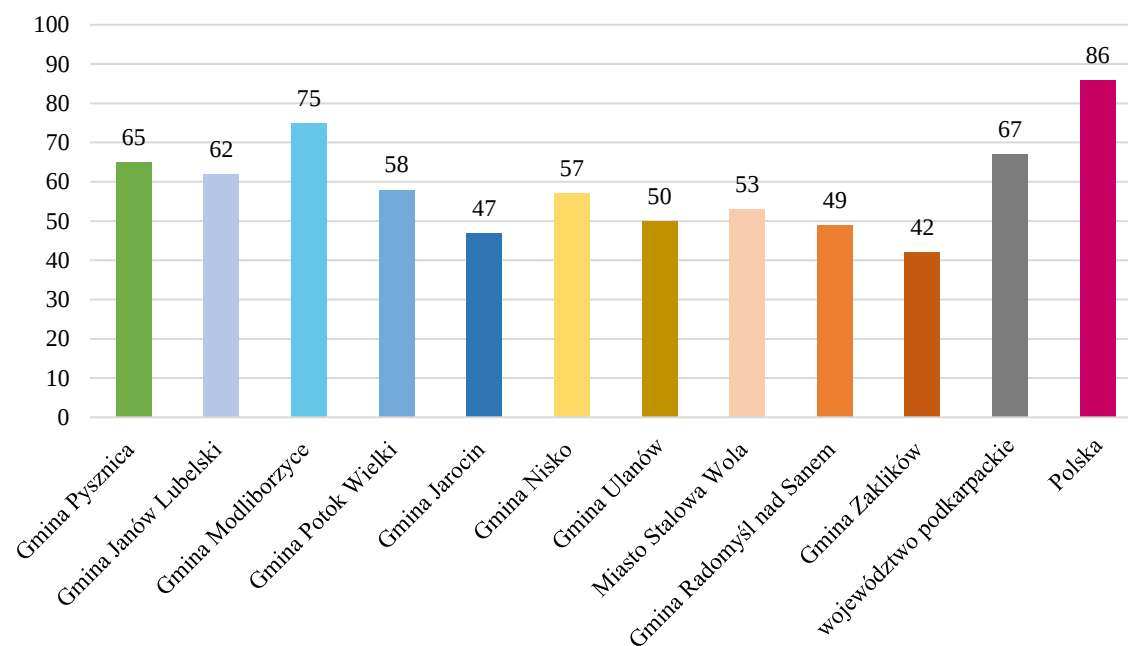
W przypadku wskaźnika *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności* wartość dla Gminy Pysznica w ostatnich dwóch badanych latach zaczęła spadać (wykres 11). Wskaźnik ten w 2020 r. dla Gminy Pysznica (65) był niższy niż średnia w kraju (86) oraz niewiele niższy niż średnia w województwie podkarpackim (67). Wśród porównywanych gmin osiągnął natomiast jedną z najwyższych wartości, co przedstawiono na wykresie 12.

Wykres 11 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

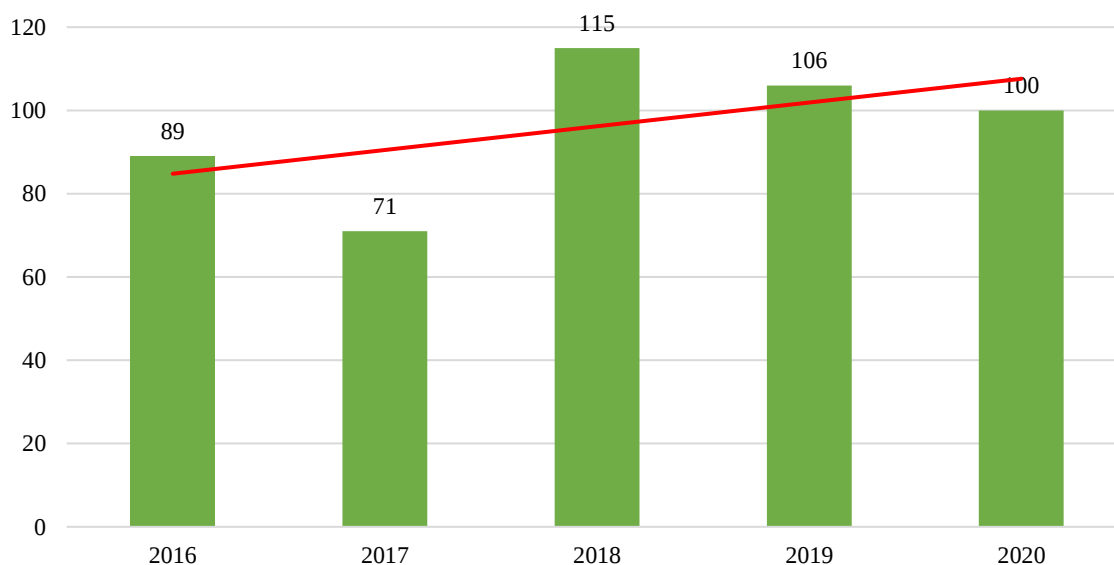
Wykres 12 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

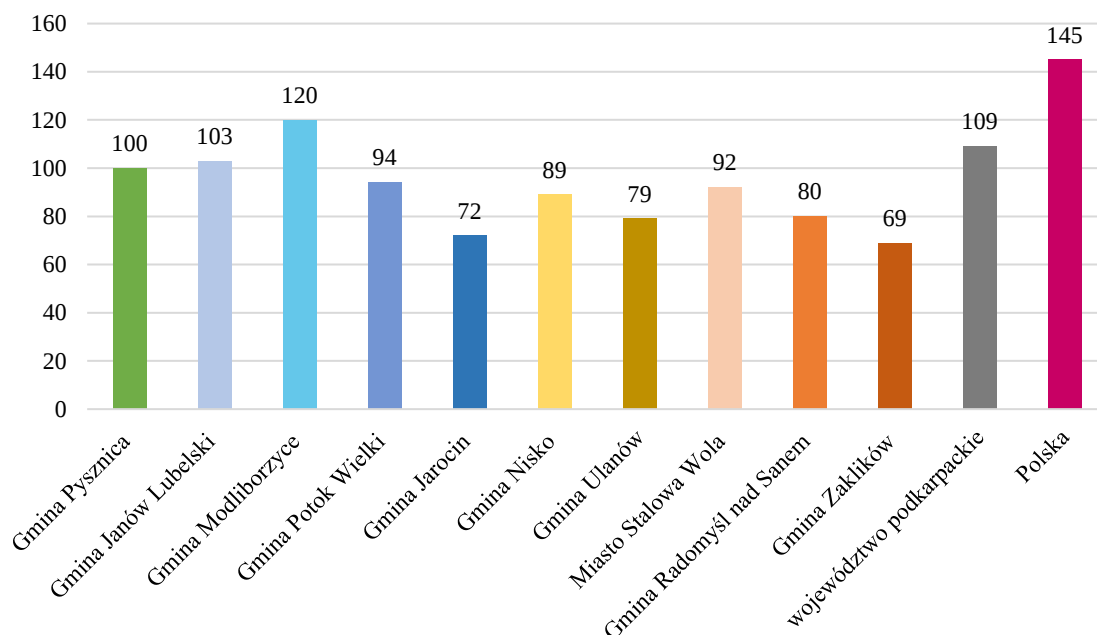
Wskaźnik *podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym* w 2020 roku wynosił dla Gminy Pysznica 100 (wykres 13). W porównaniu ze średnią wojewódzką (109) i krajową (145) diagnozowana gmina miała najniższy wskaźnik. Jednak na tle gmin sąsiednich: tylko dwie porównywane gminy miały wyższe wartości, natomiast pozostałe – niższe (wykres 14).

Wykres 13 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

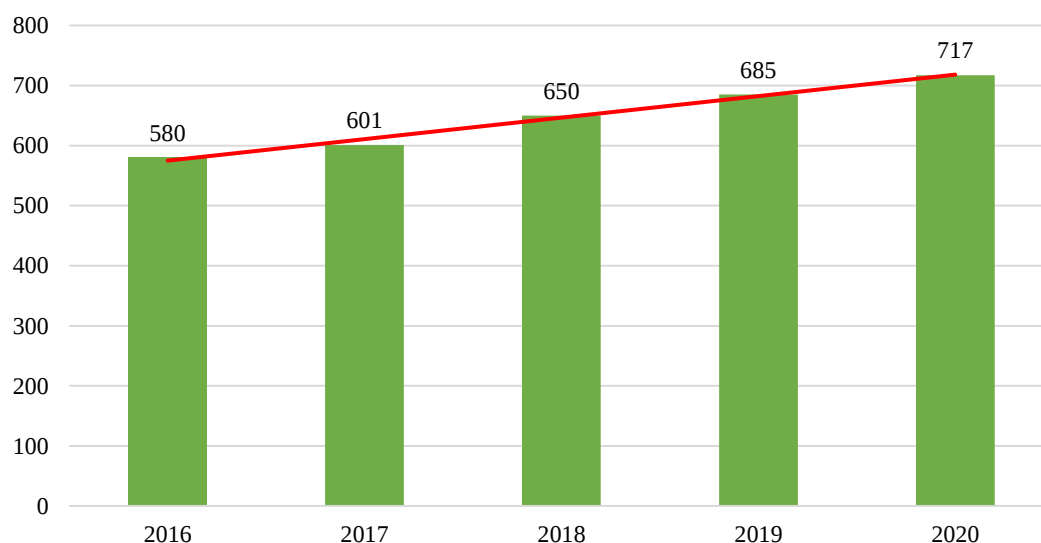
Wykres 14 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

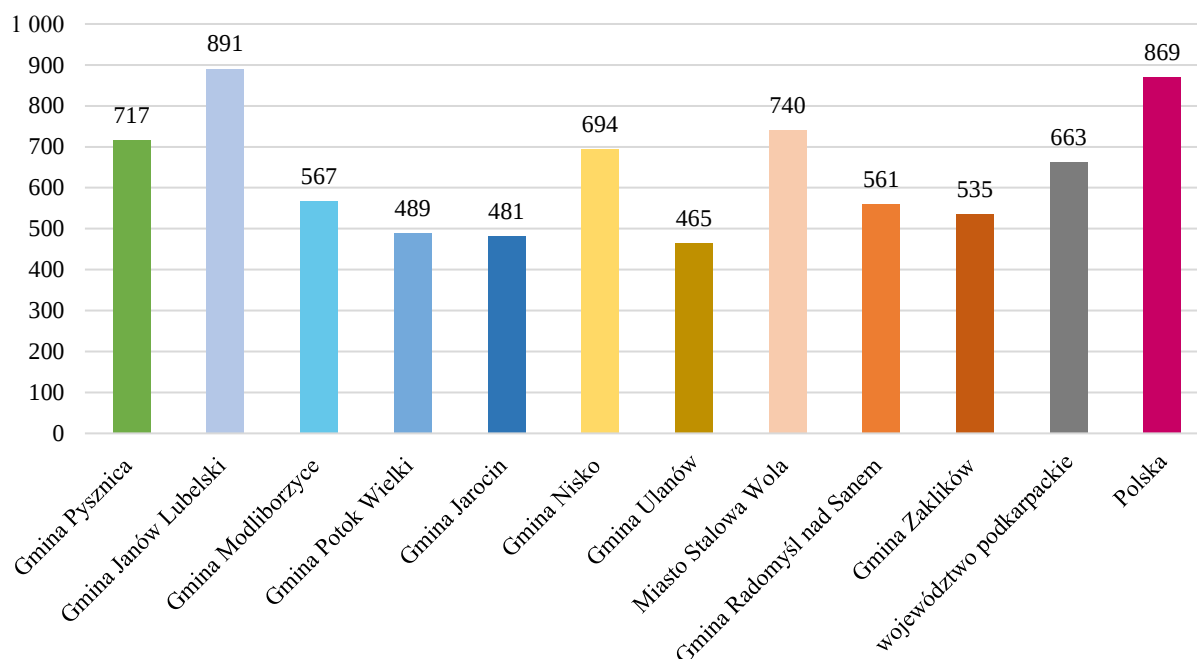
Wskaźnik *osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców* na przestrzeni lat 2016–2020 systematycznie wzrastał i w ostatnim badanym roku wyniósł 717 (wykres 15). Wartość ta w 2020 roku była niższa niż średnia w Polsce oraz w dwóch z analizowanych gmin sąsiednich, ale wyższa niż średnia w województwie i pozostałych gminach (wykres 16).

Wykres 15 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

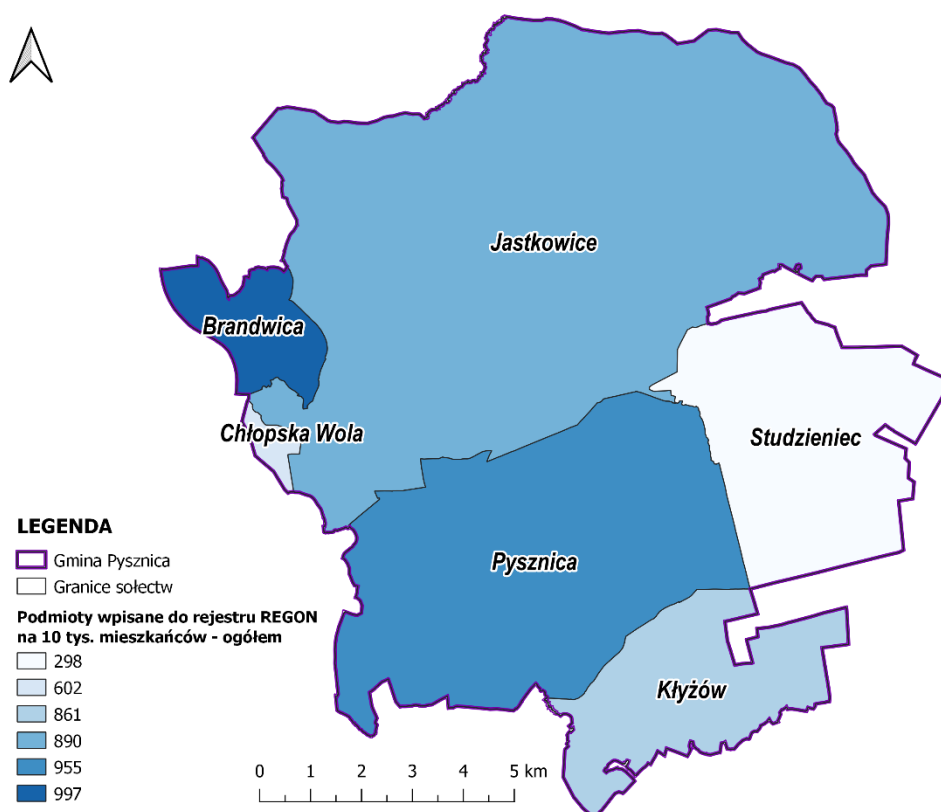
Wykres 16 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

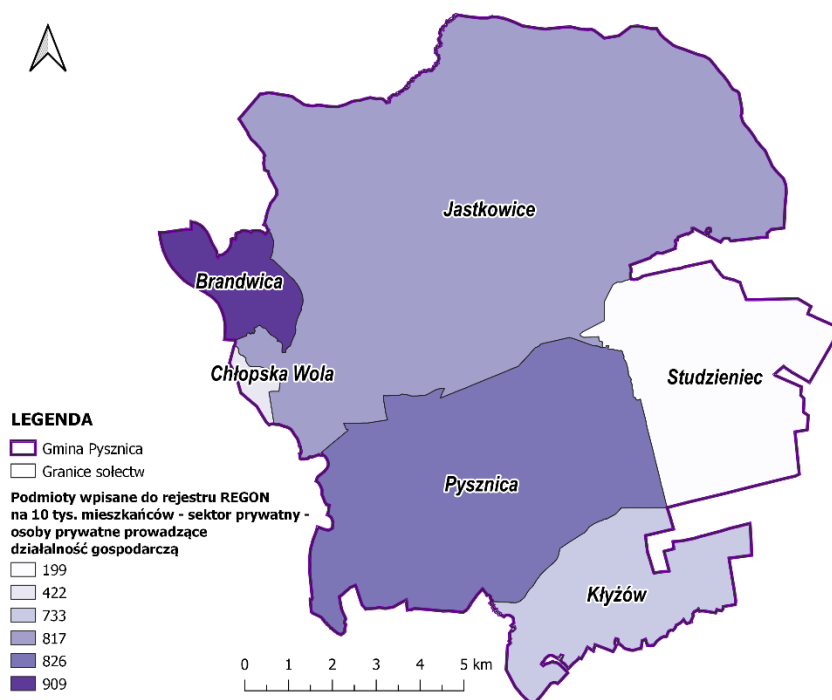
Na mapach 6–9 przedstawiono wartość wskaźników w 2020 r: *podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* ogółem i w sektorze prywatnym oraz *podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* ogółem i w sektorze prywatnym w poszczególnych miejscowościach statystycznych. Natężenie wskaźnika odzwierciedlone zostało na kartogramach – im większa intensywność zjawiska, tym ciemniejszy kolor. Ze względu na podział gminy na sołectwa obejmujące przysiółki dane zostały przedstawione dla poszczególnych miejscowości. W związku z tym sołectwa Bąków, Krzaki-Słomiana, Olszowiec oraz Sudoły nie zostały pokazane na kartogramach. Wartości podano w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, tak aby móc je porównać do wartości ogółem dla Gminy Pysznica. Na podstawie poniższych map można stwierdzić, że największe skupiska podmiotów wpisanych do rejestru REGON zlokalizowane są w miejscowościach Brandwica, Pysznica oraz Jastkowice – są one najbardziej rozwinięte gospodarczo.

Mapa 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w miejscowościach Gminy Pysznica w roku 2020

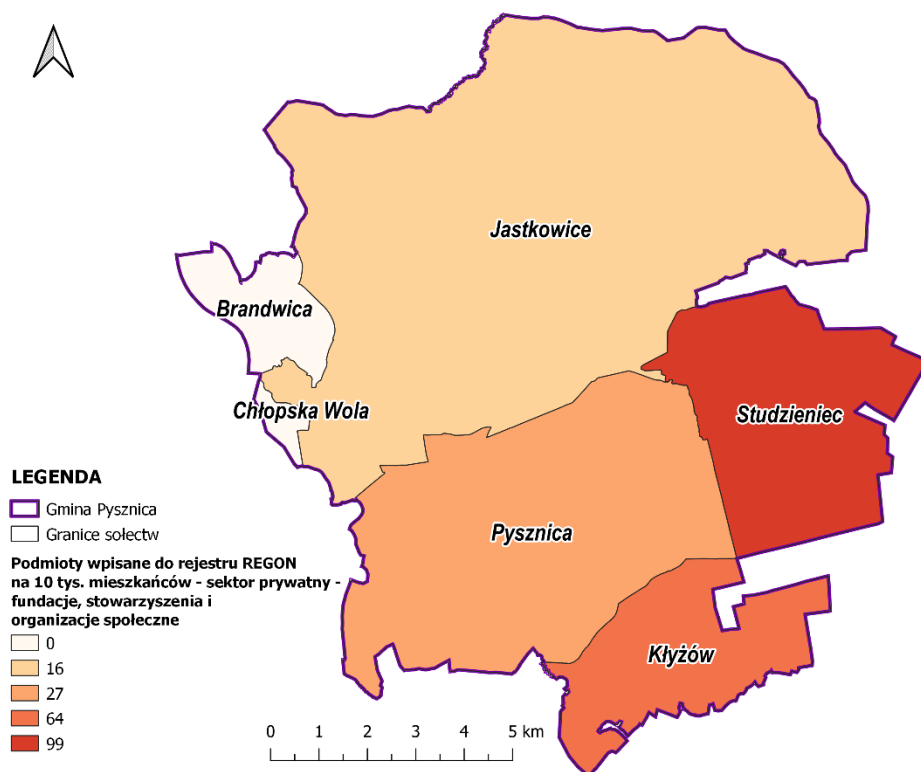
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Pysznica

Mapa 7 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Pysznica w roku 2020

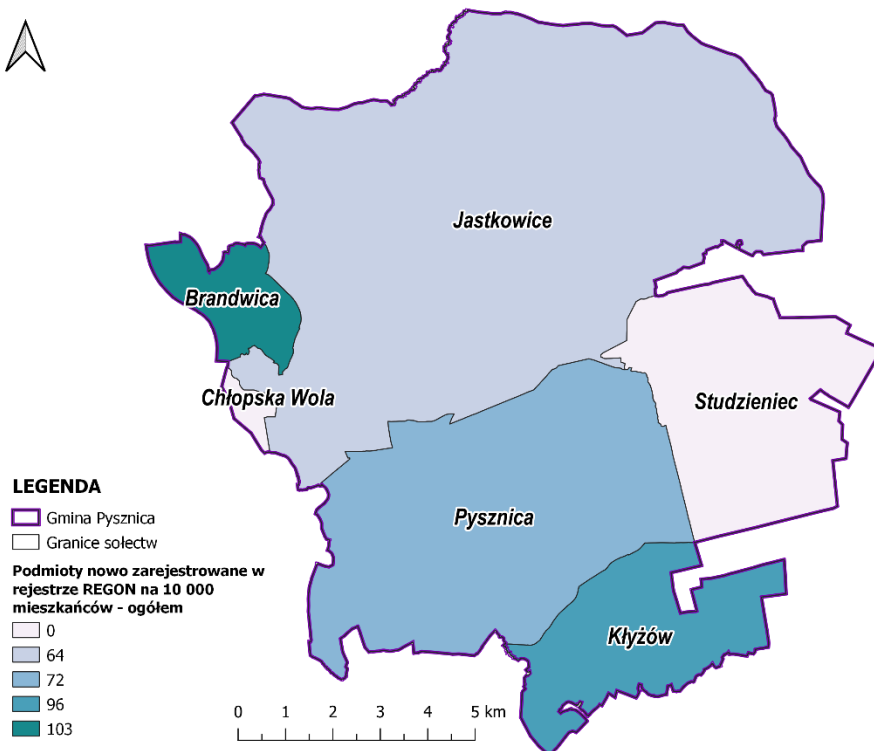
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Pysznica

Mapa 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Pysznica w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Pysznica

Mapa 9 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Pysznica w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Pysznica

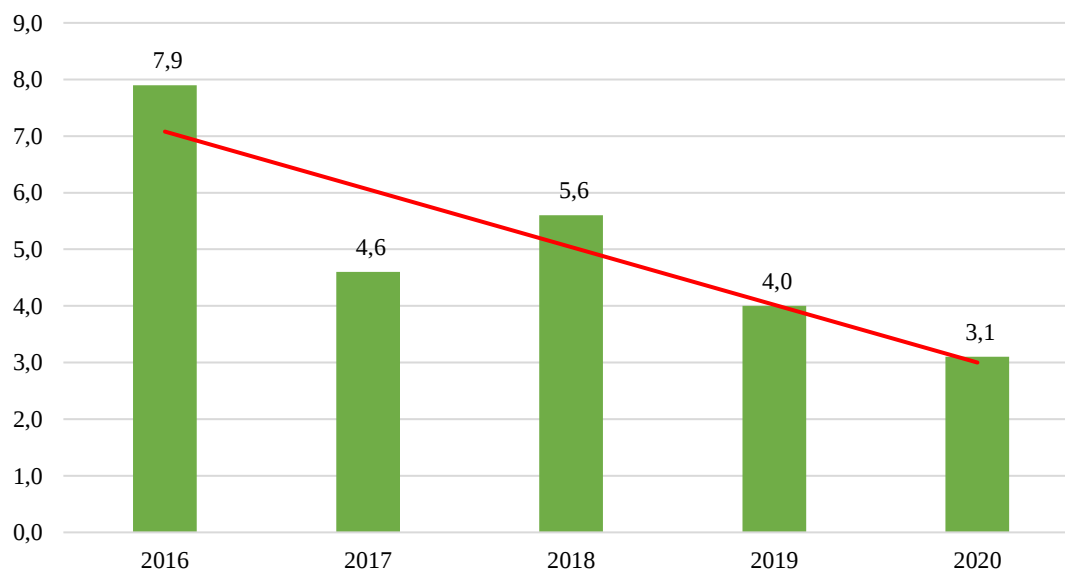
Poza zarejestrowanymi i nowo rejestrowanymi podmiotami, warto zwrócić uwagę na wskaźnik *udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON* – dane dla Gminy Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020 przedstawiono w tabeli 10. Należy zauważyć ciągły spadek wartości tego wskaźnika, co jest zjawiskiem pozytywnym (wykres 17).

Tabela 10 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON dla Gminy Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	7,9	4,6	5,6	4,0	3,1
Gmina Janów Lubelski	6,4	5,7	6,7	4,2	3,5
Gmina Modliborzyce	8,0	9,1	7,4	3,5	3,9
Gmina Potok Wielki	4,2	7,5	4,6	7,2	3,8
Gmina Jarocin	7,0	6,0	5,4	4,8	5,3
Gmina Nisko	7,8	7,5	7,0	4,3	3,5
Gmina Ulanów	8,1	7,7	4,3	3,3	4,4
Miasto Stalowa Wola	6,1	5,8	6,6	3,9	3,1
Gmina Radomyśl nad Sanem	6,2	7,8	6,8	2,9	2,8
Gmina Zaklików	9,6	8,9	6,8	4,5	3,8
województwo podkarpackie	6,8	7,0	7,0	4,6	3,5
Polska	6,9	6,7	7,6	5,0	3,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

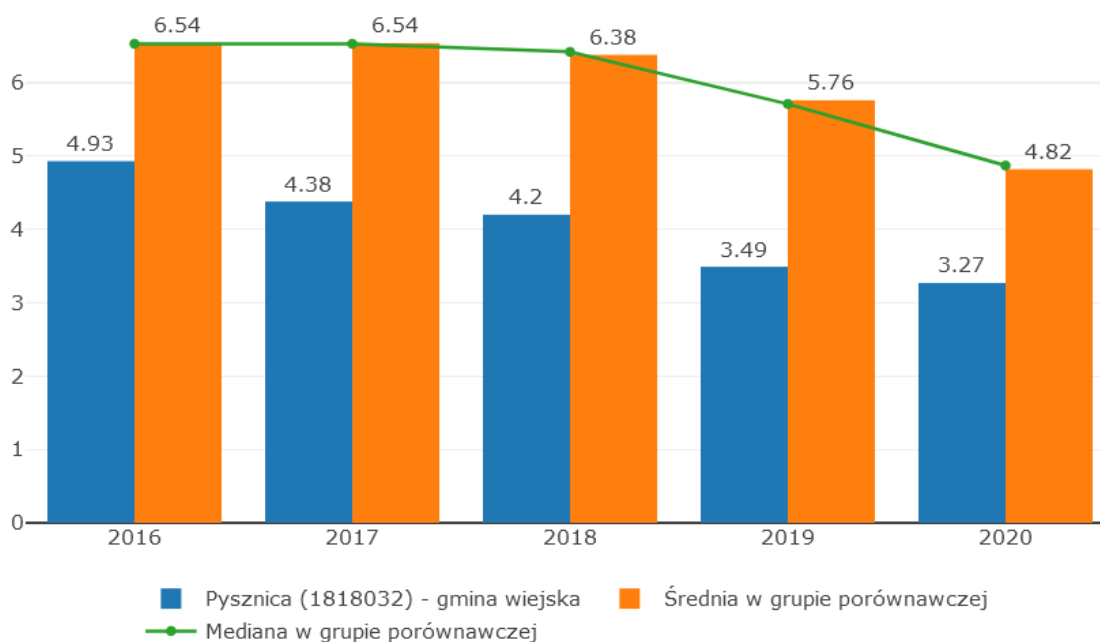
Wykres 17 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na wykresie 18 przedstawiono liczbę podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON na 1 000 ludności w Gminie Pysznica i średnią w gminach podobnych w latach 2016–2020. Wartość ta dla Gminy Pysznica w 2020 roku zmalała – pozytywnym zjawiskiem jest fakt, iż w całym analizowanym okresie wartość była niższa niż średnia w gminach podobnych.

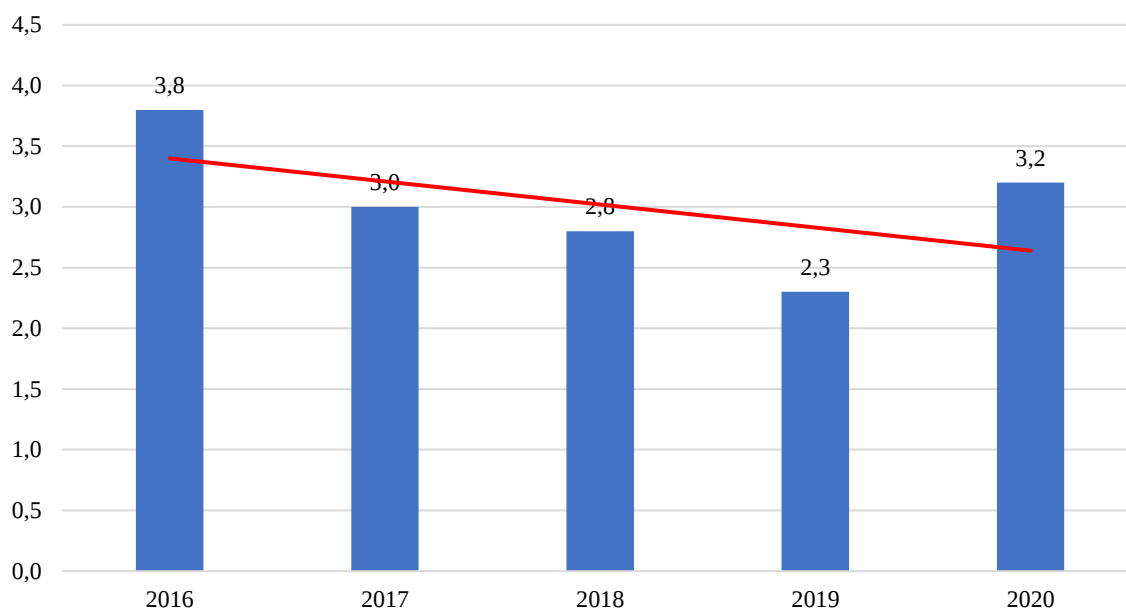
Wykres 18 Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON na 1000 ludności w Gminie Pysznica i średnio w gminach podobnych w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dn. 10.06.2022 r.

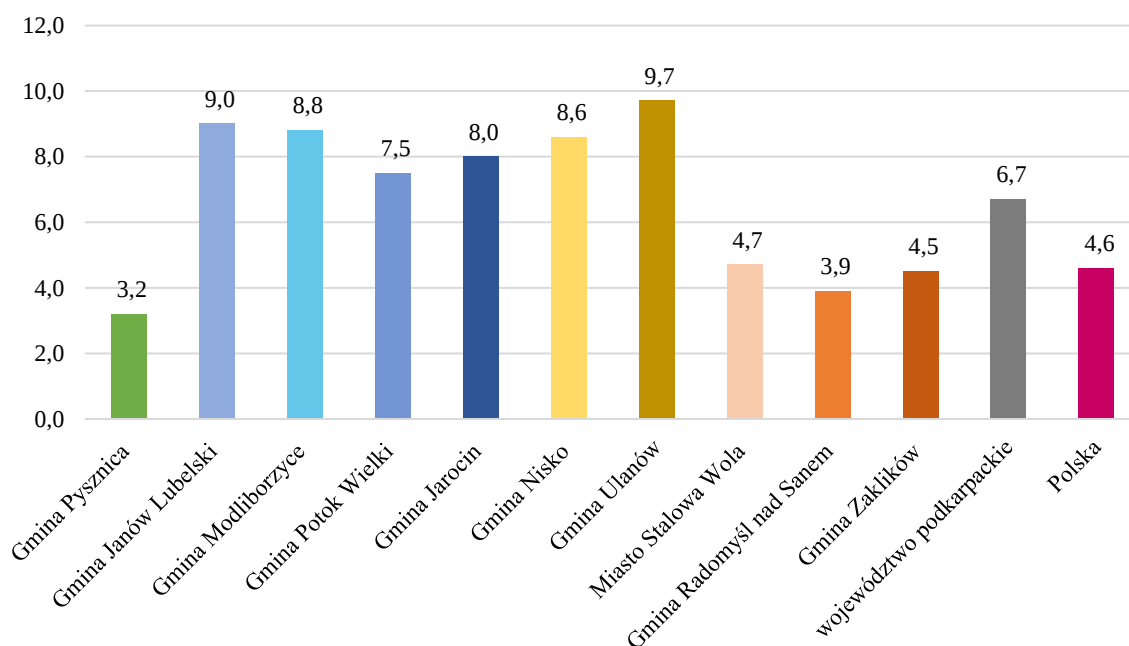
Poza wskaźnikami gospodarczymi o lokalnym rozwoju gospodarczym świadczą również wskaźniki obrazujące sytuację na rynku pracy, a więc wskaźniki dotyczące bezrobocia. Jednym z takich wskaźników jest udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, który w Gminie Pysznica w latach 2016–2019 wykazywał tendencję malejącą (wykres 19), jednak w 2020 r. wzrósł i wynosił 3,2. Jest to jednak najniższy wynik wśród analizowanych gmin. Średnie dla kraju i województwa również są wyższe niż dla Gminy Pysznica (wykres 20).

Wykres 19 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

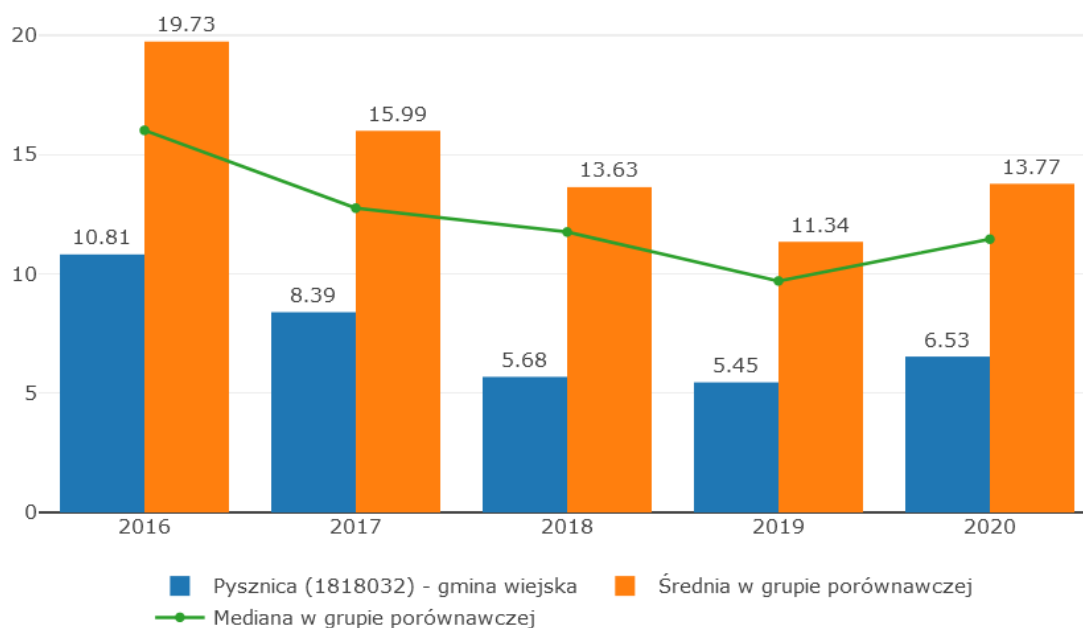
Wykres 20 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Również zjawisko długotrwałego bezrobocia w Gminie Pysznica w latach 2016–2019 malało, w 2020 r. wzrosło, jednak corocznie liczba długotrwale bezrobotnych była znacznie niższa niż średnia dla gmin podobnych (wykres 21). Utrzymujący się niski wskaźnik obrazuje korzystną sytuację relacji liczby osób pracujących do liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotni.

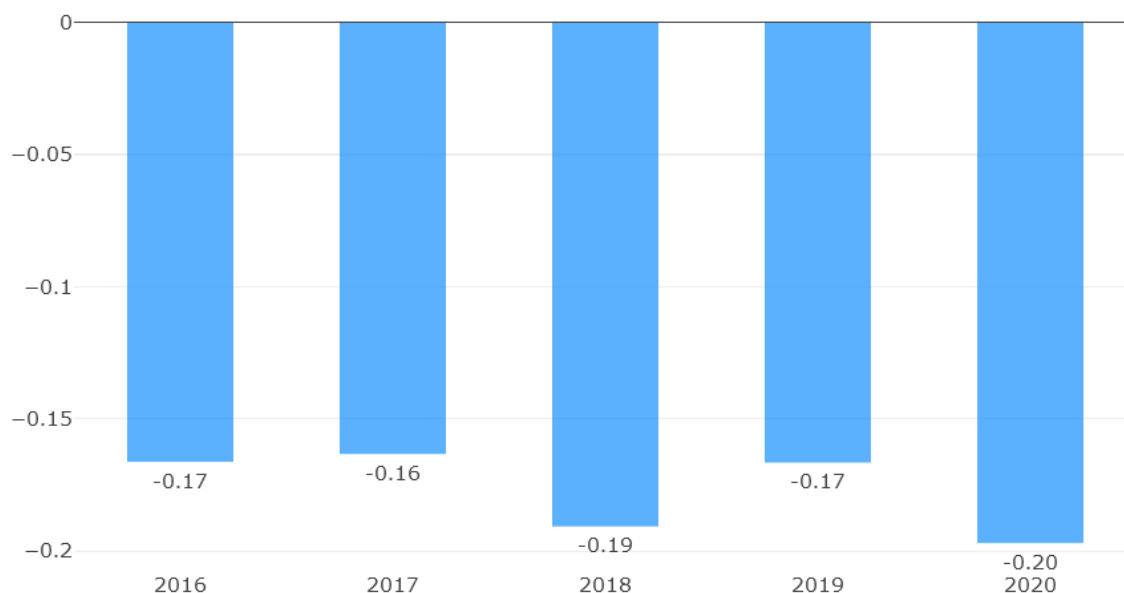
Wykres 21 Liczba długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1 000 mieszkańców w Gminie Pysznica i średnio w gminach podobnych w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Oprócz wymiaru społecznego opisanego w poprzednim rozdziale, w ramach MRL oceniany jest także wymiar gospodarczy. Jak wynika z zamieszczonego niżej wykresu słupkowego, wskaźnik ten na przestrzeni lat wahał się, jednak w całym badanym okresie był na ujemnym poziomie (rysunek 4).

Rysunek 4 Wskaźnik rozwoju – wymiar gospodarczy w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

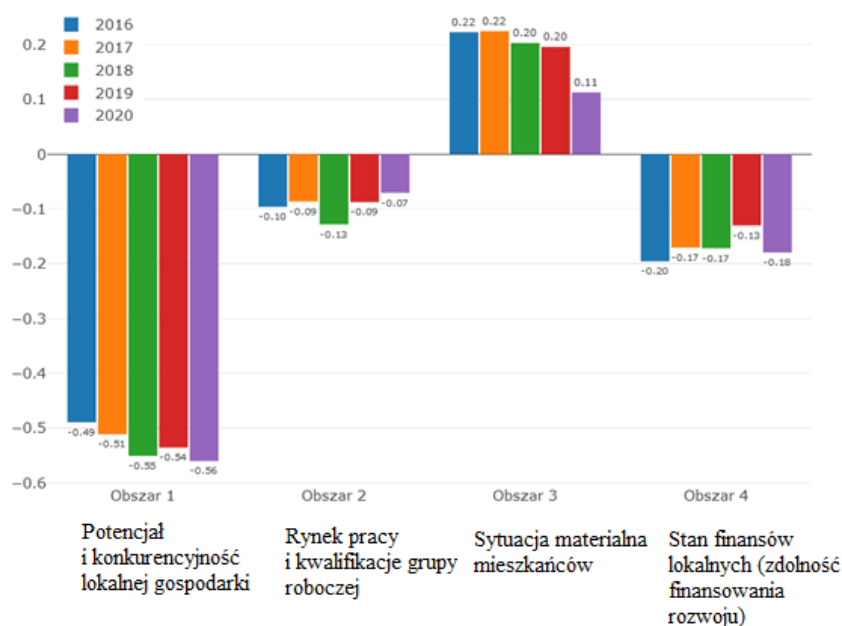
Na wymiar gospodarczy składają się 4 obszary:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (Obszar 1);
- rynek pracy i kwalifikacje grupy roboczej (Obszar 2);

- sytuacja materialna mieszkańców (Obszar 3);
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) (Obszar 4).

Wartości wskaźnika w latach 2016–2020 w poszczególnych obszarach przedstawiono na rysunku 5. Gmina Pysznica najlepiej wypadła w obszarze 3 (sytuacja materialna mieszkańców). Ujemne wartości można zaobserwować dla pozostałych obszarów, a najgorsza sytuacja jest w obszarze 1 – potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki.

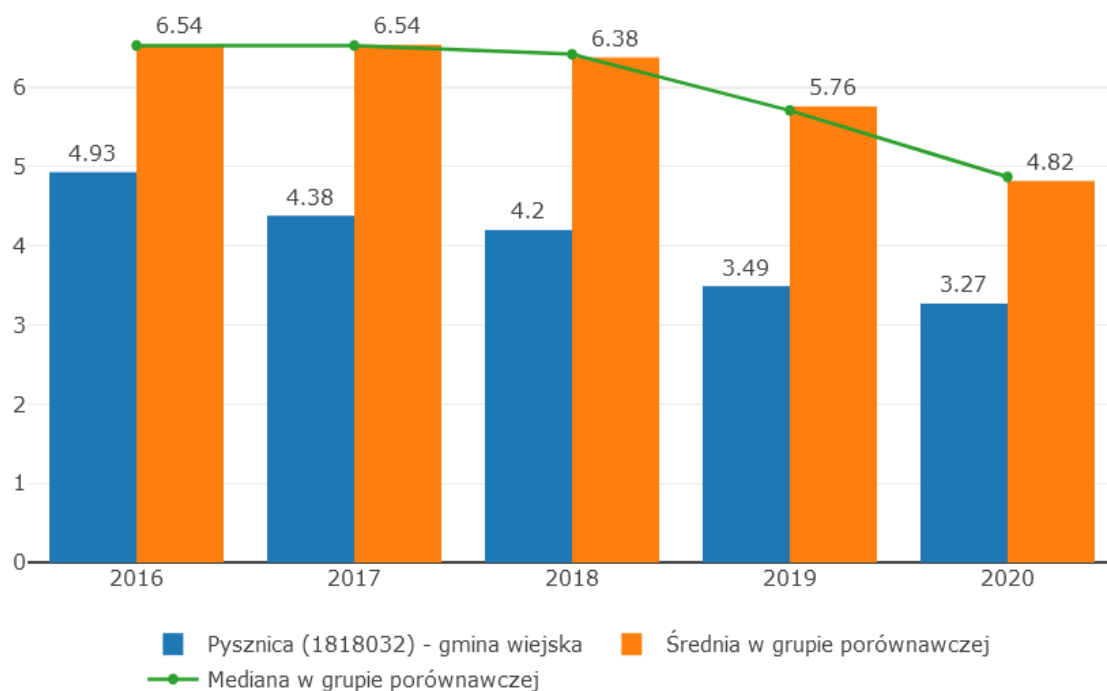
Rysunek 5 Wskaźnik rozwoju gospodarczego w Gminie Pysznica (obszary) w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

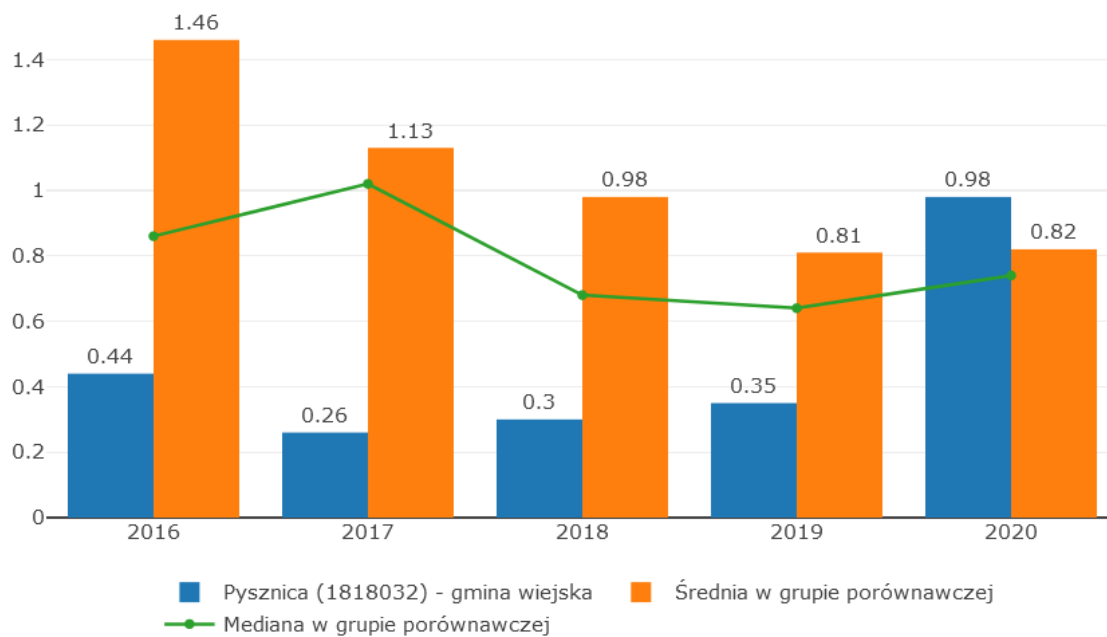
Wpływ na obszary składające się na wskaźnik rozwoju gospodarczego gmin ma kilka czynników. Na wykresach poniżej zostały przedstawione wybrane wskaźniki, które spowodowały, iż gmina w danym obszarze ma ujemne wartości. Z przedstawionych wykresów wynika, że Gmina Pysznica osiąga mniejsze wartości niż inne gminy, które znalazły się w grupie porównawczej.

Rysunek 6 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1 000 mieszkańców w Gminie Pysznica w latach 2016–2020
(Obszar 1 –Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki)

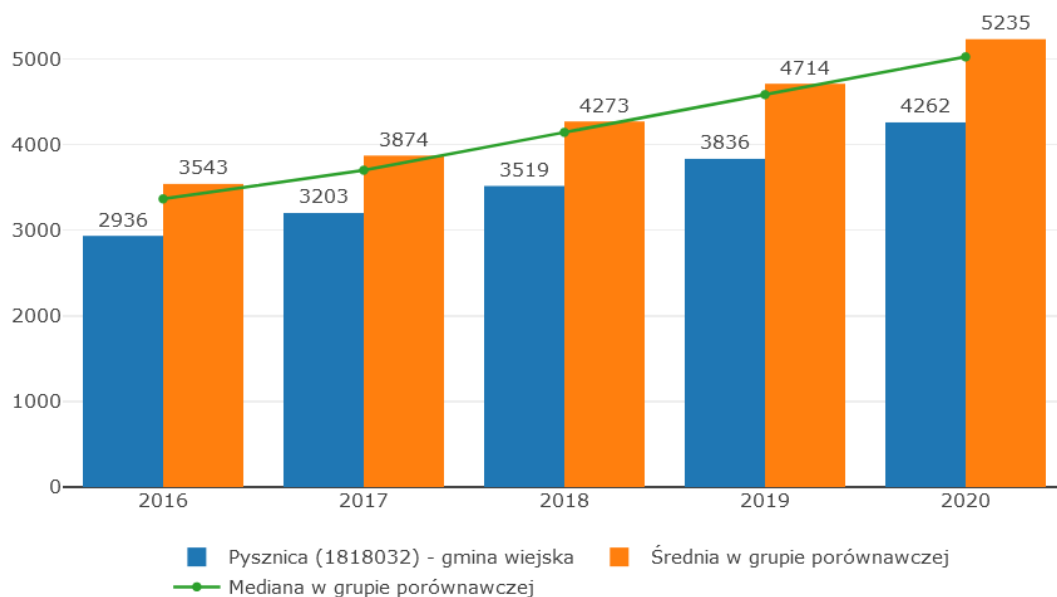
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Rysunek 7 Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1 000 mieszkańców w Gminie Pysznica w latach 2016–2020
(Obszar 2 – Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

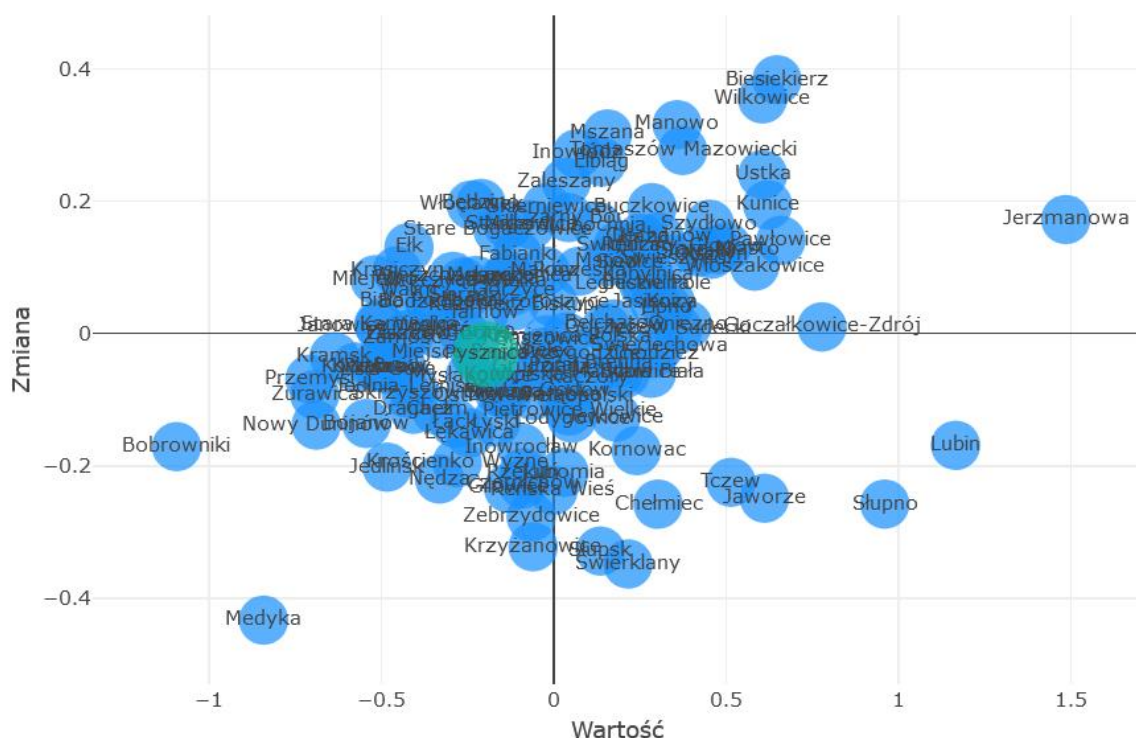
Rysunek 8 Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 (Obszar 4 – Stan finansów lokalnych)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Na rysunku 9 zaprezentowana została pozycja Gminy Pysznica w odniesieniu do gmin ze swojej grupy porównawczej. Jak zostało wskazane w metodyce opracowania Diagnozy, gmina należy do grupy porównawczej *Gminy wiejskie położone w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych*. Pozycja opisywanej gminy znajduje się w ćwiartce IV, co oznacza sytuację gorszą niż średnia w grupie porównawczej oraz iż następuje jej pogorszenie względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Reasumując, wskaźnik jest „gorszy” niż w grupie porównawczej i strata się powiększa.

Rysunek 9 Pozycja Gminy Pysznica w grupie porównawczej – wymiar gospodarczy

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

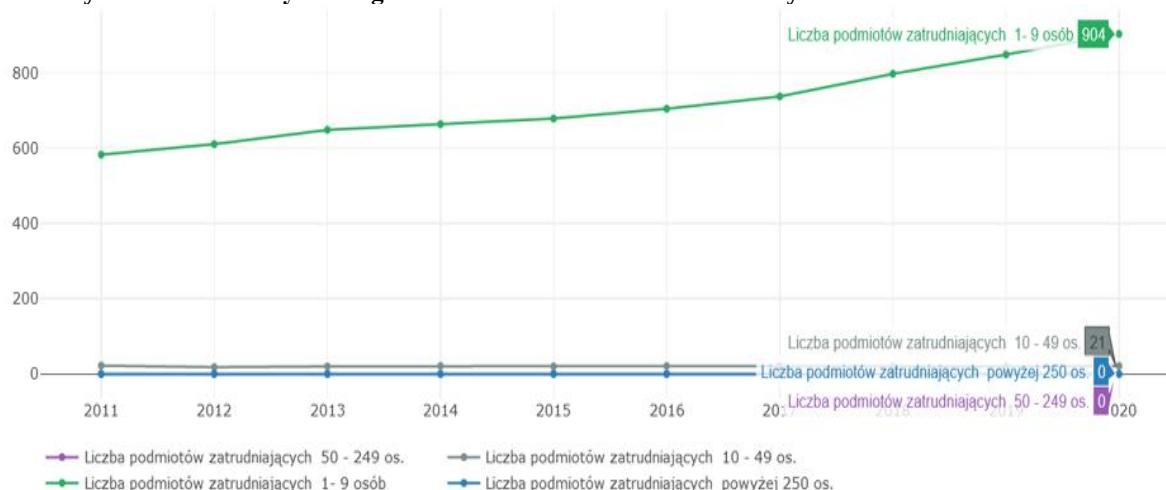
Ważnym aspektem rozwoju gospodarczego gminy jest możliwość zakładania działalności gospodarczych na terenach inwestycyjnych, dzięki którym warunki prowadzenia działalności przez przedsiębiorców stają się korzystniejsze niż w innej lokalizacji, a tym samym zachęcają do lokowania swoich działalności na obszarze danej gminy. Na terenie gminy wyznaczonych jest około 25,02 ha terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w miejscowościach Pysznica oraz Brandwica, z czego ok. 5 ha wykorzystywanych jest pod działalność gospodarczą⁴.

Sytuację gospodarczą w niniejszej gminie odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze wymienione i opisane powyżej w Diagnostyce. Według danych GUS dotyczących podmiotów według sekcji i działów PKD 2007, w Gminie Pysznica największą liczbę miejsc pracy w 2020 r. stanowiła „sekcja G” (226) odnosząca się do handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów samochodowych. Na drugim miejscu była „sekcja F” (152) odnosząca się do budownictwa, a co za tym idzie – robót budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków. Pozytywną sytuację przedstawia coroczny wzrost wartości w „sekcji F” oraz „sekcji G”.

⁴ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl

Poza przeważającymi rodzajami prowadzonych działalności wg sekcji PKD, istotne jest również rozróżnienie podmiotów wg wielkości zatrudnienia. W Gminie Pysznica zdecydowanie przeważają podmioty małe, zatrudniające od 1 do 9 pracowników (w 2020 r. 97,73% podmiotów). Na drugim miejscu są podmioty zatrudniające 10–49 pracowników (w 2020 r. 2,27% podmiotów). Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawiono na wykresie 22.

Wykres 22 Podmioty według wielkości zatrudnienia w Gminie Pysznica w latach 2011–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, analizy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

5. Środowisko naturalne i infrastruktura

Środowisko naturalne, inaczej nazywane środowiskiem przyrodniczym, to całokształt powiązanych ze sobą elementów otoczenia organizmów (abiotyczne i biotyczne)⁵. Charakterystyczną cechą środowiska naturalnego jest jego równowaga. O środowisku naturalnym możemy więc mówić wtedy, gdy dany zbiór czynników środowiskowych pozostaje w stanie równowagi biologicznej. Środowisko przyrodnicze, to twór natury, jednak w mniejszym lub większym stopniu przekształcony przez działalność człowieka⁶.

Ochrona środowiska naturalnego polega między innymi na racjonalnym gospodarowaniu elementami i zasobami przyrody. Poza tym jej głównym założeniem jest zapobieganie zanieczyszczeniom środowiska oraz sukcesywne usuwanie tych już powstałych. Dokonuje się tego m.in. poprzez budowę oczyszczalni ścieków, nadawanie szczególnie wartościowym terenom statusu parków i rezerwatów czy segregowanie odpadów i recykling w celu ponownego wykorzystania surowców. Narzędziem w walce o lepszy stan środowiska naturalnego jest także zwiększanie świadomości o zachodzących procesach i wpajanie dobrych nawyków oraz postaw proekologicznych⁷.

Na obszarze Gminy Pysznica zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody⁸:

- Rezerwat przyrody Imielty Ług;
- Rezerwat przyrody Jastkowice;
- Park Krajobrazowy Lasy Janowskie;
- 3 obszary Natura 2000: Uroczyska Lasów Janowskich, Dolina Dolnego Sanu, Lasy Janowskie;
- 1 użytek ekologiczny.

Mapa 10 stanowi graficzne zobrazowanie form ochrony przyrody na terenie Gminy Pysznica.

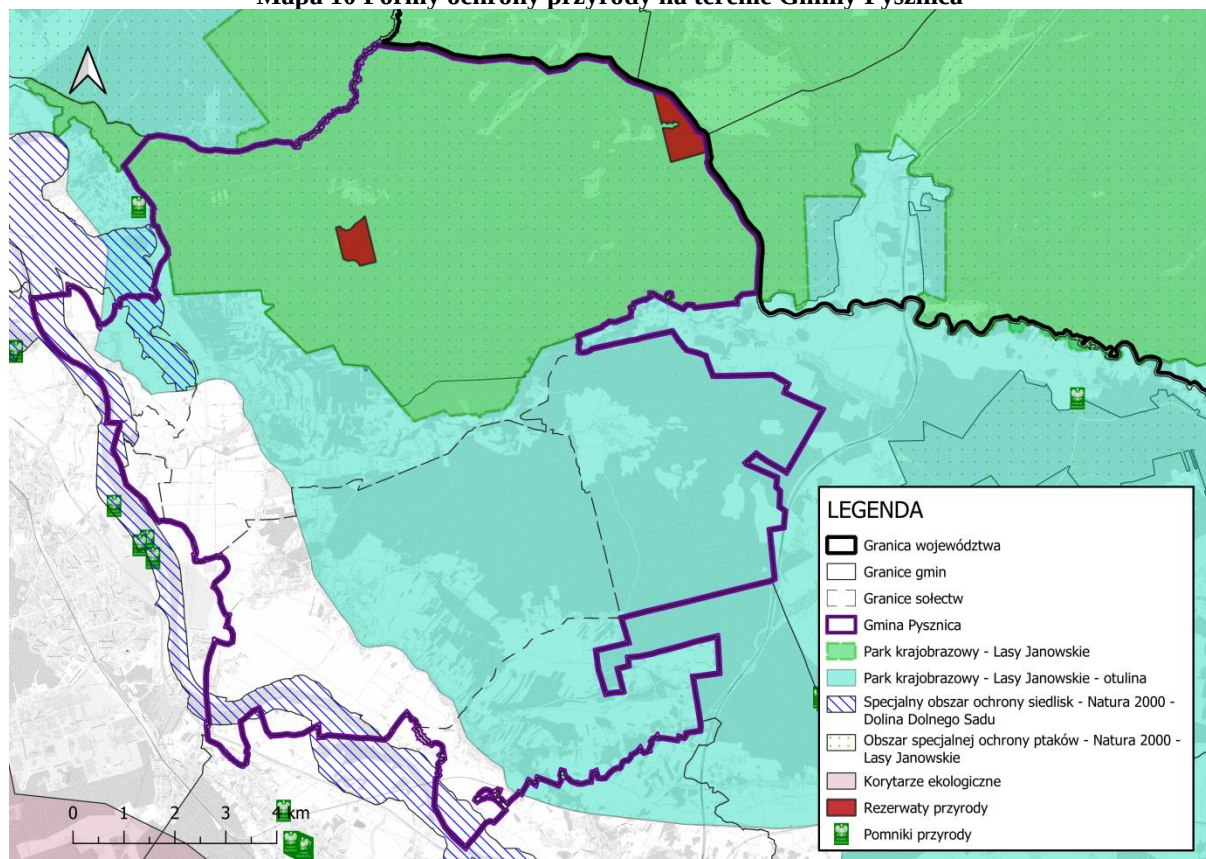
⁵ Encyklopedia PWN, encyklopedia.pwn.pl, inf. z dnia 20.06.2022 r.

⁶ Portal Ekologia.pl, ekologia.pl/wiedza/slowniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/srodowisko-naturalne, inf. z dnia 20.06.2022 r.

⁷ jw.

⁸ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl

Mapa 10 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Pysznica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl oraz gdos.gov.pl/dane-i-metadane

Formy ochrony przyrody w Gminie Pysznica stanowią 37,8% jej powierzchni. W tabeli 11 przedstawione zostały obszary prawnie chronione w ujęciu % w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski.

Obszar Gminy Pysznica jest w dużym stopniu zalesiony (59,3%), z czego większość (51,2%) stanowią grunty leśne publiczne. W tabeli 12 udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem został porównany do sąsiednich gmin, województwa podkarpackiego oraz Polski. Najwyższa lesistość wśród gmin sąsiednich jest w Gminie Janów Lubelski.

Tabela 11 Udział % obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem na obszarze Gminy Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.

Jednostka terytorialna	Obszary prawnie chronione – udział procentowy						
	ogółem	parki narodowe	rezerwy przyrody	parki krajobrazowe	obszary chronionego krajobrazu	użytki ekologiczne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
Gmina Pysznica	37,8	0,0	0,8	37,8	0,0	0,0	0,0
Gmina Janów Lubelski	72,9	0,0	12,3	72,8	0,0	0,0	0,0
Gmina Modliborzyce	53,4	0,0	3,5	35,6	17,7	0,0	0,0
Gmina Potok Wielki	40,0	0,0	0,0	39,9	0,0	0,0	0,0
Gmina Jarocin	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
Gmina Nisko	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Gmina Ulanów	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Miasto Stalowa Wola	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
Gmina Radomyśl nad Sanem	3,0	0,0	6,0	49,1	0,0	0,1	0,0
Gmina Zaklików	18,7	0,0	4,1	95,7	0,0	0,0	0,0
województwo podkarpackie	44,9	6,8	1,9	233,8	58,5	0,1	2,9
Polska	32,3	3,3	2,2	146,0	69,5	0,2	69,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 12 Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.

Jednostka terytorialna	Grunty leśne – udział procentowy		
	ogółem	publiczne	prywatne
Gmina Pysznica	59,3	51,2	13,6
Gmina Janów Lubelski	67,9	47,8	29,5
Gmina Modliborzyce	38,6	24,8	35,7
Gmina Potok Wielki	28,5	22,1	22,4
Gmina Jarocin	41,5	15,1	63,6
Gmina Nisko	53,1	46,2	13,0
Gmina Ulanów	40,8	27,8	31,9
Miasto Stalowa Wola	59,7	59,3	0,8
Gmina Radomyśl nad Sanem	35,1	33,3	5,1
Gmina Zaklików	65,5	45,9	29,8
województwo podkarpackie	38,8	32,0	17,5
Polska	30,3	24,6	18,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Środowisko przyrodnicze to inaczej środowisko naturalne, częściowo zmienione przez człowieka. W związku z tym istotne jest spojrzenie na strukturę gruntów i sposób ich wykorzystania. Z danych pozyskanych z Urzędu Gminy w Pysznicy wynika, iż powierzchnia użytków rolnych (w tym grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe) w Gminie Pysznica wynosi 4 523,44ha (stan na dzień 25 maja 2022 r.).

Gmina Pysznica leży w obrębie makroregionu Kotliny Sandomierskiej. Centralna i wschodnia część gminy położona jest w mezoregionie Równiny Biłgorajskiej, który jest jednym z dwóch mezoregionów, na które została podzielona Kotlina Sandomierska. Natomiast południowa i zachodnia część gminy leży na terenie drugiego mezoregionu – Doliny Dolnego Sanu. Ponadto gmina położona jest w zlewni rzeki San i jego dopływów: rzek Bukowa, Pyszanka, Chodźca, Łukawica i Dębowiec. Pod względem geologicznym gmina leży na terenie Zapadliska Podkarpackiego zbudowanego z utworów trzeciorzędowych i czwartorzędowych⁹.

Na terenie Gminy Pysznica występują gleby III b i VI klasy bonitacyjnej. Gleby klasy III b zajmują łącznie powierzchnię około 1,15 ha, natomiast gleby klasy VI zajmują ok. 0,15 ha¹⁰.

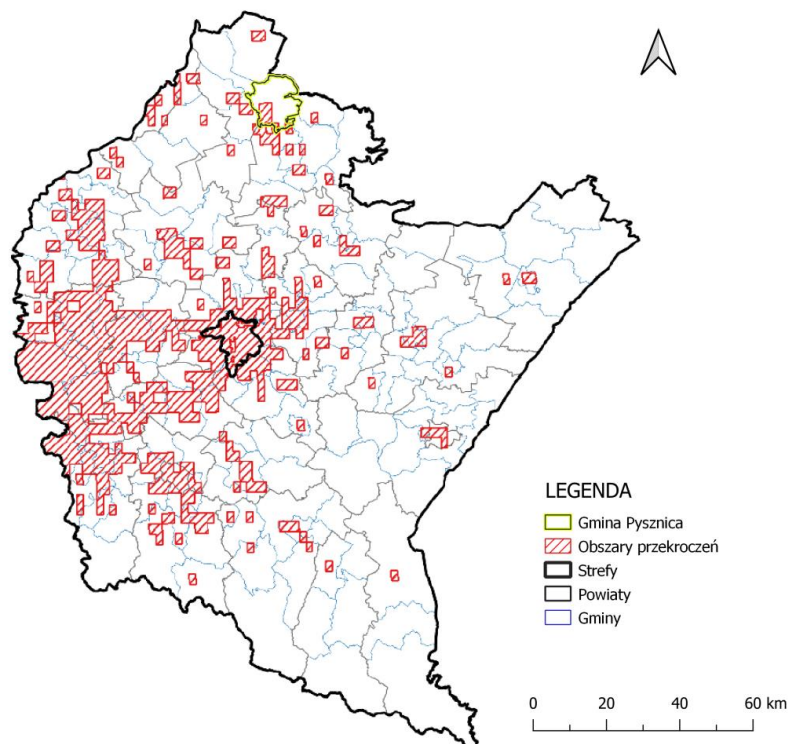
Ważnym czynnikiem obrazującym stan środowiska naturalnego na danym obszarze jest jakość powietrza. Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie corocznie opracowywanych raportów przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie dotyczących oceny jakości powietrza w województwie podkarpackim¹¹. W celu dokonania oceny jakości powietrza każde województwo zostało podzielone na strefy. Na terenie województwa podkarpackiego wyróżniono dwie – strefę miasta Rzeszów oraz strefę podkarpacką, która obejmuje resztę województwa. Gmina Pysznica należy do strefy podkarpackiej. W celu oceny jakości powietrza na terenie województwa podkarpackiego przeanalizowano wyniki pomiarów poziomów stężeń zanieczyszczeń z 17 stacji pomiarowych włączonych do wojewódzkiej sieci monitoringu powietrza. W ocenie pod kątem ochrony zdrowia wykorzystano zweryfikowane serie roczne pomiarów dotyczących takich zanieczyszczeń jak: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla (II), benzen, ozon, pył PM₁₀, pył PM_{2,5}, zawartość metali ciężkich w pyłach PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzopirenu w pyłach PM₁₀. Średnia roczna wartość BaP(PM₁₀) została przekroczona w obu strefach województwa podkarpackiego (strefie podkarpackiej oraz strefie miasta Rzeszów). Oba obszary zakwalifikowano do klasy C. Na niewielkim obszarze Gminy Pysznica również stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego benzopirenu (mapa 11).

⁹ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl

¹⁰ jw.

¹¹ Strona internetowa Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, powietrze.gios.gov.pl, inf. z dnia 04.07.2022 r.

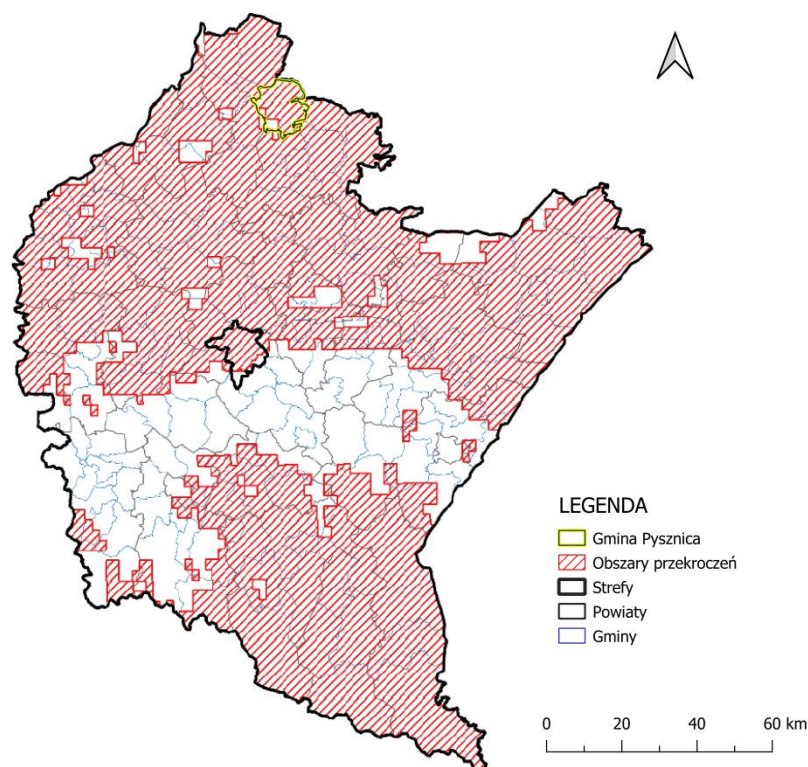
Mapa 11 Zasięg obszarów przekroczeń średniorocznego poziomu docelowego B(a)P określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2021 r.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim, raport wojewódzki za rok 2021, str. 95

Wyniki pomiarów ozonu ze stacji monitoringu powietrza za rok 2021 oraz wyniki modelowania wykonane dla roku 2021 (obejmujące lata 2018–2020) wykazały dotrzymanie obowiązującego dla tego zanieczyszczenia poziomu docelowego dla stężeń 8-godzinnych w kryterium ochrony zdrowia na obszarze województwa podkarpackiego, którego obydwie strefy zostały zakwalifikowane do klasy A. Parametrem istotnym dla ozonu w kryterium ochrony zdrowia, który podlega ocenie rocznej, jest dotrzymanie poziomu celu długoterminowego. Wyniki pomiarów ozonu ze stacji monitoringu powietrza za rok 2021 oraz wykonany rozkład stężeń wykazały przekroczenie poziomu celu długoterminowego dla stężenia 8-godzinnego ozonu w kryterium ochrony zdrowia na obszarze województwa podkarpackiego, którego obydwie strefy zostały zakwalifikowane do klasy D2. Również na terenie Gminy Pysznica poziom celu długoterminowego ozonu dla stężenia 8-godzinnego został przekroczony (mapa 12).

Mapa 12 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu dla 8-godz. Stężenia O_3 ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2020 r.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim, raport wojewódzki za rok 2021, str. 67

Ponadto liczba dni ze stężeniem pyłu PM_{10} wyższym od poziomu dopuszczalnego nie może przekroczyć 35 na rok. Wyniki pomiarów ze stacji monitoringu powietrza za rok 2021 wykazały przekroczenie dobowego poziomu pyłu PM_{10} w strefie miasto Rzeszów, jak i w strefie podkarpackiej, przez co zostały zaliczone do klasy C. Dodatkowo do oceny jakości powietrza w zakresie dotrzymania dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{10} na terenie województwa podkarpackiego i wyznaczenia obszarów przekroczeń wykorzystano metodę szacowania w oparciu o wyniki modelowania wykonanego dla roku 2021. Na obszarze Gminy Pysznica stwierdzono przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{10} w normie dobowej. Na terenie strefy miasto Rzeszów wyznaczono 10 obszarów przekroczenia średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego $PM_{2,5}$ fazy II. Jeden obszar przekroczenia związany był z emisją komunikacyjną i został wyznaczony wzdłuż ulicy Piłsudskiego na odcinku 0,9 km, obejmował ok. 500 mieszkańców. Pozostałych 9 obszarów przekroczenia związanych było z emisją powierzchniową (sektor komunalno-bytowy). Dodatkowo obszary przekroczenia związane z emisją powierzchniową w Rzeszowie objęły swoim zasięgiem 10,7 km² (8,3% strefy) zamieszkałych przez 38 043 mieszkańców. Natomiast na terenie strefy podkarpackiej wyznaczono 13 obszarów przekroczenia

średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} fazy II. Wszystkie obszary przekroczenia związane były z emisją powierzchniową (sektor komunalno-bytowy). Obszary te objęły swoim zasięgiem 64,5 km² (0,4% strefy) zamieszkałych przez 120 117 mieszkańców. Gmina Pysznica również znalazła się w obszarze przekroczenia poziomu docelowego PM_{2,5}.

Wyniki pomiarów dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu ze stacji monitoringu powietrza oraz metoda szacowania oparta o wyniki modelowania wykonanego dla SO₂ i NO₂ za rok 2021 wykazały dotrzymanie obowiązujących dla tych zanieczyszczeń poziomów dopuszczalnych dla stężeń 1-godzinnego i dobowego w kryterium ochrony zdrowia oraz kryterium ochrony roślin na obszarze województwa podkarpackiego. Strefy miasto Rzeszów i podkarpacka zostały zakwalifikowane do klasy A. W związku z powyższym przekroczeń tych parametrów nie odnotowano również na obszarze Gminy Pysznica.

Od 1 lipca 2021 r. w Polsce właściciele lub zarządcy budynków są zobowiązani złożyć do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków deklarację, w jaki sposób ogrzewany jest lokal. CEEB zostało uruchomione przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego.

Celem stworzenia Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków - CEEB jest poprawa jakości powietrza poprzez likwidację głównej przyczyny zanieczyszczeń – emisji substancji powodujących smog. CEEB to bardzo ważne narzędzie wspierające wymianę starych kotłów grzewczych, to miejsce gdzie będą dostępne również informacje na temat wszystkich programów finansowania wymiany pieców. System jako centrum wiedzy dla obywatela w znaczący sposób ułatwi pozyskanie informacji, które są niezbędne np. przy ubieganiu się o dofinansowanie na wymianę starego kotła¹².

Dane dotyczące sposobu ogrzewania budynków przekazane przez Urząd Gminy w Pysznicy zostały przedstawione w tabeli 13. Jak wynika z przekazanych danych w gminie 1943 gospodarstwa posiada kotły na paliwa stałe, w których używane są różne rodzaje paliwa m.in.: węgiel kamienny, pellet, drewno oraz biopaliwa. Ogrzewanie gazowe stosowane jest w 1978 gospodarstwach. Pompa ciepła zamontowana jest w 69 gospodarstwach, natomiast kolektory słoneczne w 120.

¹² Strona internetowa Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, www.gunb.gov.pl.

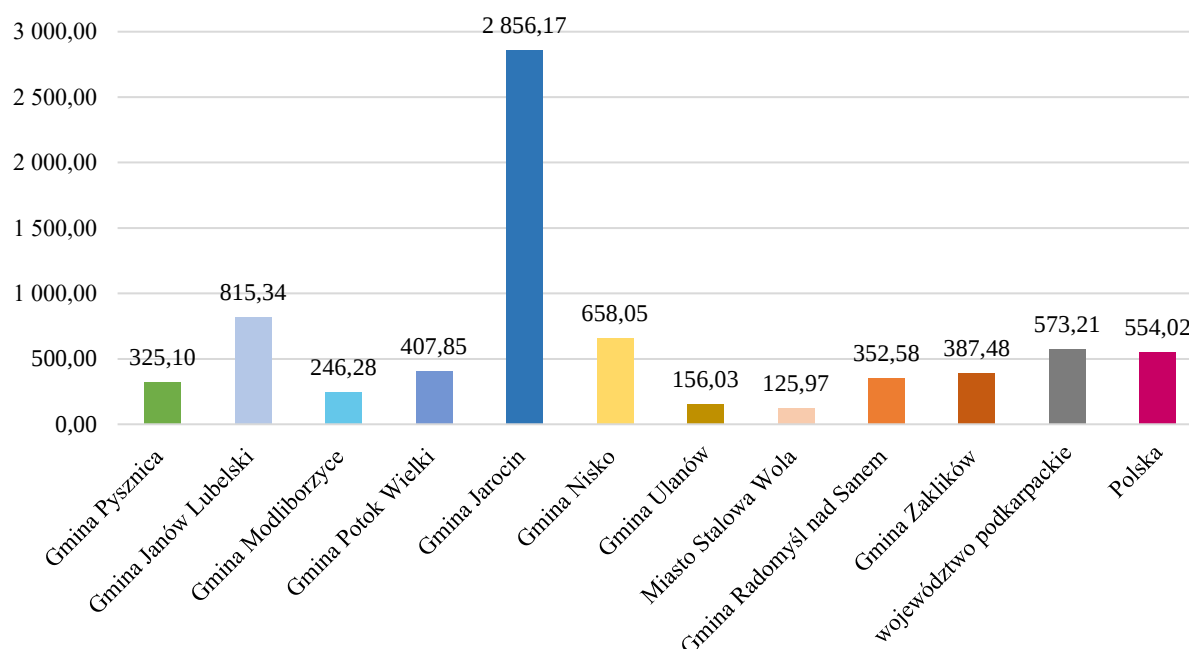
Tabela 13 Wykaz źródeł ogrzewania w Gminie Pysznica w roku 2021

Rodzaj źródła	Ilość gospodarstw
Gospodarstwa domowe wykorzystujące kotły na paliwo stałe (ogółem), w tym:	1943
• węgiel kamienny	1272
• pellet	87
• drewno	1694
• inne (np. Biopaliwa)	33
Gospodarstwa domowe wykorzystujące pompę ciepła (gruntowe, powietrze-woda)	69
Gospodarstwa domowe wykorzystujące kolektory słoneczne (solary)	120
Gospodarstwa domowe wykorzystujące ogrzewanie gazowe	1978

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Pysznica

W tabelach 14–16 przedstawione zostały wydatki na ochronę środowiska i gospodarkę komunalną w przeliczeniu na 1 mieszkańca ogółem oraz w działach: ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu, oświetlenie ulic, placów i dróg, gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi. Natomiast na wykresie 23 przedstawiono wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 roku.

Wykres 23 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 14 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	146,6	127,9	134,8	152,4	325,1
Gmina Janów Lubelski	252,6	843,6	518,6	628,5	815,3
Gmina Modliborzyce	137,6	215,5	1 304,2	260,1	246,3
Gmina Potok Wielki	131,3	87,2	898,0	399,1	407,9
Gmina Jarocin	181,8	849,6	713,1	729,9	2 856,2
Gmina Nisko	334,7	214,9	414,3	561,8	658,0
Gmina Ulanów	94,9	87,5	79,8	108,0	156,0
Miasto Stalowa Wola	42,0	44,1	88,3	62,8	126,0
Gmina Radomyśl nad Sanem	164,2	192,9	305,0	245,8	352,6
Gmina Zaklików	181,9	208,2	2 256,0	229,2	387,5
województwo podkarpackie	263,4	315,7	511,8	630,6	573,2
Polska	312,6	347,5	458,7	505,8	554,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 15 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu oraz oświetlenie ulic, placów i dróg w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	wydatki w rozdziale 90015 - Oświetlenie ulic, placów i dróg					wydatki w rozdziale 90005 - Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	39,96	39,90	41,10	44,02	85,10	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Janów Lubelski	40,97	65,74	57,67	52,05	50,19	18,3	518,4	35,5	47,0	11,2
Gmina Modliborzyce	26,22	39,46	23,25	31,91	35,14	9,4	2,0	1 080,6	6,0	8,2
Gmina Potok Wielki	19,62	20,23	19,72	23,75	42,99	4,6	5,8	793,5	24,0	0,0
Gmina Jarocin	57,99	53,83	35,41	56,30	31,93	0,0	0,0	0,0	234,0	2 321,5
Gmina Nisko	47,41	39,30	46,60	62,11	49,03	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Ulanów	29,72	32,61	27,10	31,25	44,55	3,3	5,5	0,1	0,0	0,9
Miasto Stalowa Wola	5,29	6,12	5,71	4,86	5,67	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Radomyśl nad Sanem	44,15	50,10	53,08	56,97	51,16	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Zaklików	35,51	41,51	42,08	40,77	51,04	1,4	1,4	1 603,2	0,6	3,3
województwo podkarpackie	41,54	45,44	53,28	51,30	55,23	12,3	15,6	59,4	104,1	57,3
Polska	49,65	51,47	56,17	56,02	59,43	7,8	13,8	35,3	33,8	25,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 16 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	wydatki w rozdziale 90001 - Gospodarka ściekowa i ochrona wód					wydatki w rozdziale 90002 - Gospodarka odpadami komunalnymi				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	69,2	56,6	64,5	73,6	149,6
Gmina Janów Lubelski	4,0	17,6	0,0	7,7	1,3	104,3	108,7	133,2	140,3	203,9
Gmina Modliborzyce	4,4	4,5	4,6	5,4	0,0	82,8	105,6	129,7	144,5	136,9
Gmina Potok Wielki	48,8	0,0	0,0	257,8	276,3	56,5	60,1	82,1	90,5	86,5
Gmina Jarocin	22,5	740,2	536,9	326,6	291,0	47,3	40,2	31,8	58,1	91,2
Gmina Nisko	45,7	29,0	182,6	287,9	170,1	96,8	83,9	121,1	152,6	206,5
Gmina Ulanów	5,5	5,6	6,1	6,2	6,4	38,5	34,0	38,0	57,6	92,4
Miasto Stalowa Wola	12,1	20,2	54,3	26,5	58,8	6,6	7,2	6,5	9,7	18,1
Gmina Radomyśl nad Sanem	12,2	16,4	18,7	24,8	21,6	52,5	51,9	57,3	67,5	115,1
Gmina Zaklików	47,9	58,3	515,0	55,4	99,5	81,1	95,1	84,2	109,4	157,5
województwo podkarpackie	40,7	61,5	164,8	188,5	105,1	101,7	104,1	129,3	153,8	219,1
Polska	33,1	37,7	69,4	74,4	64,2	123,2	129,5	142,9	179,8	246,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym aspektem związanym ze środowiskiem naturalnym jest likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko oraz minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terenie obszaru. Według Podkarpackiego Planu Gospodarki Odpadami w latach 2016–2018 wytworzono łącznie ok. 67 tys. Mg odpadów azbestowych, głównie materiałów konstrukcyjnych. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Bazy Azbestowej prowadzonej przez Ministerstwo Gospodarki, w województwie podkarpackim zinwentaryzowano łącznie ok. 342 tys. Mg wyrobów azbestowych, z czego unieszkodliwiono ok. 42,8 tys. Mg. Najwięcej odpadów azbestowych znajduje się na terenie powiatu krośnieńskiego (ok. 9%), kolbuszowskiego (ok. 8,5%) oraz rzeszowskiego (ok. 8,2%). Do unieszkodliwienia pozostało ok. 299 tys. Mg odpadów azbestowych.

Gmina Pysznica sukcesywnie realizuje zadanie pn. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Pysznica”. W 2021 roku z terenu Gminy Pysznica usunięto i unieszkodliwiono wyroby zawierające azbest w ilości 43,190 Mg¹³.

¹³ Raport o stanie Gminy Pysznica za 2021 r.

Gospodarowanie odpadami w Gminie Pysznica odbywa się zgodnie z aktualnym *Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego* (ustawa nr XXXVI/584/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 kwietnia 2021 roku). Na terenie gminy obowiązuje *Uchwała XXXVIII/254/2021 Rady Gminy Pysznica z dnia 24 listopada 2021 r. zmieniająca uchwałę w sprawie uchwalenia „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Pysznica”*, a odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., który został utworzony *Uchwałą Nr XXXI/230/2009 Rady Gminy w Pysznicy z dnia 14 grudnia 2009 roku w sprawie przekształcenia zakładu budżetowego „Gminny Zakład Komunalny” poprzez jego likwidację w celu utworzenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Pysznicy*. Ponadto mieszkańcy gminy mogą samodzielnie dostarczać odpady komunalne zebrane w sposób selektywny do utworzonego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych, który zlokalizowany jest w miejscowości Pysznica przy ul. Komunalnej 2. W PSZOK są przyjmowane odpady takie jak: popiół, papier oraz tektura, tworzywa sztuczne, szkło, metale, bioodpady, odpady wielkogabarytowe, przeterminowane leki i chemikalia oraz odpady niebezpieczne wydzielone ze strumienia odpadów komunalnych.

Odpady komunalne z terenu gminy odbierane są od właścicieli nieruchomości zamieszkałych na podstawie złożonych w Urzędzie Gminy deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. W 2021 r. roku złożonych zostało 3093 deklaracji, we wszystkich mieszkańcy wybrali selektywne gromadzenie odpadów, a na ich podstawie systemem odbioru zostało objętych 9039 mieszkańców gminy. Ponadto w 2021 r. roku złożonych zostało 2432 deklaracji w których zostało zadeklarowane kompostowanie bioodpadów w kompostowniku. Natomiast właściciele nieruchomości nie zamieszkałych zobowiązani są do zawarcia indywidualnych umów na odbiór odpadów z ZGK. W 2021 r. z terenu gminy odebrano łącznie 2 262,6230 Mg odpadów komunalnych¹⁴.

W celu realizacji zadań związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i zbiorowym odprowadzaniem ścieków i innych zadań z zakresu gospodarki komunalnej na terenie Gminy Pysznica, *Uchwałą Nr XXXI/230/2009 Rady Gminy w Pysznicy z dnia 14 grudnia 2009 roku w sprawie przekształcenia zakładu budżetowego Gminny Zakład Komunalny poprzez jego likwidację* został utworzony Zakład Usług Komunalnych sp. z o. o. z siedzibą w Pysznicy.

¹⁴ Roczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Pysznica za 2021 rok.

Działalność spółki polega również na poborze, uzdatnianiu i dostarczaniu wody, odprowadzaniu i oczyszczaniu ścieków oraz działalności pozostałej, w której skład wchodzi m.in. działalność w zakresie budownictwa.

Ważnym aspektem ochrony środowiska jest również stan infrastruktury technicznej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz jej dostępność dla mieszkańców Gminy Pysznica. W tabeli 17 i na wykresie 24 przedstawiony został udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Pysznica, gminach sąsiednich, województwie podkarpackim i Polsce. Gmina Pysznica, pomimo stałego wzrostu udziału osób korzystających z kanalizacji, znajduje się pod tym względem na siódmym miejscu wśród porównywanych jednostek w 2020 r. (47,0%), gorzej wypadają tylko trzy gminy. Najwyższą wartość Gmina Pysznica osiągnęła w 2020 r. dla wskaźnika *udział % korzystających z instalacji wodociągowej w ogóle ludności* (96,0%), co stanowi wyższą średnią niż wskaźnik dla województwa podkarpackiego (81,1%) oraz dla kraju (92,2%), niewiele wyższy wskaźnik odnotowano tylko dla Miasta Stalowa Wola (96,5%). Równie wysoki wskaźnik Gmina Pysznica osiągnęła w zakresie korzystających z instalacji gazowej (62,8%) – wartość wskaźnika jest niższa niż średnia dla województwa podkarpackiego (74,1%), ale wyższa od średniej kraju i siedmiu sąsiednich gmin. Jednak warto dodać, iż co roku na terenie gminy zwiększa się długość sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej. Na terenie gminy jest łącznie 3 791 gospodarstw domowych. Na koniec 2021 r. łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 113,3 km, i było do niej przyłączonych 1 721 gospodarstw. Do sieci wodociągowej o długości 153,60 km na koniec 2021 r. było podłączonych 3 585 gospodarstw. Długość sieci gazowej na terenie gminy to 124,5 km, a liczba przyłączy do budynków mieszkalnych na koniec 2021 r. wynosiła 2706¹⁵. Ponadto według danych z Urzędu Gminy w Pysznicy modernizacji wymaga 152,50 km sieci wodociągowej oraz 109,3 km sieci kanalizacyjnej.

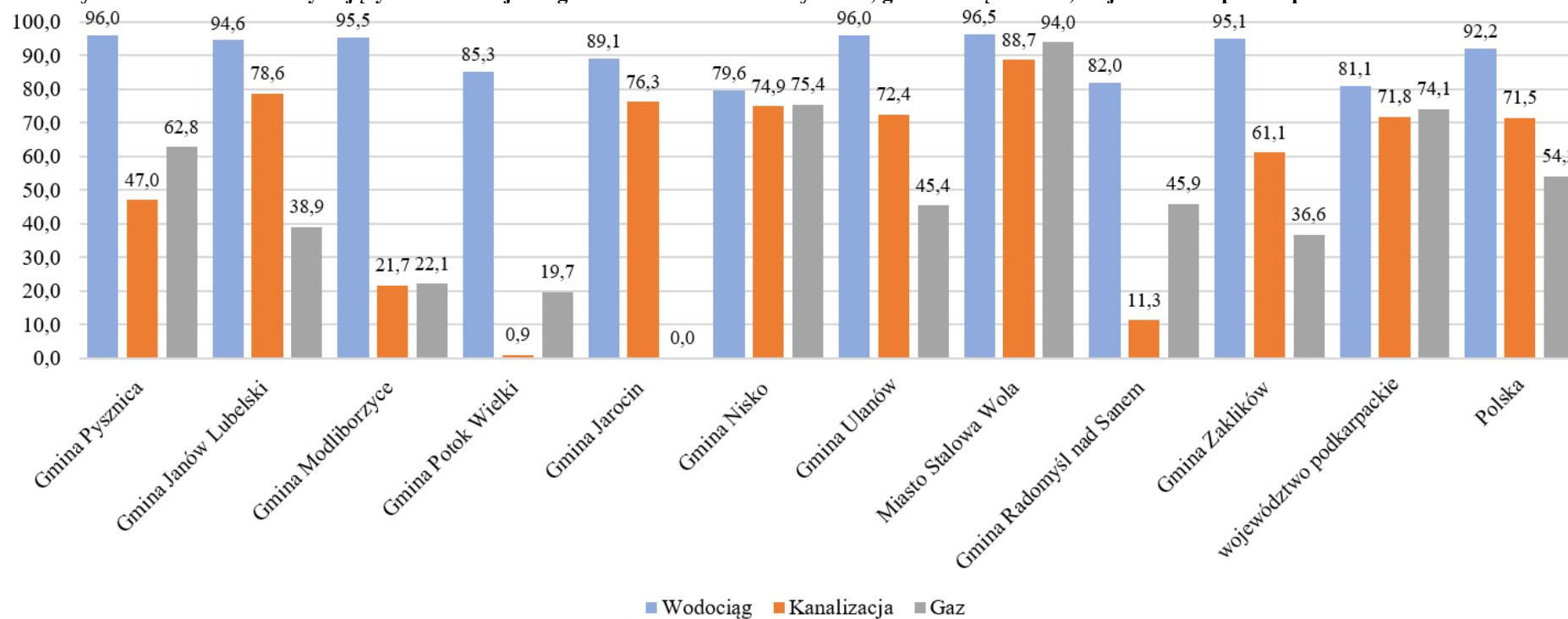
¹⁵ Raport o stanie Gminy Pysznica za 2021 r.

Tabela 17 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Pysznica, gminach sąsiednich, województwie podkarpackim i Polsce w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności														
	Wodociąg					Kanalizacja					Gaz				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	95,6	95,6	95,7	95,9	96,0	41,6	42,2	43,7	45,7	47,0	57,3	58,3	59,1	59,1	62,8
Gmina Janów Lubelski	94,5	94,5	94,6	94,6	94,6	75,3	75,4	78,4	78,7	78,6	21,0	21,5	22,1	22,3	38,9
Gmina Modliborzyce	95,1	95,1	95,1	95,5	95,5	19,8	20,1	20,1	21,6	21,7	17,8	18,1	18,2	18,8	22,1
Gmina Potok Wielki	85,2	85,3	85,3	85,3	85,3	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	16,0	16,4	16,5	17,1	19,7
Gmina Jarocin	89,0	89,2	88,9	89,0	89,1	75,9	76,0	76,0	76,1	76,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Nisko	78,4	78,6	78,7	79,2	79,6	72,1	72,4	72,8	74,1	74,9	74,5	74,5	74,8	74,0	75,4
Gmina Ulanów	96,0	95,9	96,0	96,0	96,0	70,1	71,3	71,6	71,9	72,4	43,4	43,5	43,9	44,5	45,4
Miasto Stalowa Wola	96,4	96,4	96,4	96,4	96,5	88,3	88,4	88,6	88,7	88,7	94,9	94,7	94,8	95,9	94,0
Gmina Radomyśl nad Sanem	81,5	81,8	81,8	81,8	82,0	10,8	10,9	11,3	11,3	11,3	41,9	42,6	43,4	43,9	45,9
Gmina Zaklików	95,3	95,0	95,1	95,1	95,1	59,0	60,0	60,7	60,8	61,1	29,6	30,4	30,6	30,7	36,6
województwo podkarpackie	80,6	80,7	81,0	81,2	81,1	69,7	69,8	70,4	71,1	71,8	72,2	72,2	72,5	72,7	74,1
Polska	91,9	92,0	92,0	92,2	92,2	70,2	70,5	70,8	71,2	71,5	52,1	52,1	52,3	52,9	54,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 24 Udział % korzystających z instalacji w ogólnej ludności w Gminie Pysznica, gminach sąsiednich, województwie podkarpackim i Polsce w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z elementów istotnych z punktu widzenia mieszkańców jest jednoczesna dostępność do wody oraz do kanalizacji – częstym zjawiskiem jest mniejsza ilość sieci kanalizacyjnej niż sieci wodociągowej. Z jednej strony ma to związek z inną „trasą” prowadzonej linii wodociągowej i kanalizacyjnej, jednak w większości przypadków biegną one równolegle bądź w zbliżonych odległościach. W tabeli 18 przedstawiono wskaźnik *dlugość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu %*. Na przestrzeni lat 2016–2020 w Gminie Pysznica wskaźnik ten stale wzrastał. W ostatnim analizowanym roku Gmina Pysznica wypadła lepiej niż sześć z dziewięciu sąsiednich gmin oraz osiągnęła wyższy wskaźnik niż średnia dla kraju, co jest korzystnym zjawiskiem.

Tabela 18 Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu % w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej [%]				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	56,4	58,1	63,2	62,4	73,9
Gmina Janów Lubelski	45,3	49,1	54,6	57,0	56,2
Gmina Modliborzyce	11,9	11,8	11,8	13,6	13,6
Gmina Potok Wielki	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Gmina Jarocin	107,2	107,2	114,0	115,0	115,0
Gmina Nisko	84,7	85,8	84,0	88,2	96,1
Gmina Ulanów	111,9	111,9	111,9	111,9	107,7
Miasto Stalowa Wola	123,7	120,3	116,2	116,8	65,3
Gmina Radomyśl nad Sanem	9,8	9,8	9,5	9,5	9,3
Gmina Zaklików	53,8	54,1	54,2	54,2	54,3
województwo podkarpackie	109,8	110,5	110,7	113,0	107,0
Polska	51,2	51,6	52,2	53,1	51,3

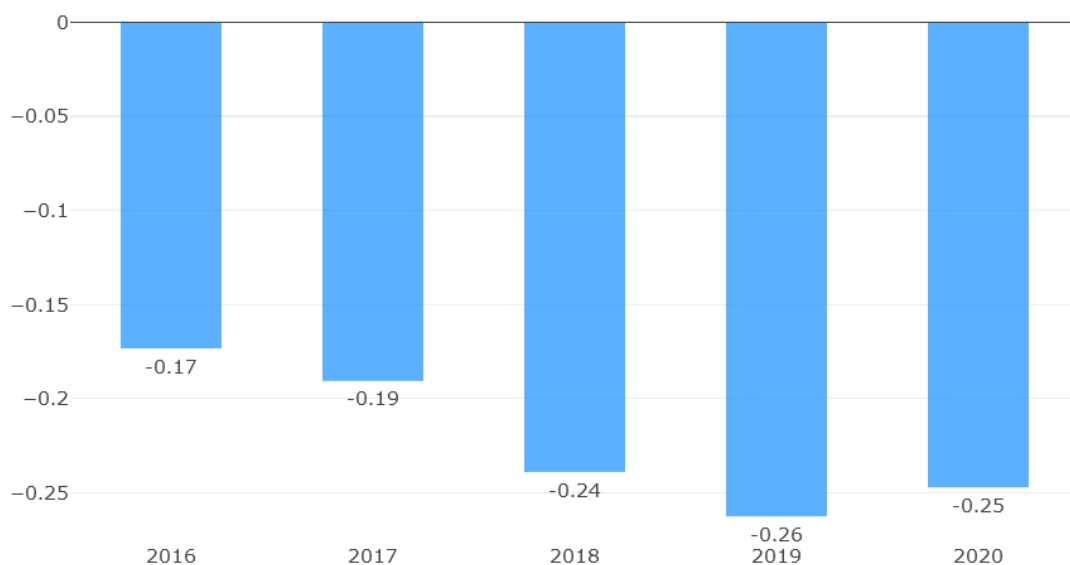
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym analizowanym aspektem w zakresie środowiska jest analiza prowadzona przez MRL w wymiarze środowiskowym.

Na rysunku 10 przedstawiony został wskaźnik rozwoju Gminy Pysznica w wymiarze środowiskowym. Z przedstawionego niżej wykresu słupkowego wynika, iż diagnozowana gmina znajduje się w negatywnej sytuacji w zakresie rozwoju w wymiarze środowiskowym – w każdym analizowanym roku wskaźnik był na poziomie ujemnym. W 2020 r. zauważono poprawę wartości wskaźnika w stosunku do poprzedniego roku, jednak nadal wartość była na ujemnym poziomie, a także gorszym niż w latach 2016–2018. Oznacza to, iż Gmina Pysznica wypada gorzej na tle grupy porównawczej (*Gminy wiejskie położone*

w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych (D4)
– w grupie znajdują się łącznie 134 jednostki samorządowe).

Rysunek 10 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

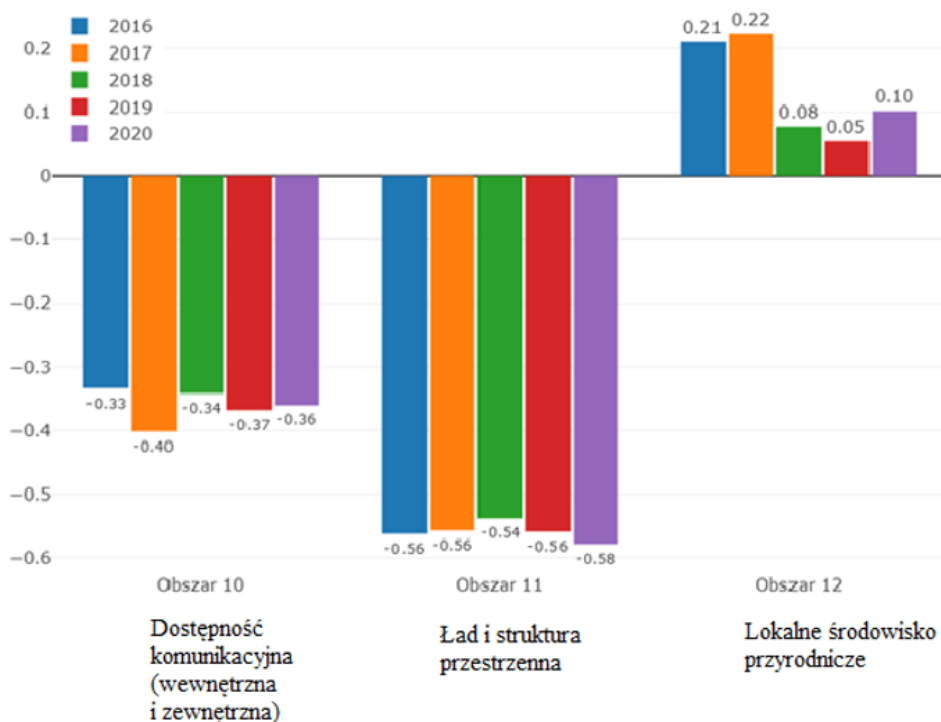

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 10.06.2022 r.

Na wymiar środowiskowy składają się 3 obszary:

- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) (Obszar 10);
- ład i struktura przestrzenna obszaru (Obszar 11);
- lokalne środowisko przyrodnicze (Obszar 12).

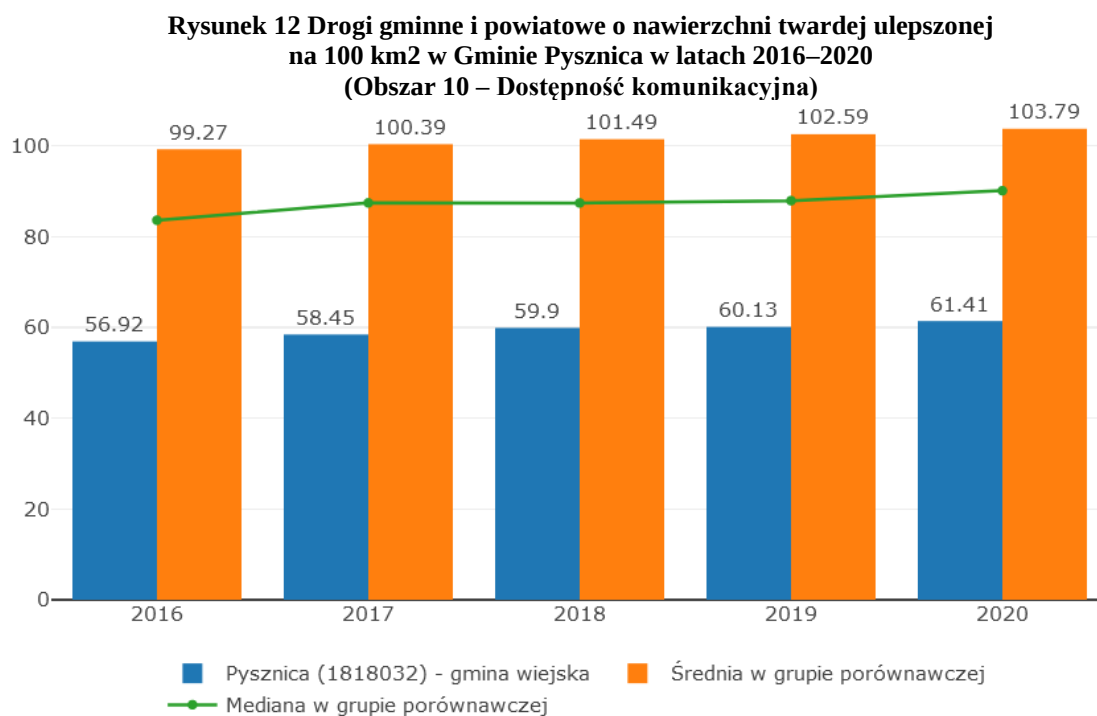
Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju środowiskowego w Gminie Pysznica (obszary) w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 10.06.2022 r.

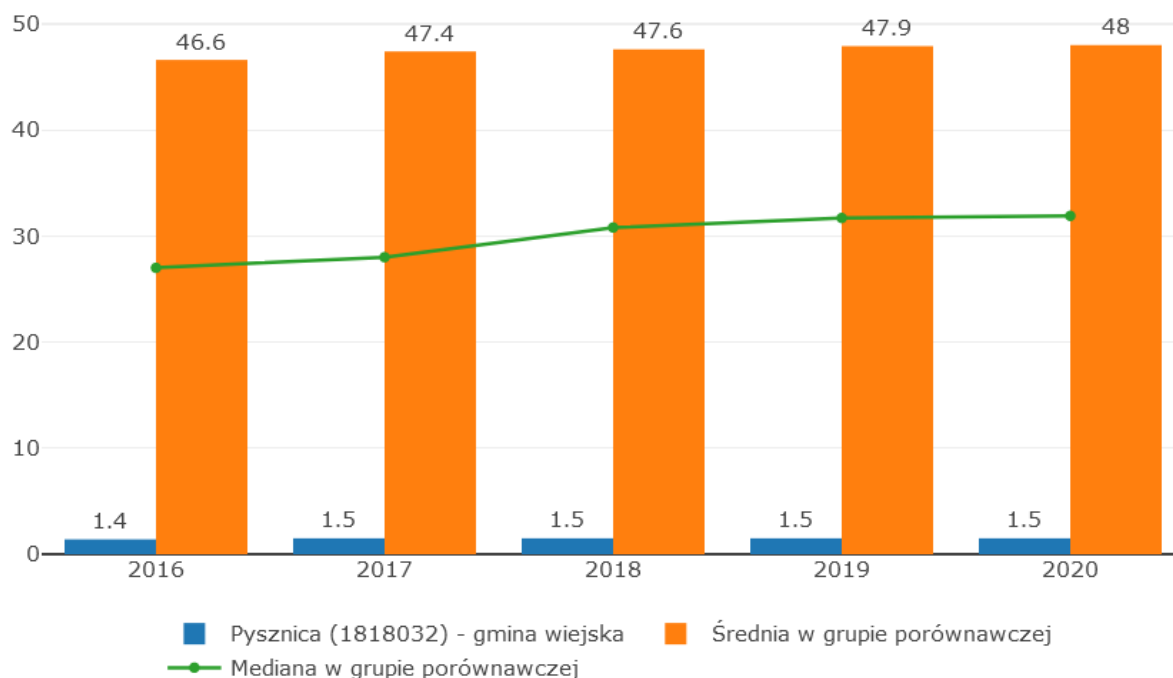
Na rysunku 11 przedstawione zostały poszczególne obszary w Gminie Pysznica na przestrzeni lat 2016–2020. Najkorzystniejsza sytuacja miała miejsce w obszarze 12 (stan głównych komponentów środowiska, dostępność walorów/usług przyrodniczych, sposób gospodarowania zasobami środowiska), w ostatnim badanym roku sytuacja polepszyła się w stosunku do dwóch poprzednich analizowanych lat, co oznacza sytuację lepszą niż w grupie porównawczej. Najgorzej gmina wypadła w obszarze 11 (stosowanie instrumentów planowania przestrzeni, zwartość miasta, zrównoważenie funkcji społeczno-gospodarczych i środowiskowych, ochrona krajobrazu).

Podobnie jak w przypadku wskaźnika rozwoju gospodarczego, na wskaźnik rozwoju środowiskowego mają wpływ różne czynniki. Poniżej zostały przedstawione wybrane wskaźniki, które powodują, iż sytuacja Gminy Pysznica jest gorsza niż gmin podobnych w analizowanej grupie porównawczej.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 10.06.2022 r.

Rysunek 13 Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem % w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 (Obszar 11 – Ład i struktura przestrzenna obszaru)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 10.06.2022 r.

Na rysunku 14 zaprezentowane zostało położenie Gminy Pysznica w odniesieniu do swojej grupy porównawczej. Położenie w IV ćwiartce oznacza, że sytuacja Gminy Pysznica w wymiarze środowiskowym jest gorsza niż średnia w grupie porównawczej i następuje pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej („strata” się powiększa).

Rysunek 14 Pozycja Gminy Pysznica w grupie porównawczej – wymiar środowiskowy

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 10.06.2022 r.

6. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Pojęcie dziedzictwa kulturowego jest złożone i wieloaspektowe, a także niemierzalne oraz trudne do jednoznacznego zdefiniowania. Jest to przede wszystkim świadectwo tego, jak żyły kolejne pokolenia, ale nie tylko – dziedzictwem jest także krajobraz przekształcony przez człowieka oraz kultura duchowa. Dlatego uznaje się, iż dziedzictwo stanowi historię miejsc i ludzi, którzy w tych miejscach żyją¹⁶.

Dziedzictwo kulturowe Gminy Pysznica, chociaż do tej pory nie zostało szczegółowo zbadane i udokumentowane, jest bogate i sięga ok. X w. p.n.e. Potwierdzają to prowadzone w XX w. badania archeologiczne, podczas których w miejscowości Pysznica odkryto ślady dawnych nekropolii prawdopodobnie z przełomu epok brązu i żelaza. Kolejną miejscowością w której opisanych zostało 8 stanowisk archeologicznych, w tym dwa cmentarzyska ciałopalne, jest Kłyżów. Również w miejscowości Jastkowice zostały znalezione materiały krzemienne (m.in. skrobacze, wióry, drapacze) pochodzące z epoki kamienia. Przedmioty, które znaleziono podczas prowadzenia prac archeologicznych zostały przekazane do Muzeum Regionalnego

w Stalowej Woli, a niektóre eksponaty są w posiadaniu Muzeów Okręgowych w Rzeszowie i Sandomierzu¹⁷. Kolejne informacje związane z historią gminy, jakie można znaleźć, dotyczą XVI w. n.e. – wtedy na mocy przywileju lokacyjnego powstała królewska wieś o nazwie Wola Pysznicka, która na przestrzeni wieków zmieniała swoją nazwę kilkakrotnie. Niewątpliwie duże znaczenie dla rozwoju wsi miało sprowadzenie duszpasterza w XVI w. oraz wybudowanie drewnianego kościoła. W historii gminy istotny jest również rozwój przemysłu opierający się na wydobywaniu rudy darniowej i wytapianiu z niej żelaza. To spowodowało napływ ludności zewnętrznej z innych zakątków kraju i Europy. Wielokulturowość, jaka występowała na terenie gminy oraz na obszarze Kotliny Sandomierskiej, spowodowała powstanie grupy etnograficznej Lasowiacy. Po trzystu latach wieś Pysznica straciła status królewski na skutek rozbiorów i zmian administracyjno-gospodarczych wprowadzonych przez zaborców. Pomimo tych wydarzeń rozwój tych terenów wciąż trwał¹⁸.

¹⁶ Duriasz-Bułhak J, Połomski K, Potok A. *Rzecz o dziedzictwie na wsi. Rady, przykłady, informacje*, s. 9, Warszawa, 2011 [w]: fundacijawspomaganiawsi.pl

¹⁷ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl.

¹⁸ Wirtualne Muzeum w Pysznicy, muzeum.pysznica.pl

Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego gminy są wydarzenia z okresu II wojny światowej związane z wsią Kochany, która obecnie jest niewielką śródlęsną osadą położoną w Lasach Janowskich i stanowi przysiółek wsi Jastkowice. Według informacji zawartych na stronie Wirtualnego Muzeum w Pysznicy początki wsi sięgają XVIII wieku. Do 1867 r. w miejscowości funkcjonowała wytwórnia mazi i terpentyny będąca własnością rodu magnackiego Lubomirskich. W okresie zaborów przez miejscowość przebiegała granica pomiędzy Monarchią Austrowęgierską, a Cesarstwem Rosyjskim.

W okresie II wojny światowej na terenie miejscowości działały oddziały partyzanckie, którym pomocy udzielali mieszkańcy wsi. Za pomoc partyzantom 29 września 1942 roku żołnierze niemieccy zamordowali 35 mieszkańców osady, głównie kobiet i dzieci. Przeżyły tylko osoby, które tego dnia wyszły wcześniej rano do pracy w polu bądź zdążyły się ukryć. Następnie w październiku 1943 r. pod Kochanami doszło do bitwy między partyzantami, a okupantem. Po walce zarówno wieś Kochany jak i sąsiednie miejscowości zostały spalone¹⁹.

Na terenie Gminy Pysznica znajdują się obiekty dziedzictwa kulturowego świadczące o historii obszaru. Według Rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa (stan na dzień 31 stycznia 2022 roku) do zabytków nieruchomych Gminy Pysznica zaliczają się²⁰:

- cmentarz ofiar terroru hitlerowskiego z lat 1943–1944, znajdujący się w miejscowości Kochany, nr rej.: 506/A z 1993–05–24;
- plebania w Pysznicy, z pocz. XX wieku, nr rej.: A–276 z 2008–06–02;
- kaplica pw. Najświętszej Panny Marii w Pysznicy, z pocz. XIX wieku, 1960, nr rej. A–198 z 2007–03–20;
- zbiorowa mogiła Żydów pomordowanych w latach 1942–1943, nr rej.: 490/A z 1993–03–02, A–1158 z 2013–05–21.

Oprócz ww. zabytków na terenie gminy możemy znaleźć miejsca pamięci ważne dla mieszkańców regionu oraz kapliczki²¹:

- Rogatywka – pomnik wraz z tablicą informacyjną upamiętniający wydarzenia z czasów II wojny światowej: pacyfikację wsi Kochany oraz starcie polskich partyzantów z niemieckimi żołnierzami;

¹⁹ jw.

²⁰ Rejestr zabytków – Narodowy Instytut Dziedzictwa, nid.pl

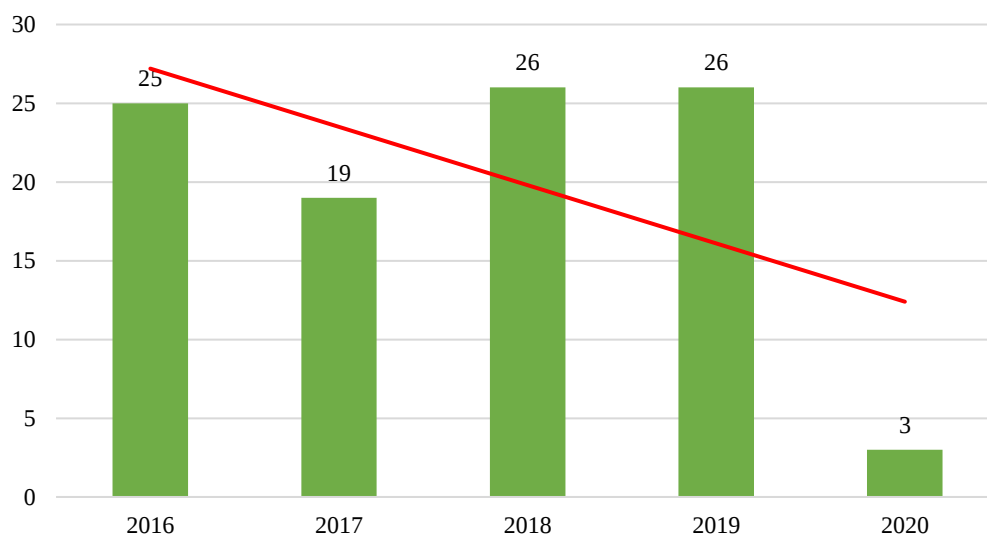
²¹ Strona Internetowa Jastkowickiego Stowarzyszenia Kulturalno-Historycznego Dziedzictwo i Pamięć, jastkowice.com.pl, inf. z dnia 12.08.2022 r.

- Kamienna tablica upamiętniająca stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości. Dodatkowo na tablicy zostały umieszczone słowa pieśni upamiętniające pacyfikację wsi Kochany oraz Dębowiec w 1942 roku;
- Kamień Pamięci przebiegu granicy austriacko-rosyjskiej. Pomnik upamiętniający prawdopodobne miejsce przebiegu granicy austriacko-rosyjskiej, która powstała w 1795 roku po III rozbiorze Polski. Wcześniej, bo od 1772 roku była to granica między Rzeczpospolitą, a Austrią;
- Pomnik upamiętniający bitwę oddziału Gwardii Ludowej im. Bartosza Głowackiego z niemieckimi żołnierzami pod Kochanami dnia 22 października 1943 r.;
- Kapliczki:
 - na rozstaju dróg w lesie w Kochanach,
 - Jezusa Frasobliwego w Brandwicy,
 - pod Dębem w Kochanach,
 - Kapliczka św. Huberta w Rudej,
 - Anioła Stróża pod Szkołą w Jastkowicach,
 - z Pietą na cmentarzu w Kochanach,
 - przydrożna w Kochanach.

Kolejną ważną kwestią dziedzictwa kulturowego jest dziedzictwo lokalne, które mierzone jest m.in. za pomocą wskaźnika: *działalność centrów, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic*. Wartość wskaźnika świadczy o aktywności kulturalnej mieszkańców, ich chęci wspólnej realizacji przedsięwzięć, przywiązania i więzi z miejscem zamieszkania.

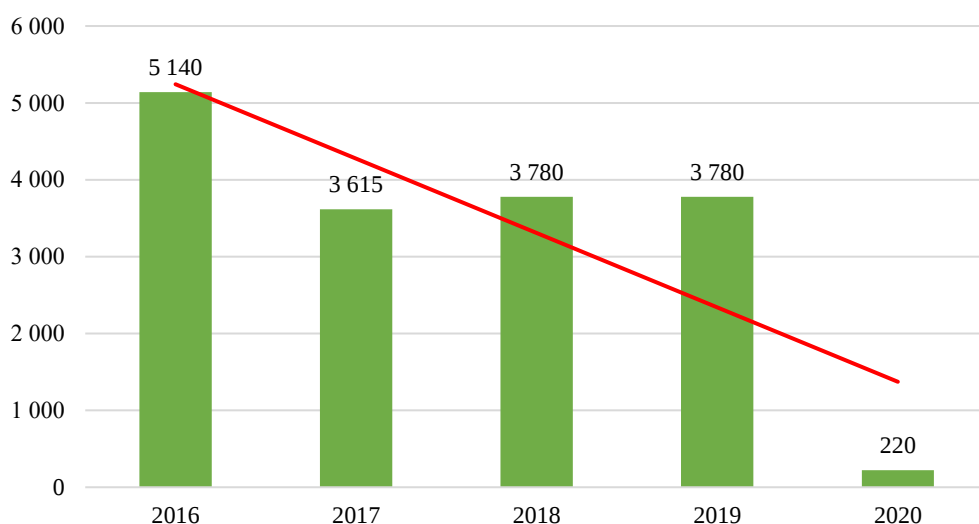
Ponieważ w roku 2020 w związku z pandemią COVID-19 na terenie kraju zostały wprowadzone obostrzenia dotycz.in.m.in. organizacji imprez, w przypadku tego wskaźnika będzie brany pod uwagę rok 2019. Na terenie Gminy Pysznica, według danych GUS, w roku 2019 funkcjonowała ogółem 1 instytucja kultury, która zorganizowała 26 imprez, uczestniczyło w nich łącznie 3 780 osób. Był to spadek w stosunku do roku 2016, w którym odbyło się 25 imprez, a uczestniczyło w nich 5 140 osób. Na wykresie 25 przedstawiono liczbę organizowanych imprez przez instytucje kultury w Gminie Pysznica w latach 2016–2020, natomiast na wykresie 26 liczbę uczestników tych imprez.

Wykres 25 Liczba organizowanych imprez przez centra, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice na obszarze Gminy Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 26 Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice na obszarze Gminy Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza działalnością widniejącą w statystykach GUS, centra kultury i biblioteki prowadzą działalność na mniejszą skalę, stanowią bowiem miejsca spotkań lokalnej społeczności, integracji, wymiany doświadczeń oraz dają możliwość spędzania czasu w ciekawy sposób. Organizowane są w takich miejscach wystawy, odczyty, prelekcje, wieczorki, konferencje, zebrania, spotkania dyskusyjne, zabawy taneczne, festyny, loterie, aukcje.

Do podmiotów szerzących kulturę na obszarze gminy zaliczyć można m.in.:

- Dom Kultury w Pysznicy;
- Gminną Bibliotekę Publiczną z siedzibą w Pysznicy oraz 2 filie biblioteczne: w Jastkowicach i Kłyżowie;
- świetlice wiejskie;
- kluby sportowe;
- stowarzyszenia m.in.: Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Jastkowickiej, .

Dom Kultury w Pysznicy jest samorządową instytucją kultury, która w swoich zadaniach ma rozpoznawanie i rozbudzanie zainteresowań potrzeb kulturalnych, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowanie wiedzą i sztuką, tworzenie warunków dla rozwoju folkloru i sztuki ludowej, a także prowadzenie bieżącej informacji kulturalnej. Zadania te realizowane są poprzez organizację zajęć oraz imprez zbiorowych i indywidualnych o charakterze kulturalnym. W ramach stałej działalności instytucji funkcjonują²²:

- ognisko muzyczne i plastyczne z kilkoma działami;
- zespoły taneczne, w tym: Zespół „Mali Pyszniczanie” oraz Zespół Pieśni i Tańca „Pyszniczanie”;
- teatr „Ambrozja”;
- klub „Szachmistrza”;
- Gminny Chór Kameralny;
- zespół wokalny „Takt”.

Na terenie gminy działają również Zespoły Ludowe Pyszniczanie oraz Jastkowianie, które uczestniczą w uroczystościach kulturalnych zarówno na terenie gminy, jak i poza nią promując tradycje Gminy Pysznica.

Dom Kultury w Pysznicy prowadzi aktywną działalność zarówno w zakresie promocji kultury, jak i edukacji kulturalnej. Uczestnicy warsztatów organizowanych przez Dom Kultury biorą udział w różnego rodzaju konkursach regionalnych, wojewódzkich oraz ogólnopolskich, gdzie osiągają sukcesy. Mieszkańcy chcący brać udział w zajęciach artystycznych czy imprezach kulturalnych nie muszą jechać do większych ośrodków miejskich, ponieważ mogą skorzystać z bogatej oferty Domu Kultury. Oprócz stałych zajęć

²² Strona internetowa Domu Kultury w Pysznicy, dk.pysznica.pl

dla różnych grup wiekowych, jednostka zajmuje się organizacją i współorganizacją imprez kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych i patriotyczno-religijnych, takich jak np.²³:

- warsztaty w ramach Ferii zimowych i wakacji;
- Piknik Rodziny;
- „Koncert dla niepodległej”.

Dodatkowo na terenie gminy w 2021 r. odbyły się następujące wydarzenia kulturalne i sportowe m.in.²⁴:

- Obchody 3 Maja;
- 32 Międzynarodowy Wyścig Kolarski Solidarności i Olimpijczyków;
- Dożynki w Jastkowicach;
- Pikniki Rodzinne w Sudolach oraz Pysznicy;
- Turniej o Puchar Wójta Gminy Pysznica;
- Pierwszy Bieg Miejscami Pamięci Kochany 2021;
- Uroczyste obchody uczczenia 82 rocznicy śmierci kaprała Franciszka Dziuby;
- Narodowe Czytanie w Pysznicy;
- Uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej w PSP w Kłyżowie;
- 79 rocznica pacyfikacji wsi Kochany.

Ponadto w gminie odbywają się również cykliczne wydarzenia kulturalne zrzeszające mieszkańców, takie jak:

- Królewski Jarmark – cykliczna impreza plenerowa organizowana w miejscowości Pysznica, której celem jest wykorzystanie zasobów lokalnej kultury i tradycji oraz aktywizacja społeczności. W 2022 r. podczas wydarzenia odbywały się koncerty zespołów muzycznych, dyskoteka pod gwiazdami, festiwal kolorów, wystawa i kiermasz książek, turniej szachowy, konkurs kulinarny, były również zorganizowane atrakcje dla najmłodszych m.in.: zabawa z animatorami oraz wesołe miasteczko²⁵.
- Prawdziwe Betlejem w Kochanach – coroczny spektakl Bożonarodzeniowy z udziałem żywych zwierząt. Wydarzenie w latach 2014–2019 r. organizowane było pod nazwą „Jasełka w Kochanach”, później nazwa została zmieniona na obecną. W spektaklu wystawianym na terenie Osady Kochany bierze udział około 60 osób, głównie mieszkańców Jastkowic i okolic, którzy wcielają się w postacie biblijne.

²³ Raport o stanie Gminy Pysznica za 2021 r.

²⁴ jw.

²⁵ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl, inf. z dnia 12.07.2022 r.

Dodatkowo na potrzeby widowiska, zbudowane i wyposażone zostały specjalne obiekty, takie jak: karczma z kuchnią, która pełni również funkcję synagogi, scena i dekoracje raju, komnata Heroda, warsztat stolarski Józefa, izba Marii, szałas pasterzy, stajenka, zagroda dla zwierząt, widownia z zadaszeniem na około 350 os. Spektakl prezentowany jest kilkakrotnie na przełomie grudnia i stycznia każdego roku²⁶.

- Radosne Misyjne Granie w Kłyżowie – coroczny piknik rodzinny z licznymi atrakcjami dla dzieci, występami artystycznymi oraz wydarzeniami sportowymi. Podczas wydarzenia zbierane są również pieniądze na misje katolickie²⁷.

Dodatkowo szerzeniem kultury lokalnej na terenie Gminy Pysznica zajmują się również stowarzyszenia. Jastkowickie Stowarzyszenie Kulturalno-Historyczne Dziedzictwo i Pamięć, którego głównym celem jest kultywowanie i upowszechnianie dziedzictwa historyczno-kulturowego Jastkowic i Gminy Pysznica w ramach swojej działalności zainicjowało stworzenie Żywego Muzeum Wsi i Rzemiosła Polskiego. Ponadto organizuje akcje społeczne, spektakle religijne, m.in.: „Prawdziwe Betlejem w Kochanach” i „Kolędowanie z Herodem” oraz wydarzenia kulturalne podnoszące świadomość historyczną, w których uczestniczy Grupa Rekonstrukcyjna Żołnierzy Wojska Polskiego Wrzesień 1939, a także imprezy artystyczne, rekreacyjne oraz festyny, na których występuje zespół muzyczny Sami Sobie, powstały z inicjatywy stowarzyszenia. Ponadto stowarzyszenie zapewnia ochronę spuścizny historycznej i religijnej, odnawiając i budując miejsca pamięci i kapliczki²⁸

²⁶ Strona Internetowa Jastkowickiego Stowarzyszenia Kulturalno-Historycznego Dziedzictwo i Pamięć, jastkowice.com.pl, inf. z dnia 12.07.2022 r.

²⁷ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl, inf. z dnia 12.07.2022 r.

²⁸ jastkowice.com.pl, inf. z dnia 12.07.2022 r.

7. Sport, rekreacja i turystyka

Atrakcyjność turystyczna danego obszaru to właściwości, które wynikają z różnych cech środowiska przyrodniczego, jak również ze środowiska kulturowego. Cechy te wzbudzają zainteresowanie turystów i przyciągają ich w dane miejsce. O atrakcyjności danego miejsca decydują również atrakcje turystyczne, zagospodarowanie terenu oraz dostęp komunikacji²⁹.

Atrakcja turystyczna to z kolei cokolwiek, co przyciąga ludzi w dane miejsce i ich zaciekawia³⁰. Są to również wszystkie atrakcje, które skłaniają danego turystę bądź grupę turystów do opuszczenia miejsca zamieszkania. Określone bogactwa, produkty, wizerunki, miejsca unikalne, cechy oraz atrybuty³¹.

Na obszarze Gminy Pysznica można wyróżnić następujące atrakcje turystyczne oraz miejsca warte odwiedzenia:

- Plebania w Pysznicy;
- Kaplica pw. Najświętszej Panny Marii w Pysznicy;
- Cmentarz Żydowski w Pysznicy;
- Cmentarz wojenny w Kochanach;
- Osada Kochany;
- szlak rowerowy Green Velo.

W niewielkiej odległości od gminy położona jest Stalowa Wola, w której zlokalizowane jest Muzeum Regionalne oraz Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego. Gmina Pysznica położona jest również w dogodnej lokalizacji względem atrakcji turystycznych, jakie znajdują się w Sandomierzu.

Jednym z głównych atutów turystycznych gminy są jej walory krajobrazowe, a przede wszystkim liczne zasoby leśne, które w dużej mierze sprzyjają turystyce rowerowej, oraz położenie w zlewni rzeki San oraz jej dopływów. Ponadto na terenie gminy znajduje się Park Krajobrazowy Lasy Janowskie, a w nim Rezerwat Przyrody Imielty Ług, który składa

²⁹ Kowalczyk A. *Fenomenologia przestrzeni turystycznej*, s. 12, Turyzm, 2014 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl

³⁰ Lundberg D., *The Tourist Business*, s. 33, New York, Van Nostrand Reinhold, 1985 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl

³¹ Nowacki M. *Atrakcje turystyczne, dziedzictwo i jego interpretacja – jako produkt turystyczny*, s. 3, Akademia Wychowania Fizycznego, Poznań 2013 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl

się z licznych torfowisk, stawów oraz borów³². Walory przyrodnicze gminy można poznać podróżując Szlakiem Green Velo zaczynającym się w Stalowej Woli, który następnie przebiega przez wsie Pysznica oraz Kłyżów, biegnie doliną Sanu i kończy się w okolicach Sandomierza, jego łączna długość to 86 km³³.

Kolejną z atrakcji turystycznych jest Osada Kochany, w której zlokalizowane jest Żywe Muzeum Wsi i Rzemiosła Polskiego. Na terenie muzeum znajdują się drewniane, odrestaurowane budynki, m.in.: szkoła, stajnia oraz dwa budynki rzemieślnicze, w których znajdują się narzędzia użytku codziennego, meble, maszyny rzemieślnicze oraz urządzenia rolnicze wykorzystywane w dawnej wsi. Wszystkie urządzenia są sprawne, tak aby zwiedzający mogli je uruchomić oraz wytworzyć produkty rękodzielnicze. Dodatkowo w Muzeum organizowane są zajęcia edukacyjne historyczne i etnograficzne. W ramach zajęć etnograficznych można poznać życie codzienne przodków oraz zasady działania dawnych sprzętów domowych, rolniczych i rzemieślniczych, a także zobaczyć jak pracowano kiedyś oraz jak wyglądały dawne gry i zabawy, dodatkowo omawiana jest historia budownictwa ludowego. Z kolei program zajęć historycznych przewiduje odtworzenie przebiegu lekcji języka polskiego, matematyki, geografii oraz przyrody na bazie zgromadzonych w Muzeum eksponatów oraz zajęcia w terenie, gdzie można zwiedzić najważniejsze miejsca regionu oraz poznać historie związane z II wojną światową. Na terenie Muzeum organizowane są również wydarzenia kulturalne.

Innym ciekawym obiektem ulokowanym na terenie Osady jest Śródleśny zwierzyńiec – prawie zoo. W obiekcie można spotkać około 60 ssaków, w tym: alpaki, wielbłądy, osiołki, lamy, owce i kozy. W zwierzyńcu jest również około 300 ptaków, takich jak: strusie, żurawie, łabędzie, kaczki i gęsi, a także papugi, sowy, bażanty, flamingi, ibisy i warzęchy oraz pawie, indyki, perliczki i kury domowe³⁴.

Ponadto na terenie gminy znajdują się dwa kąpieliska Nasze Piaski i Rybakówka. Kąpielisko Nasze Piaski położone jest w otoczeniu lasu, posiada zagospodarowaną plażę z miejscem do gry w siatkówkę oraz badmintona. Na terenie kąpieliska można skorzystać z atrakcji wodnych, a także z możliwości wędkowania. Kąpielisko posiada również wyznaczoną bezpieczną strefą dla dzieci. Drugie z kąpielisk Rybakówka również otacza las,

³² Strona internetowa Nadleśnictwa Janów Lubelski, janowlubelski.lublin.lasy.gov.pl, inf. z dnia 15.07.2022 r.

³³ greenvelo.pl, inf. z dnia 15.07.2022 r.

³⁴ Strona Internetowa Jastkowickiego Stowarzyszenia Kulturalno-Historycznego Dziedzictwo i Pamięć, jastkowice.com.pl, inf. z dnia 16.07.2022 r.

ponadto przy kąpielisku przygotowana jest plaża oraz strefa zabaw dla dzieci. Na terenie obiektu są dostępne sprzęty wodne, miejsce do gry w siatkówkę oraz do odpoczynku³⁵.

Ważnym elementem rozwoju turystyki na danym obszarze jest dostęp do infrastruktury towarzyszącej w postaci bazy noclegowej oraz dostęp do obiektów gastronomicznych. Według danych przekazanych przez Urząd Gminy Pysznica na terenie gminy znajduje się jeden obiekt noclegowy Trzy Stawy.

Na terenie Gminy Pysznica funkcjonują także kluby sportowe, ludowe oraz uczniowskie, m.in. Gminna Akademia Piłkarska „Talent”, Uczniowski Klub Sportowy z Kłyżowa, Uczniowski Klub Sportowy „Olimpia-Orlęta”, Lekkoatletyczna Akademia Marcina Nowaka Olimpijczyk.pl, Ludowy Zespół Sportowy „Bukowa” Jastkowice, Ludowy Zespół Sportowy "Herosi" Krzaki-Słomiana³⁶.

Kluby oraz akademie sportowe zajmują się organizacją zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży z terenu gminy w celu propagowania ruchu oraz zdrowego stylu życia. Zajęcia i treningi skierowane są do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych.

Ważną częścią działalności klubów i stowarzyszeń jest organizacja zawodów sportowych m.in.: Bieg Miejscami Pamięci Kochany, Gminne Zawody Sportowo – Pożarnicze połączone z I Memoriałem Biegowym im. Bogdana Dziuby, Turniej o Puchar Wójta Gminy Pysznica³⁷.

W gminie zlokalizowane są również obiekty sportowe m.in. Gminne Centrum Sportowo-Rekreacyjne i Kulturalne w Pysznicy, Stadion Sportowy w Kłyżowie, a także szkolne hale sportowe³⁸.

³⁵ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl, inf. z dnia 16.07.2022 r.

³⁶ Raport o stanie Gminy Pysznica za 2021 r.

³⁷ pysznica.pl, inf. z dnia 16.07.2022 r.

³⁸ jw.

8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

System planowania przestrzennego w Polsce odbywa się zgodnie z zapisami *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.). Struktura systemu jest zhierarchizowana, podzielona na 3 szczeble, tj.: krajowy, regionalny, lokalny. Zgodnie z art. 1 ustawy określa się:

- zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej;
- zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy – przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.

Ustalając przeznaczenie terenu lub określając potencjalny sposób jego zagospodarowania, a także wykorzystania, brany jest pod uwagę zarówno interes publiczny, jak i interesy prywatne, w tym zgłaszane w postaci wniosków i uwag, zmierzające do ochrony istniejącego stanu zagospodarowania terenu, jak i zmian w zakresie jego zagospodarowania, a także analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

W celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej Studium. Studium sporządza się dla obszaru w granicach administracyjnych gminy. Ustalenia Studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych, w których określa się przeznaczenie terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu. W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu³⁹.

Gmina Pysznica posiada Studium [SUiKPZ] przyjęte uchwałą Nr XXXI/275/02 Rady Gminy Pysznica z dnia 29 sierpnia 2002 r. Na przestrzeni lat obowiązywania Studium było zmieniane celem dostosowania jego zapisów do aktualnych potrzeb w zakresie przeznaczenia terenu. Obecnie gmina pracuje nad wprowadzeniem kolejnych zmian w Studium, planowany termin aktualizacji dokumentu planowane jest na koniec 2023 r.

³⁹ *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.).

Gminę Pysznica charakteryzuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz zagrodowa, która koncentruje się wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Na obszarze gminy występuje również zabudowa rozproszona z dala od szlaków komunikacyjnych. Część terenu pokryta jest zabudową usługowo-produkcyjną. Centrum usługowo-administracyjne dla obszaru gminy stanowi miejscowość Pysznica, która jest ośrodkiem administracyjnym, mieszkaniowym oraz usługowym i oświatowym. Wynika to z jej funkcji centrotwórczej i ponadlokalnej.

Przez niewielki odcinek gminy przebiegają linie wysokiego napięcia 220 kV Stalowa Wola – Abramowice, a także 110 kV Stalowa Wola – Zaklików oraz Stalowa Wola – Janów Lubelski, które zlokalizowane są w sposób niekolidujący z zabudową mieszkalną⁴⁰.

Ład przestrzenny jest ważną kwestią w kreowaniu zagospodarowania przestrzennego danej jednostki. Tworzenie i jednocześnie utrzymanie ładu przestrzennego to zadanie samorządu gminnego, jest zarówno celem działań gospodarki przestrzennej, jak i środkiem do uzyskania środowiska zamieszkania, pracy i wypoczynku w jak najwyższym stopniu oddziałującego pozytywnie pod względem funkcjonalnym i estetycznym na mieszkańców i innych użytkowników.

Jedynym skutecznym narzędziem tworzenia ładu przestrzennego jest prawo miejscowe, wyrażone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego to podstawowy dokument regulujący przeznaczenie terenu, warunki jego zabudowy i zagospodarowania. Gmina Pysznica posiada 9 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które obejmują ok. 248,5 ha obszaru gminy, a ostatni został uchwalony w 2021 r.: tj. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów usług sportu i rekreacji w Pysznicy. W obszarach, gdzie gmina nie posiada obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wydawane są decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego⁴¹.

Poza Studium oraz MPZP dokumentem, który określa przeznaczenie terenu i charakteryzuje obszar jest program rewitalizacji. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu

⁴⁰ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl.

⁴¹ Raport o stanie Gminy Pysznica za rok 2021.

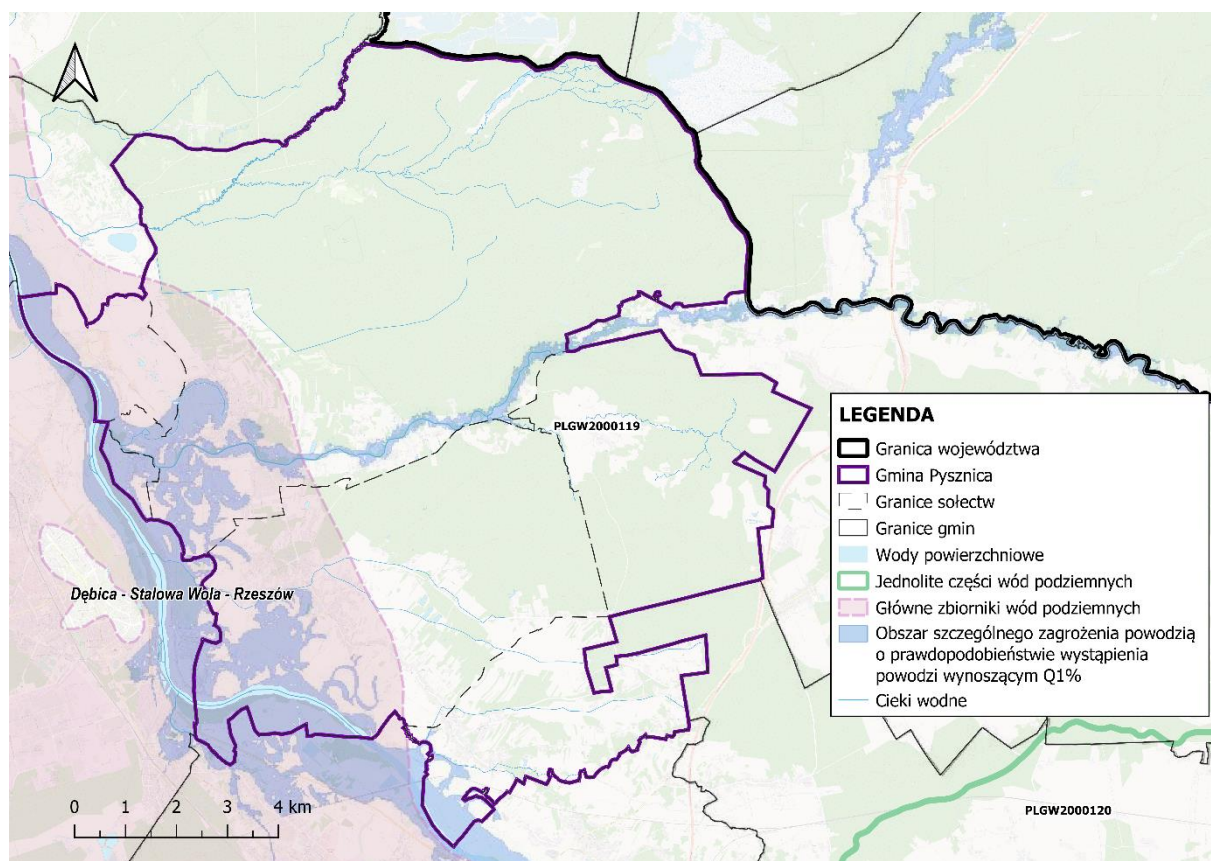
uczestnictwa w życiu publicznym. Jednak Gmina Pysznica nie posiada Programu Rewitalizacji Gminy.

9. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków i instytucji chroniących obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych⁴². Bezpieczeństwo publiczne jest także stanem w społeczeństwie, który umożliwia jego sprawne funkcjonowanie. Innym podejściem do bezpieczeństwa publicznego jest zapewnienie bezpieczeństwa niezwiązanego z czynnikiem ludzkim, ale zagrożeniami płynącymi z natury, takimi jak np. powódzie.

Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie Gminy Pysznica stwierdzono obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%). Zagrożenie powodzią występuje w zachodniej części gminy.

Mapa 13 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Pysznica

Źródło: Hydroportal Wód Polskich, wody.gov.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

⁴² Encyklopedia PWN, encyklopedia.pwn.pl

Ponadto bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy zapewnia Posterunek Policji znajdujący się w miejscowości Pysznica, podlegający Komendzie Powiatowej Policji w Stalowej Woli⁴³.

Na terenie Gminy Pysznica funkcjonują również cztery jednostki OSP zlokalizowane w miejscowościach: Studzieniec, Pysznica, Kłyżów i Jastkowice. Trzy ostatnie z wymienionych włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego⁴⁴. Głównym celem OSP jest działanie na rzecz ochrony życia, zdrowia i mienia przed pożarami, klęskami żywiołowymi i zagrożeniami ekologicznymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami⁴⁵.

Na terenie gminy 2021 rok stwierdzono 56 przestępstw, z czego wykryto 39, doszło również do 10 wypadków oraz 52 kolizji drogowych. Ponadto w ramach pracy prewencyjnej przeprowadzono 93 postępowania o wykroczenia, z czego skierowano 23 wnioski o ukaranie za m.in.: zakłócanie ładu i porządku, nieobyczajne wybryki, kierowanie pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości, a także nie przestrzeganie zakazów dot. pandemii. W ramach pracy prewencyjnej policjanci w Pysznicy nałożyli 71 mandatów karnych za wszystkie wykroczenia, zrealizowali 23 nakazy doprowadzenia osób do Zakładów Opieki Zdrowotnej dotyczące leczenia odwykowego, nakazy doprowadzenia do Zakładu Karnego, nakazy doprowadzenia do biegłych psychiatrów dot. określenia stanu psychicznego, alkoholizmu i nakazy doprowadzenia do Sądu, Prokuratury i jednostek Policji. W 2021 r. przeprowadzono łącznie 655 interwencji w tym 187 domowych, założono 15 formularzy Niebieskiej Karty, w tym 13 nowych procedur.

Jeśli chodzi o pracę OSP, to w 2021 r. odnotowano również 96 zdarzeń miejscowego zagrożenia oraz 30 pożarów, w tym⁴⁶:

- 15 upraw rolnych;
- 7 obiektów mieszkalnych;
- 3 środków transportu;
- 2 obiektów produkcyjnych. aż 15 upraw rolnych.

W tabeli nr 19 zostały przedstawione informacje na temat wyjazdów jednostek OSP z terenu Gminy Pysznica w 2021 r.

⁴³ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl.

⁴⁴ KRSG – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy, inf. z dnia 04.07.22 r.

⁴⁵ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, Komendy Wojewódzkie PSP, gov.pl/web/kgpsp/komendy-wojewodzkie

⁴⁶ pysznica.pl.

Tabela 19 Ilość wyjazdów jednostek OSP z terenu Gminy Pysznica w 2021 r.

Nazwa Jednostki	Ilość wyjazdów
Ochotnicza Straż Pożarna Jastkowice	39
Ochotnicza Straż Pożarna Kłyżów	33
Ochotnicza Straż Pożarna Pysznica	54
Ochotnicza Straż Pożarna Studzieniec	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Pysznicy

Gmina Pysznica posiada również system powiadamiania mieszkańców o zagrożeniach. Informacje o zagrożeniach są przekazywane w formie wiadomości tekstowych i przez media społecznościowe. Również na stronie internetowej Urzędu Gminy umieszczane są aktualne informacje z ostrzeżeniami o gwałtownych burzach, ulewach czy przymrozkach.

10. Polityka społeczna

Pomoc społeczna polega na działaniu zmierzającym do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin. Obowiązek wykonywania zadań pomocy społecznej z mocy ustawy spoczywa na gminie oraz na administracji rządowej. Z tego obowiązku wynika podział na zadania zlecone finansowane z budżetu centralnego i zadania własne, na które środki pochodzą z budżetu gminy. Bezpośrednio realizacją zobowiązań wobec mieszkańców gminy zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej w Pysznicy.

Celem działania Ośrodka jest rozpoznawanie i zaspakajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, które nie są w stanie samodzielnie pokonać trudności życiowych, oraz podejmowanie działań prowadzących do usamodzielnia się osób objętych opieką, a także zapobiegania powstawania nowych problemów społecznych. Ośrodek realizuje powyższe cele poprzez podejmowanie działań obejmujących m.in.: przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i okresowych, udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym bezdomnym, czy świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych⁴⁷.

Sytuację panującą w Gminie Pysznica w zakresie polityki społecznej obrazują następujące wskaźniki: *gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców, rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem, udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.*

Wskaźnik *liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego* podano w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w celu porównania wskaźnika między różnymi jednostkami terytorialnymi. Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 20, w Gminie Pysznica z roku na rok maleje liczba gospodarstw domowych ogółem, które muszą wspomagać się opieką społeczną; tendencja ta utrzymywała się dla każdej z gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski. Z kolei wykres 27 pokazuje, iż w roku 2020 gmina miała jedną z najniższych wartości ww. wskaźnika spośród analizowanych jednostek.

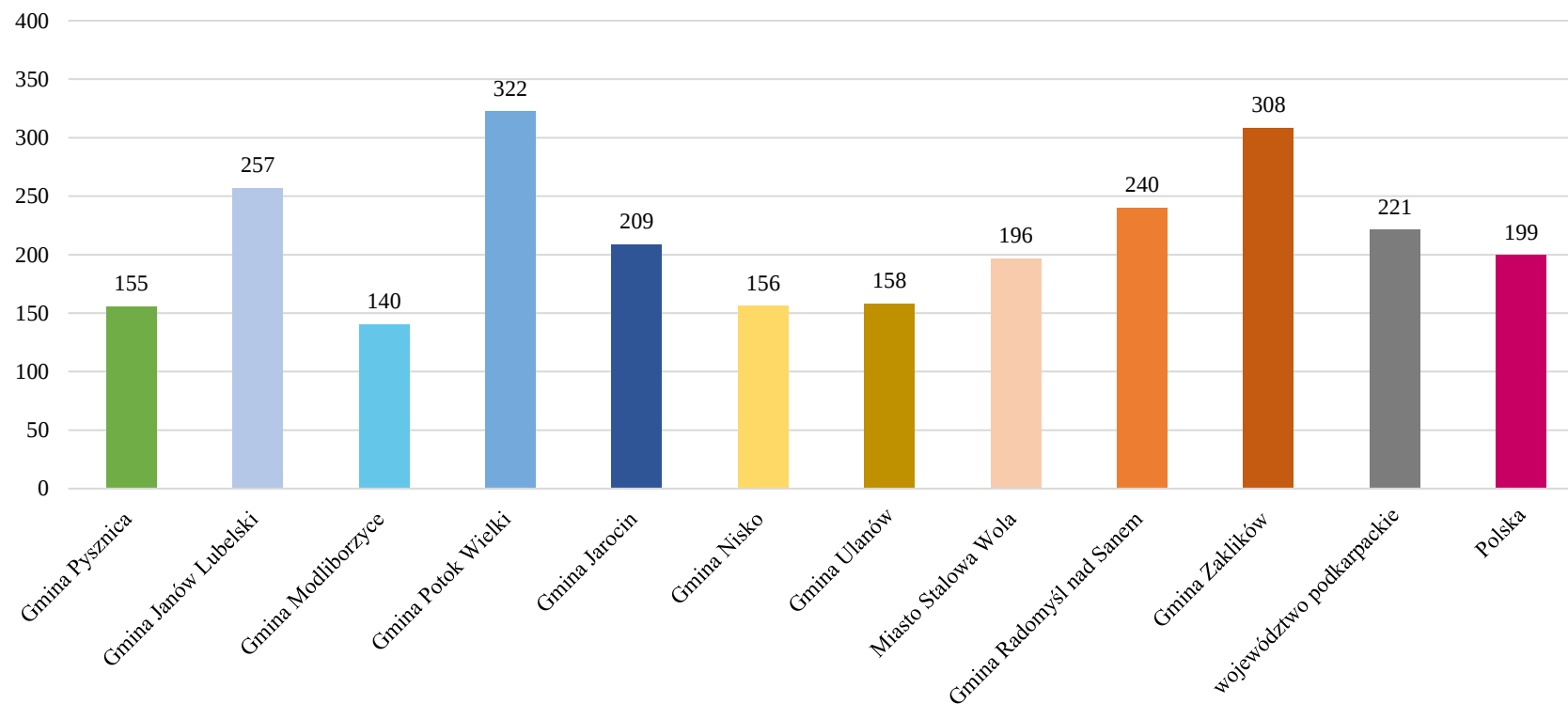
⁴⁷ Strona internetowa OPS Pysznica, pysznica.e-ops.pl.

**Tabela 20 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Pysznica
w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020**

Jednostka terytorialna	Ogółem					Poniżej kryterium dochodowego					Powyżej kryterium dochodowego				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	183	181	162	161	155	114	105	89	83	78	69	76	73	78	78
Gmina Janów Lubelski	327	310	297	282	257	251	214	206	190	176	76	97	91	91	81
Gmina Modliborzyce	236	209	188	172	140	180	163	140	134	106	57	45	49	39	35
Gmina Potok Wielki	400	368	372	353	322	263	224	209	206	175	137	144	162	146	147
Gmina Jarocin	297	299	255	227	209	188	182	165	132	114	109	117	91	95	95
Gmina Nisko	228	202	182	165	156	133	115	98	87	81	95	87	84	78	75
Gmina Ulanów	265	234	230	191	158	200	166	157	128	110	64	68	73	63	49
Miasto Stalowa Wola	232	215	213	198	196	120	106	106	82	86	112	109	107	116	111
Gmina Radomyśl nad Sanem	318	314	283	279	240	213	198	162	150	139	105	117	120	129	101
Gmina Zaklików	445	469	394	336	308	326	322	225	191	187	119	148	169	144	121
województwo podkarpackie	307	284	264	243	221	200	171	152	130	119	107	113	112	113	102
Polska	268	249	233	215	199	178	155	139	119	112	90	94	94	95	87

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

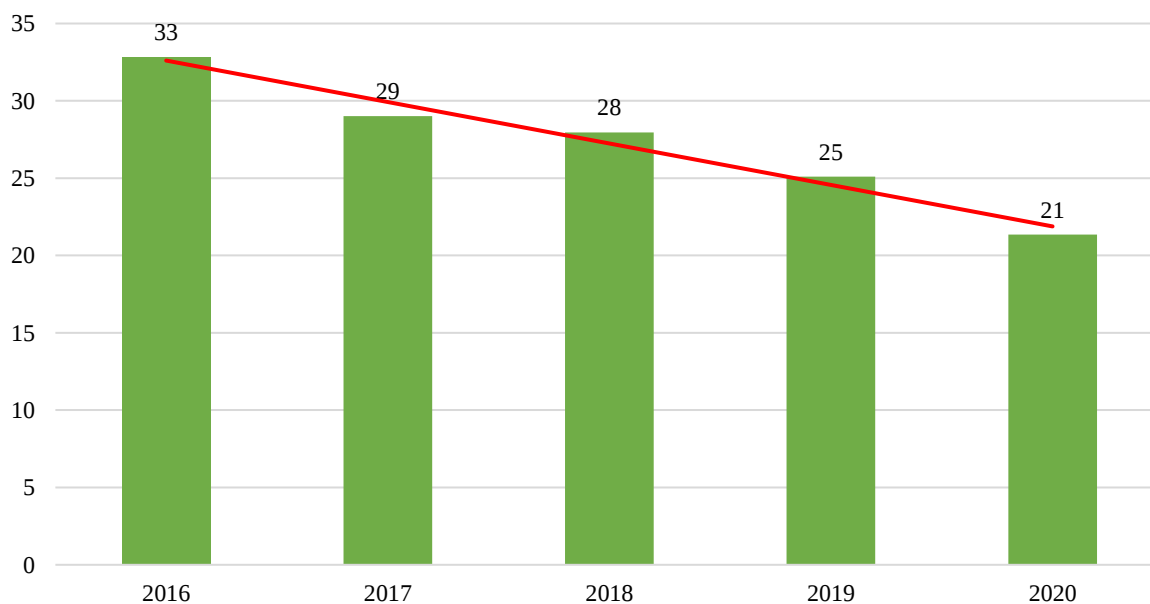
Wykres 27 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnikami, na które należy zwrócić uwagę, są udzielane zasiłki rodzinne. W tabeli 21 przedstawiono *liczbę rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w latach 2016–2020*. W porównaniu do innych gmin, w 2020 r. Gmina Pysznica znajdowała się w bardzo korzystnej sytuacji – 21,3 rodziny otrzymały zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców, tym samym Gmina Pysznica znalazła się na drugiej pozycji wśród porównywanych jednostek. Wartość wskaźnika była również lepsza niż średnia w Polsce (21,5) i województwie podkarpackim (27,4). Ponadto wartość tego wskaźnika w gminie spada z roku na rok, co przedstawiono na wykresie 28. Wskaźnik *udział % dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku* również prezentuje się dobrze, gdyż gmina osiągnęła czwarty najlepszy wynik spośród porównywanych jednostek, a także niższy wynik niż średnia dla województwa (29,2).

Wykres 28 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 21 Zasilki rodzinne w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Rodziny otrzymujące zasilki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem					Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	32,8	29,0	28,0	25,1	21,3	33,6	30,7	31,6	28,5	24,7
Gmina Janów Lubelski	34,4	32,7	30,3	27,0	22,7	34,5	32,7	30,8	28,3	24,4
Gmina Modliborzyce	42,6	40,6	38,4	36,1	31,7	42,9	42,9	40,4	36,0	32,3
Gmina Potok Wielki	44,2	44,2	43,8	37,8	32,2	44,4	45,9	45,2	40,0	33,1
Gmina Jarocin	42,9	43,2	42,2	38,5	32,2	45,8	46,9	46,5	43,7	38,9
Gmina Nisko	33,5	30,3	29,3	27,0	22,1	35,3	33,0	32,4	29,8	25,8
Gmina Ulanów	38,6	38,7	37,2	34,0	29,2	42,8	42,7	43,3	40,1	35,9
Miasto Stalowa Wola	18,9	18,9	18,9	17,4	14,0	22,6	22,5	22,8	21,6	18,2
Gmina Radomyśl nad Sanem	39,7	36,0	35,6	32,1	24,7	39,2	35,7	37,1	33,1	27,0
Gmina Zaklików	44,1	44,9	42,5	37,6	29,8	43,4	43,9	42,7	38,9	33,5
województwo podkarpackie	38,5	37,5	36,1	32,5	27,4	37,9	37,3	36,6	33,8	29,2
Polska	29,1	29,1	29,0	26,3	21,5	29,4	29,3	29,4	27,0	22,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

O polityce społecznej oraz dostępie do wysokiej jakości usług publicznych może świadczyć odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach. Na terenie Gminy Pysznica nie ma ani jednej placówki świadczącej opiekę żłobkową. Wśród analizowanych gmin tylko cztery mają na swoim terenie takie placówki, co pokazuje tabela 22 prezentująca wskaźnik odsetek dzieci objętych opieką żłobkową.

Tabela 22 Dzieci do lat 3 oraz odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Dzieci w wieku do 3 lat ogółem					Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	250	258	262	255	254	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Janów Lubelski	402	412	430	396	367	0,0	0,0	0,0	0,0	4,4
Gmina Modliborzyce	188	204	191	196	167	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Potok Wielki	124	121	106	111	105	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Jarocin	132	141	138	129	128	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Nisko	557	596	637	646	567	13,3	11,7	11,9	11,3	11,1
Gmina Ulanów	176	179	183	193	197	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Miasto Stalowa Wola	1 505	1 601	1 560	1 480	1 301	8,8	12,6	14,9	22,5	22,3
Gmina Radomyśl nad Sanem	187	181	212	213	221	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Zaklików	233	222	224	214	216	0,0	0,0	0,0	4,2	2,8
województwo podkarpackie	59 671	61 908	63 687	63 775	61 221	6,6	7,6	9,7	11,2	11,6
Polska	1 121 533	1 149 976	1 167 837	1 159 025	1 110 263	7,8	8,6	10,5	12,4	12,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym aspektem polityki społecznej jest opieka zdrowotna. Opiekę zdrowotną dla mieszkańców gminy zapewnia głównie Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie Rodziny s.c.” znajdujący się w miejscowości Pysznica, który ma swoją filię również w Jastkowicach. Ośrodek Zdrowia w Pysznicy świadczy opiekę medyczną codziennie od poniedziałku do piątku, w godzinach od 8.00 do 18.00. Mieszkańcy mogą również przez cały tydzień w godzinach od 8.00 do 15.00 korzystać z usług Ośrodka Zdrowia w Jastkowicach. Pacjenci mogą też przez cały tydzień w wyznaczonych godzinach korzystać z wizyt domowych oraz teleporad. W obydwu punktach porad udzielają:

- specjalista medycyny rodzinnej, lekarz chorób wewnętrznych;
- specjalista medycyny rodzinnej, pediatra;
- pielęgniarka środowiskowo-rodzinna.

W żadnym z ww. Ośrodków Zdrowia nie można skorzystać z usług poradni specjalistycznych, natomiast przychodnie oferują wstępną diagnostykę w zakresie chorób:

- onkologicznych – *Szybka terapia onkologiczna*, gdzie po wykonaniu podstawowych badań z koszyka świadczeń gwarantowanych lekarz pierwszego kontaktu może skierować pacjenta do lekarza specjalisty oraz wydać kartę leczenia diagnostyki i leczenia onkologicznego DiLO;
- krążeniowych – *Profilaktyka chorób układu krążenia (CHUK)*, program jest skierowany do określonej grupy osób obciążonej ryzykiem zachorowania na choroby układu krążenia. Lekarz po przeprowadzeniu wywiadu może skierować pacjenta na badania pozwalające określić kategorię ryzyka choroby, a następnie wskazać zalecenia dla pacjenta bądź skierować do poradni specjalistycznej;
- gruźliczych – *Profilaktyka gruźlicy*, program kierowany jest do osób dorosłych z nierozpoznaną gruźlicą. Program jest realizowany przez pielęgniarki POZ, które po przeprowadzeniu badania ankietowego i wstępnej oceny stanu zagrożenia gruźlicą płuc kierują pacjenta do dalszej diagnostyki oraz do poradni specjalistycznej.

W związku z powyższym mieszkańcy nie mają możliwości korzystania z porad specjalistów w ramach NFZ na terenie gminy – w tym celu muszą udać się do większych ośrodków miejskich.

Ważnym elementem systemu opieki zdrowotnej jest dostępność aptek; według danych GUS za 2020 r. na terenie Gminy Pysznica zlokalizowana jest jedna apteka ogólnodostępna.

11. Edukacja i wychowanie

O wysokiej jakości usług publicznych świadczy dostępność dzieci do wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy. Celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka, które powinno być realizowane przez proces opieki, wychowania i nauczania, co umożliwia najmłodszym odkrywanie własnych możliwości i sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń, świadomości dobra i piękna. Efektem wychowania przedszkolnego ma być osiągnięcie dojrzałości do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji. O jakości wychowania przedszkolnego na obszarze Gminy Pysznica świadczy odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Na terenie gminy funkcjonuje jedno publiczne Przedszkole zlokalizowane w Pysznicy, które ma swój oddział miejscowości Brandwica oraz punkt przedszkolny w miejscowości Jastkowice. Ponadto w miejscowościach Pysznica, Kłyżowe, Jastkowice i Krzaki działają Oddziały Przedszkolne przy Szkołach Podstawowych.

W tabeli 23 przedstawiono *liczbę dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat oraz liczbę dzieci przypadającą na jedną placówkę wychowania przedszkolnego*. Liczba dzieci przypadających na 1 placówkę w niniejszej gminie w 2020 r. wynosiła 54. Jest to wynik niższy niż średnia dla Polski (64), jednak nieznacznie wyższy od średniej dla województwa (50). *Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat* w Gminie Pysznica spadła w ostatnim diagnozowanym roku w porównaniu do lat wcześniejszych. W 2020 r. na tle województwa podkarpackiego (898) oraz Polski (985) Gmina Pysznica wypadła gorzej, osiągając wynik 604 dzieci.

Tabela 23 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę					Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	39	43	50	53	54	463	508	643	644	604
Gmina Janów Lubelski	65	61	60	59	66	798	837	864	847	1 092
Gmina Modliborzyce	58	52	55	58	59	1 081	994	982	966	913
Gmina Potok Wielki	42	41	42	41	41	0	0	0	0	0
Gmina Jarocin	16	19	27	35	35	0	0	0	511	483
Gmina Nisko	47	45	57	65	65	657	807	956	1 155	1 116
Gmina Ulanów	35	34	33	27	32	421	367	347	267	364
Miasto Stalowa Wola	67	61	68	67	68	1 150	1 231	1 244	1 234	1 205
Gmina Radomyśl nad Sanem	22	24	25	24	24	354	374	366	352	359
Gmina Zaklików	69	66	66	84	86	937	839	833	1 055	1 103
województwo podkarpackie	46	47	48	48	50	789	851	895	899	898
Polska	60	62	63	63	64	883	948	989	987	985

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym etapem nauki szkolnej jest szkolnictwo podstawowe. Według danych GUS Gmina Pysznica posiada 4 placówki szkół podstawowych, są to⁴⁸:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej z Oddziałami Przedszkolnymi w Jastkowicach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego z Oddziałem Przedszkolnym w Kłyżowie;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Orla Białego z Oddziałem Przedszkolnym w Krzakach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II z Oddziałami Przedszkolnymi w Pysznicy.

W tabeli 24 przedstawiony został *współczynnik skolaryzacji netto* oraz *liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców*. W 2020 r. współczynnik skolaryzacji w Gminie Pysznica był najniższy ze wszystkich porównywanych jednostek i był znacznie niższy niż w województwie podkarpackim oraz w Polsce.

Współczynnik skolaryzacji jest miarą powszechności nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności. Analizy wskaźnika należy dokonać z uwzględnieniem poziomu nauczania. Dość wysokie wartości wskaźników wynikają z faktu, iż nauka

⁴⁸ Strona internetowa Urzędu Gminy Pysznica, pysznica.pl inf. z dnia 20.06.2022 r.

w szkołach podstawowych jest obowiązkowa w Polsce, co oznacza, że wszystkie dzieci w wieku szkolnym powinny być objęte nauką. Wartość poniżej 100% nie musi oznaczać, że dzieci nie uczęszczają do szkoły w ogóle, ale może być to związane m.in. z uczęszczaniem do szkół na obszarze innych jednostek terytorialnych, bądź z faktu że część dzieci zameldowanych w Polsce kształci się za granicą, gdzie przebywa wraz z rodzicami. Należy też zwrócić uwagę, że liczba uczniów odnosi się do uczniów w szkołach podstawowych, a trzeba pamiętać, iż w latach 2015–2018 część dzieci uczęszczała jeszcze do gimnazjum, które przestały istnieć z dniem 1 września 2019.

Tabela 24 Wskaźniki szkolnictwa podstawowego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji netto					Liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	71,0	70,3	71,9	73,0	78,4	46	52	61	62	64
Gmina Janów Lubelski	95,2	97,3	96,1	95,7	95,8	58	69	76	76	76
Gmina Modliborzyce	84,3	83,5	82,8	84,3	82,0	51	61	67	66	63
Gmina Potok Wielki	87,6	88,8	92,8	95,1	97,2	57	66	77	76	76
Gmina Jarocin	87,9	93,0	90,3	91,7	98,7	55	66	69	71	71
Gmina Nisko	84,4	84,9	83,6	84,4	85,2	51	58	64	63	64
Gmina Ulanów	76,4	79,2	81,4	82,1	82,8	47	55	62	62	58
Miasto Stalowa Wola	95,3	99,4	103,4	105,9	107,9	53	63	74	74	75
Gmina Radomyśl nad Sanem	75,6	77,0	79,4	79,7	84,8	48	55	63	62	65
Gmina Zaklików	81,6	80,6	79,3	79,3	78,8	48	57	63	62	62
województwo podkarpackie	90,7	91,5	92,3	92,5	93,7	58	68	78	78	79
Polska	92,5	93,4	93,9	93,7	94,7	60	69	79	80	81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Odzwierciedleniem poziomu nauki są wyniki uzyskiwane przez uczniów w ogólnopolskich egzaminach. W niniejszej Diagnozie prezentowane są dane za rok 2022, tj. egzamin ósmoklasisty dla rocznika nauki szkolnej 2021/2022.

Egzaminy ósmoklasisty na terenie Gminy Pysznica w przypadku matematyki wypadły lepiej niż w powiecie stalowowolskim (matematyka – 62%) oraz lepiej niż w województwie podkarpackim (matematyka – 59%), egzaminy z języka angielskiego wypadły gorzej niż w powiecie (język angielski – 69%), ale lepiej niż w województwie (język angielski – 66%). Natomiast wyniki egzaminów z języka polskiego dla Gminy Pysznica były takie same jak dla powiatu, tj. 58% oraz nieznacznie gorsze niż w województwie, gdzie średnia wyniosła 61%⁴⁹.

⁴⁹ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie oke.krakow.pl

W Diagnostyce przedstawiono wyniki z języka angielskiego, ponieważ uczniowie zdający egzamin z innych języków stanowili marginalną część wszystkich zdających. Zestawienie wyników egzaminów dla poszczególnych szkół z Gminy Pysznica oraz średnie wyniki dla gminy, powiatu oraz województwa zostały przedstawione w tabeli 25.

Tabela 25 Wyniki % egzaminu ósmoklasisty dla rocznika nauki szkolnej 2021/2022

Nazwa szkoły	Średnie wyniki % egzaminów ósmoklasisty dla szkół z terenu Gminy Pysznica		
	j. polski	matematyka	j. angielski
PSP im. Orła Białego w Krzakach	64	72	72
PSP im. Armii Krajowej w Jastkowicach	57	59	63
PSP im. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Kłyżowie	57	62	58
PSP im. Jana Pawła II w Pysznicy	56	69	74
	Średnie wyniki % egzaminów ósmoklasisty dla rocznika nauki 2021/2022		
Gmina Pysznica	58	65	68
powiat stalowowolski	58	62	69
województwo podkarpackie	61	59	66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

12. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny to wiedza, która jest osadzona w relacjach i stosunkach społecznych. Wiąże się on z zaufaniem członków organizacji do siebie, normami i wartościami. Można mówić o różnych wymiarach tego kapitału, tj. społeczny, ekonomiczny i kulturowy.

Na kapitał społeczny składają się m.in. jakość stosunków międzyludzkich, relacje, stosunki, efekt synergii. Można powiedzieć, że jest on kapitałem ludzkim wzbogaconym o relacje i współpracę (kapitał ludzki jest statyczny; daje potencjalne korzyści, zaś społeczny – dynamiczny; daje faktyczne korzyści). Kształtowanie kapitału społecznego wymaga doskonalenia jakości stosunków międzyludzkich, umiejętności współpracy, norm, klimatu organizacyjnego i zaufania. Podstawą do budowy kapitału jest struktura organizacyjna z jasno wskazanymi zadaniami, uprawnieniami i odpowiedzialnością⁵⁰.

Poziom kapitału społecznego można mierzyć za pomocą obiektywnych wskaźników empirycznych. Robert Putnam skonstruował Social Capital Index, na który składa się 14 wskaźników podzielonych na pięć głównych sekcji⁵¹:

- życie społeczne;
- zaangażowanie w sprawy publiczne;
- wolontariat;
- nieformalne zaangażowanie społeczne;
- mierniki zaufania.

Bazując na powyższym, wybrane zostały wskaźniki obrazujące kapitał społeczny na obszarze Gminy Pysznica.

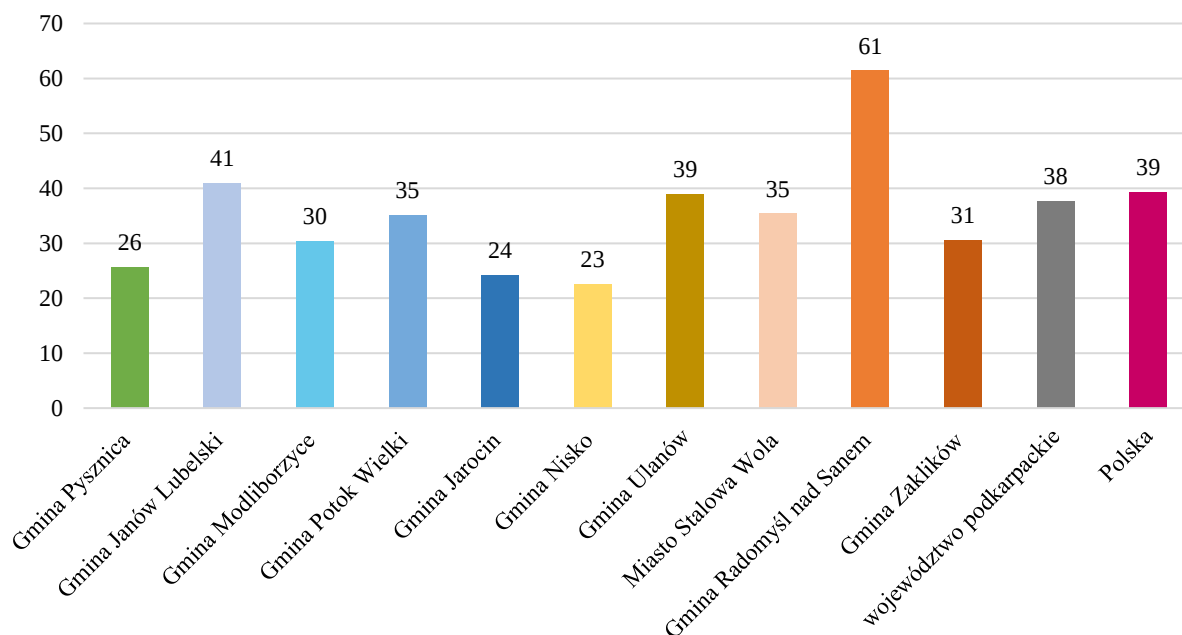
Jednym z głównych mierników kapitału społecznego jest wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* (wykres 29). Na terenie Gminy Pysznica wartość wskaźnika wynosiła 26 w 2020 r. W porównaniu do gmin sąsiednich oraz w odniesieniu do średniej województwa podkarpackiego (38) i Polski (39) Gmina Pysznica osiągnęła niski wynik – tylko dwie z analizowanych gmin wypadły gorzej.

Na mapie 14 przedstawione zostały fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne ogółem (wpisane do rejestru REGON) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Pysznica.

⁵⁰Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl/pl/index.php/Strona_główna inf. z dnia 12.07.2022 r.

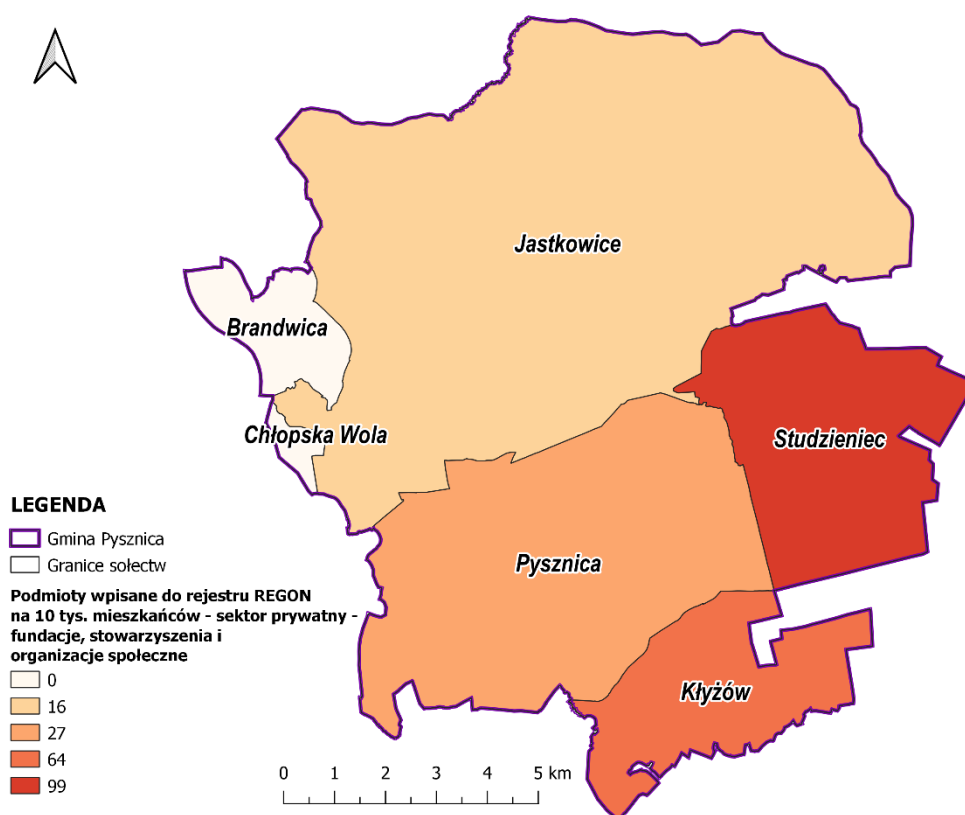
⁵¹jw.

Wykres 29 Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 14 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – sektor prywatny – fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w sołectwach Gminy Pysznica w roku 2020⁵²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy w Pysznicy

⁵² Brak danych z GUS, Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (ceidg.gov.pl) oraz Krajowego Rejestru Sądowego (ekrs.ms.gov.pl) dla miejscowości Bąków, Krzaki, Słomiana, Olszowiec, Sudół.

Na poziom aktywności mieszkańców znaczący wpływ ma udział w wyborach ogólnokrajowych. W tabeli 26 zaprezentowano frekwencję wyborczą w poszczególnych wyborach w Polsce w latach 2018–2020 w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski.

Tabela 26 Frekwencja wyborcza wg typu wyborów w gminach wchodzących w skład gminy Pysznica

Jednostka terytorialna	Frekwencja [%] wg typu wyborów			
	Sejmiki województw 2018	Sejm i Senat 2019	Parlament Europejski 2019	Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej 2020
Gmina Pysznica	49,65	53,90	39,82	61,63
Gmina Janów Lubelski	51,28	60,28	47,81	68,80
Gmina Modliborzyce	55,61	54,40	42,31	65,70
Gmina Potok Wielki	58,37	51,97	38,46	64,23
Gmina Jarocin	48,53	49,59	36,93	58,75
Gmina Nisko	49,08	55,00	40,59	61,85
Gmina Ulanów	50,67	50,07	37,92	59,45
Miasto Stalowa Wola	48,82	58,92	44,82	63,18
Gmina Radomyśl nad Sanem	53,30	52,37	39,06	61,75
Gmina Zaklików	54,37	53,02	38,30	62,40
województwo podkarpackie	53,18	58,57	44,24	66,49
Polska	48,83	61,74	45,68	68,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej, pkw.gov.pl

Z danych przedstawionych w tabeli 26 wynika, że Gmina Pysznica charakteryzowała się przeciętną frekwencją prawie we wszystkich typach wyborów na tle porównywanych jednostek. Najwyższą frekwencję w Gminie Pysznica odnotowano w wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 roku, natomiast najniższą – w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 roku.

Istotnym aspektem kapitału społecznego jest współpraca międzysektorowa, tj. współpraca między sektorem publicznym, gospodarczym i społecznym, a więc między samorządem, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Współpraca międzysektorowa to dobrowolna relacja pomiędzy różnymi stronami, w której łączą one siły, by osiągnąć wspólny cel. Działania każdego z sektorów są inne, każdy z nich pełni odrębną rolę w lokalnej społeczności i cechuje się odmiennymi celami. Dzięki połączeniu możliwości każdego z nich współpraca taka gwarantuje nowy, lepszy rozwój⁵³.

⁵³ Serwis prawny *prawo.pl*, inf. z dnia 12.07.2022 r.

Gmina Pysznica corocznie realizuje Program współpracy Gminy Pysznica z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Po konsultacjach społecznych *Uchwałą nr XXXVIII/253/2021 Rady Gminy Pysznica z dnia 24 listopada 2021 r.* został przyjęty Program na 2022 rok. Program wyznaczył kierunek działania oraz określił roczne zamierzenia co do roli i znaczenia sektora pozarządowego w rozwoju życia społecznego. Celem głównym Programu jest zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Gminy Pysznica oraz wzmacnianie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi.

Priorytetowe zadania publiczne Programu zakładają m.in.:

- pomoc społeczną, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób;
- podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- ochronę i promocję zdrowia;
- działalność na rzecz osób niepełnosprawnych;
- działalność wspomagającą rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.

Na terenie Gminy Pysznica funkcjonuje obecnie 29 organizacji społecznych. Do organizacji posiadających osobowość prawną zgodnie z art. 8 ust. 1 *Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm.)*, należą m.in.⁵⁴:

- Stowarzyszenie Kobiet „Słomianej”;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Jastkowickiej;
- Ludowy Zespół Sportowy „Olimpia” Pysznica;
- Gminny Zespół Sportowy „San” Kłyżów;
- Jastkowickie Stowarzyszenie Kulturalno-Historyczne „Dziedzictwo i Pamięć”;
- Towarzystwo Regionalne Ziemi Pysznickiej im. Ks. Władysława Szubargi;
- Stowarzyszenie Rodziców na Rzecz Wspierania Zespołu Szkół w Pysznicy;
- Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Gminie Pysznica;

⁵⁴ Strona internetowa Krajowego Rejestru Sądowego, krs-online.com.pl, inf. z dnia 12.07.2022 r.

- Fundacja „Polonia” Kłyżów.

W gminie działają również inne organizacje pozarządowe, m.in.⁵⁵:

- 3 Koła Gospodyń Wiejskich;
- Uczniowski Klub Sportowy z Kłyżowa;
- Uczniowski Klub Sportowy „Olimpia-Orlęta” z Pysznicy;
- Lekkoatletyczna Akademia Marcina Nowaka Olimpijczyk.pl;
- Ludowy Zespół Sportowy „Bukowa” Jastkowice;
- Ludowy Zespół Sportowy „Herosi” Krzaki-Słomiana.

Ważnym elementem współpracy międzysektorowej jest przynależność Gminy Pysznica do organizacji, tj.:

- Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”;
- Miejski Obszar Funkcjonalny Stalowej Woli;
- Związek Gmin Dolnego Sanu.

⁵⁵ Baza internetowa REGON, Wyszukiwarka podmiotów gospodarki narodowej, wyszukiwarkaregon.stat.gov.pl/appBIR/index.aspx, inf. z dnia 12.07.2022 r.

13. Finanse samorządowe

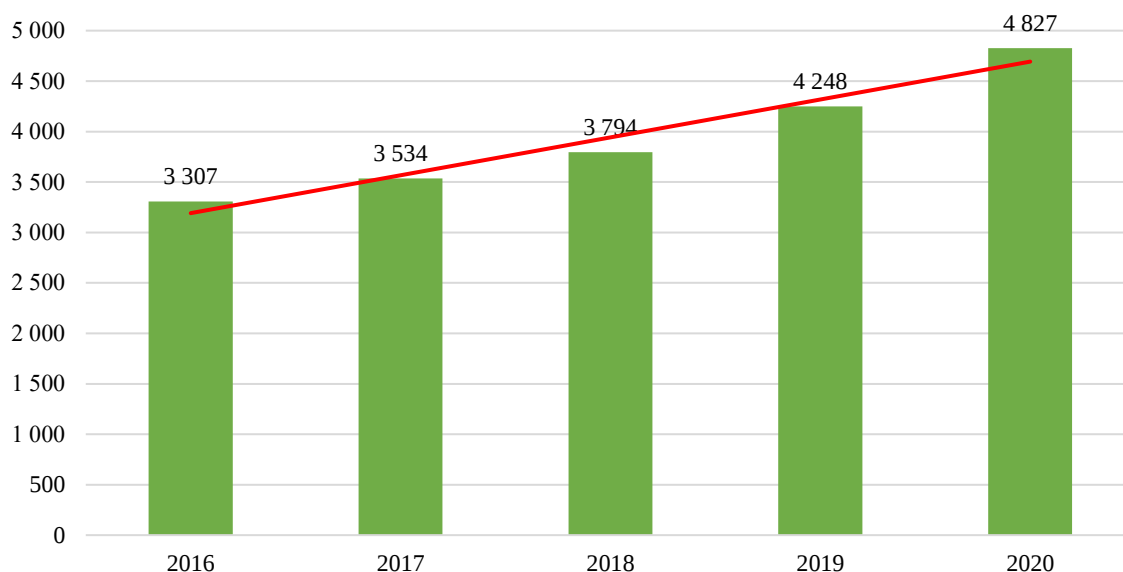
Sytuację finansową Gminy Pysznica obrazują wskaźniki dochodów ogółem (tabela 27) w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Według danych GUS w 2020 roku dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 4 827 zł, co stanowiło jedną z najniższych wartości spośród gmin sąsiednich (niższe dochody były jedynie w Gminie Modliborzyce – 4 628 zł), a także było wartością niższą niż średnia krajowa (6 503 zł) i średnia wojewódzka (6 056 zł). Pozytywnym zjawiskiem jest systematyczny wzrost dochodów na 1 mieszkańca od 2016 r. (wykres 30), jednak zjawisko to jest charakterystyczne nie tylko dla Gminy Pysznica, ale też wszystkich innych porównywanych jednostek.

Tabela 27 Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	3 307	3 534	3 794	4 248	4 827
Gmina Janów Lubelski	3 397	3 978	4 021	4 364	5 461
Gmina Modliborzyce	3 376	3 652	5 294	5 022	4 628
Gmina Potok Wielki	3 562	4 270	5 047	4 978	5 247
Gmina Jarocin	3 431	4 195	4 182	4 654	7 432
Gmina Nisko	3 218	3 492	3 882	4 624	5 221
Gmina Ulanów	3 304	3 817	4 561	5 308	5 219
Miasto Stalowa Wola	3 725	4 294	5 686	5 541	5 684
Gmina Radomyśl nad Sanem	3 819	3 895	4 157	4 372	5 053
Gmina Zaklików	3 819	4 058	5 208	5 681	5 802
województwo podkarpackie	4 012	4 445	4 988	5 500	6 056
Polska	4 586	4 938	5 387	5 969	6 503

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 30 Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

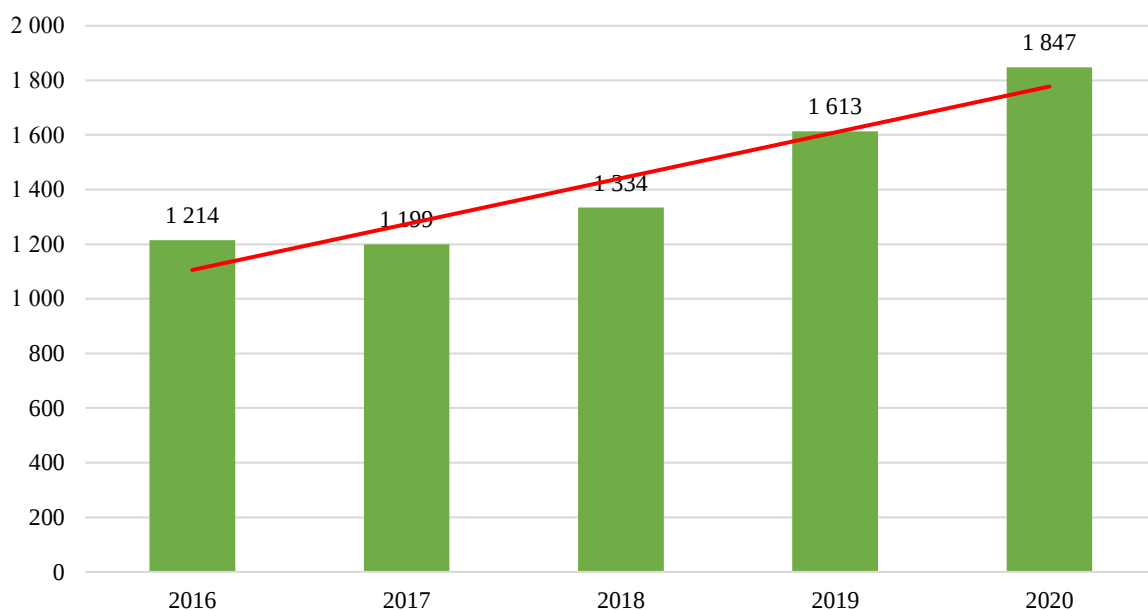
Podobną sytuację można zauważyć w danych GUS odnośnie dochodów własnych (tabela 28). Gmina Pysznica posiada jedną z niższych wartości wskaźnika *dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca* – w 2020 r. wynosiły 1 847 zł, co było wynikiem gorszym od średniej wojewódzkiej (2 349 zł) i średniej krajowej (3 180 zł). Pozytywnym aspektem jest fakt, że i w tym przypadku dochody z roku na rok zwiększają się (wykres 31).

Tabela 28 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	1 214	1 199	1 334	1 613	1 847
Gmina Janów Lubelski	1 475	1 526	1 696	1 759	2 586
Gmina Modliborzyce	787	851	1 156	1 133	1 178
Gmina Potok Wielki	839	841	1 143	1 356	1 522
Gmina Jarocin	518	598	677	906	2 043
Gmina Nisko	1 404	1 472	1 656	2 165	2 457
Gmina Ulanów	686	730	804	1 405	1 727
Miasto Stalowa Wola	2 181	2 420	3 014	3 084	3 270
Gmina Radomyśl nad Sanem	1 284	1 334	1 298	1 344	1 448
Gmina Zaklików	1 051	1 129	1 503	1 441	2 166
województwo podkarpackie	1 524	1 626	1 832	2 048	2 349
Polska	2 368	2 508	2 732	2 958	3 180

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

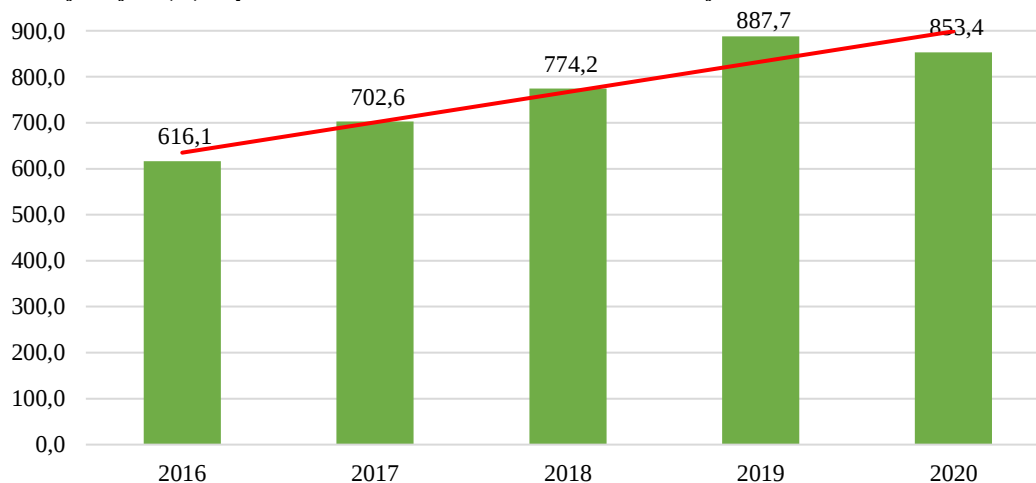
Wykres 31 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

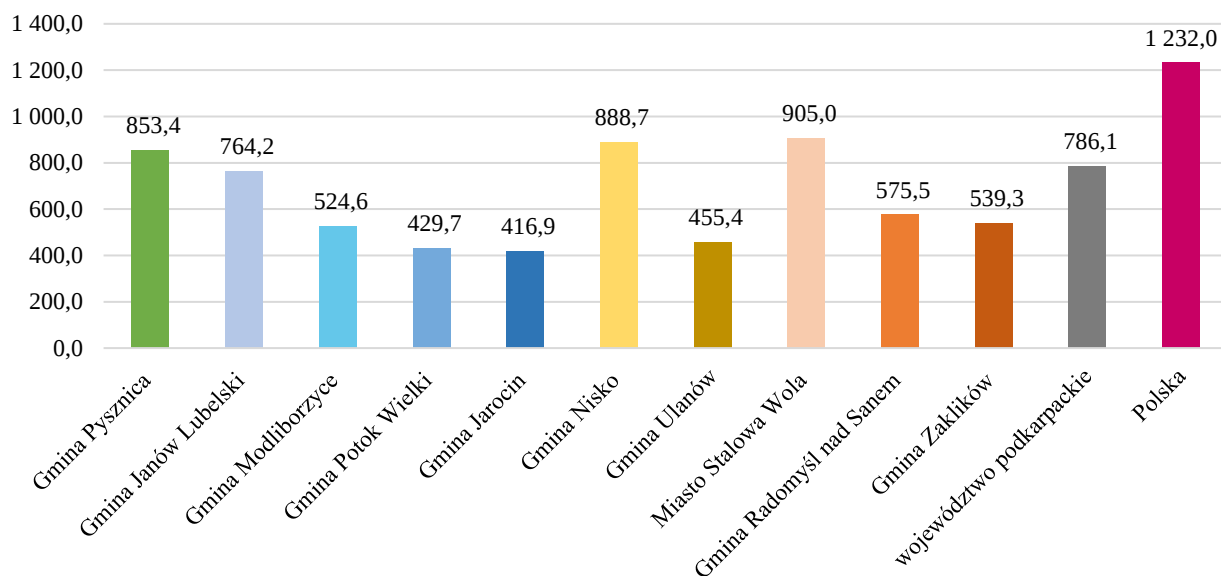
Na dochody własne składa się taki element jak udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie danej gminy. Na wykresie 32 przedstawiono wpływy z podatków od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w diagnozowanej gminie, które z roku na rok zwiększały się i w ostatnim badanym roku wyniosły 853,4 zł. W porównaniu do gmin sąsiednich (wykres 33) wskaźnik dla Gminy Pysznica w 2020 r. był na wysokim poziomie oraz był wyższy od średniej wojewódzkiej (786,1 zł) jednak niższy niż średnia dla Polski (1 232 zł).

Wykres 32 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

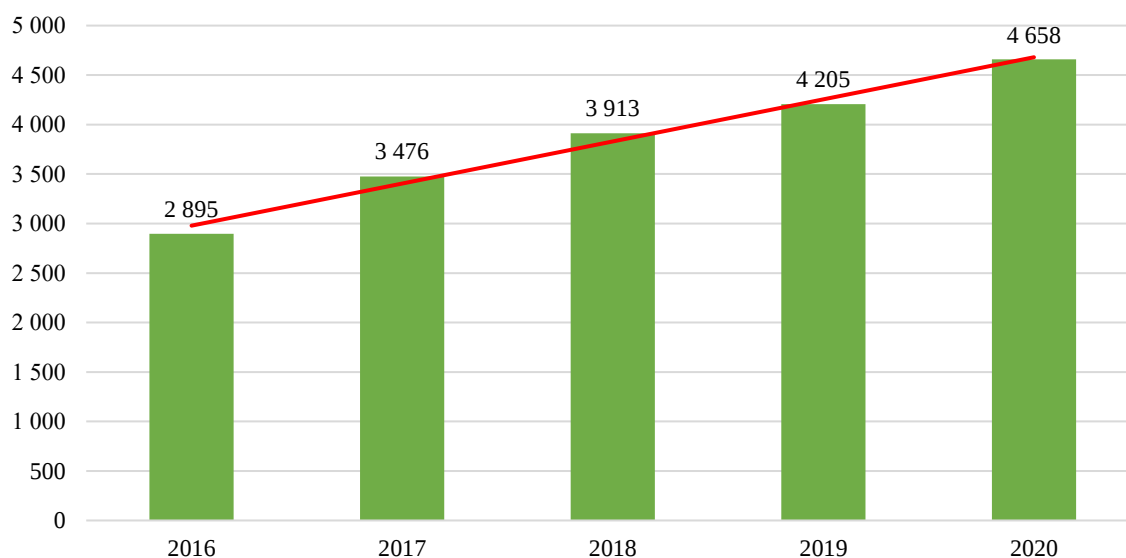
Wykres 33 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza dochodami, odzwierciedleniem sytuacji finansowej gminy są jej wydatki. W Gminie Pysznica wielkość wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok wzrastała i w 2020 roku wyniosła już 4 658 zł (wykres 34) – wzrost ten jest odzwierciedleniem wyższych dochodów. Jednak w porównaniu z innymi jednostkami (tabela 29) dochody Gminy Pysznica w 2020 roku były wyższe tylko od dochodów 3 gmin oraz znacznie niższe niż średnia w Polsce i województwie podkarpackim (wykres 35).

Wykres 34 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

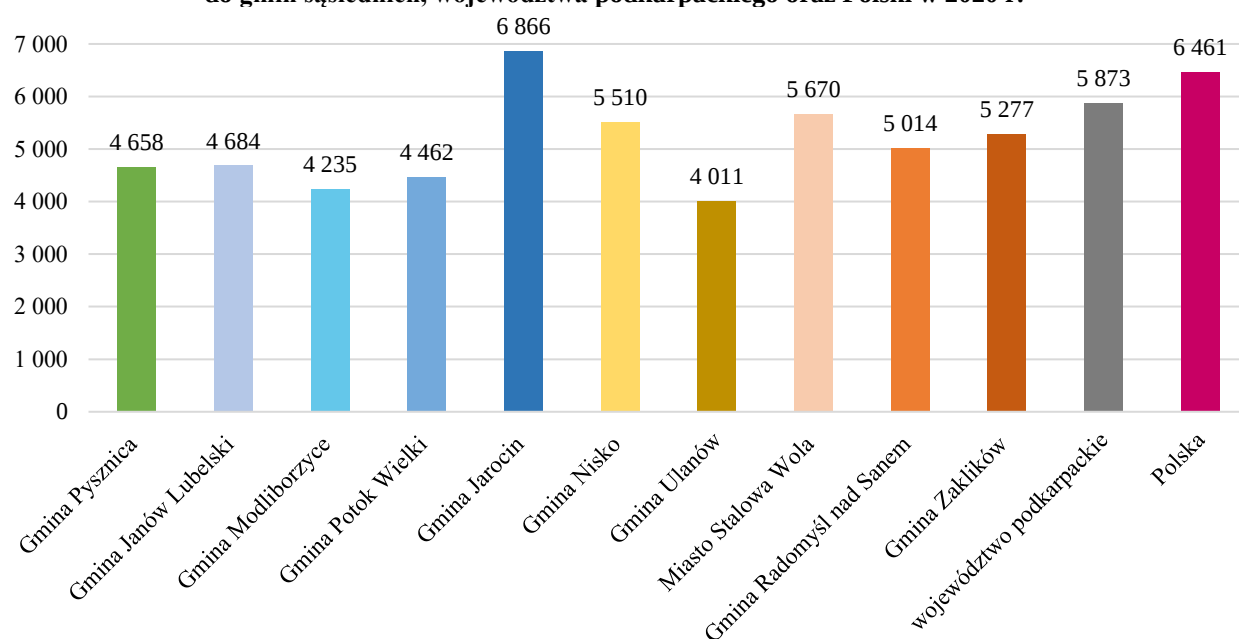
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 29 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	2 895	3 476	3 913	4 205	4 658
Gmina Janów Lubelski	3 164	4 083	4 106	4 410	4 684
Gmina Modliborzyce	3 275	3 655	5 701	4 926	4 235
Gmina Potok Wielki	3 661	4 804	4 943	4 513	4 462
Gmina Jarocin	3 519	4 084	4 242	4 534	6 866
Gmina Nisko	3 246	3 722	4 113	5 033	5 510
Gmina Ulanów	3 052	3 481	5 031	5 054	4 011
Miasto Stalowa Wola	3 846	4 777	6 775	6 066	5 670
Gmina Radomyśl nad Sanem	3 530	3 887	4 601	4 383	5 014
Gmina Zaklików	3 678	4 237	6 167	4 739	5 277
województwo podkarpackie	3 883	4 520	5 195	5 535	5 873
Polska	4 426	4 956	5 575	6 050	6 461

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 35 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.

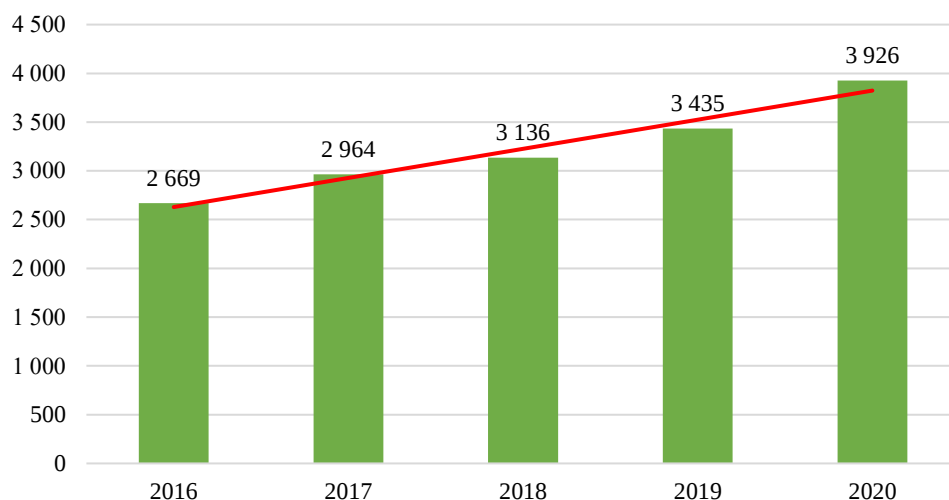

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w badanym okresie systematycznie wzrastały – w 2020 r. wynosiły 3 926 zł (wykres 36). Jednakże w ostatnim badanym roku były znacznie niższe niż wydatki w województwie podkarpackim (4 974 zł) i w Polsce (5 507 zł). W tabeli 30 i na wykresie 37 przedstawiono

wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca – dla każdej z gmin wzrastały z roku na rok, a w 2020 r. wartości wskaźnika wśród gmin sąsiednich nieznacznie się różniły.

Wykres 36 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

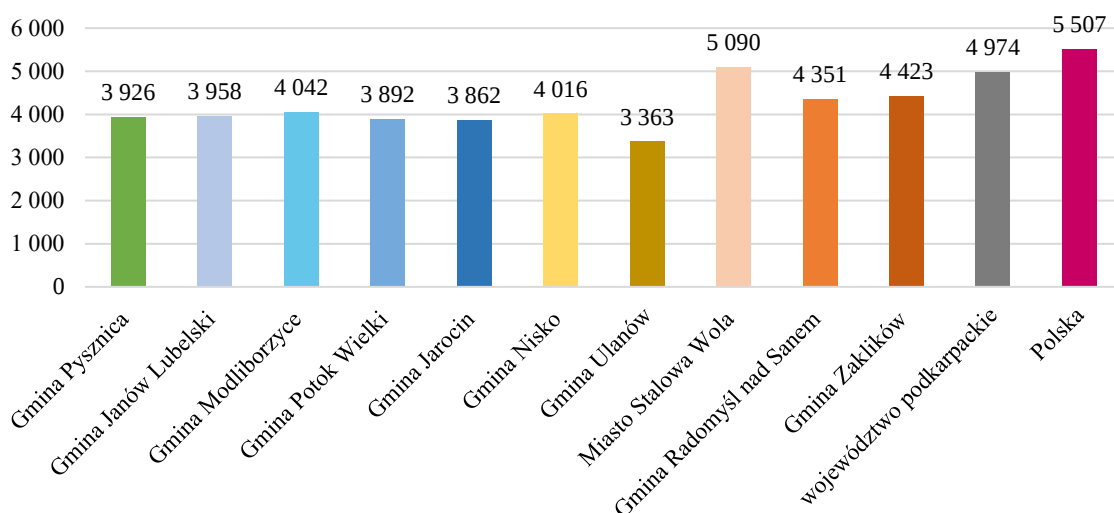
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 30 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki bieżące – ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	2 669	2 964	3 136	3 435	3 926
Gmina Janów Lubelski	2 953	3 151	3 334	3 678	3 958
Gmina Modliborzyce	3 019	3 285	3 462	3 869	4 042
Gmina Potok Wielki	3 148	3 397	3 578	3 852	3 892
Gmina Jarocin	2 790	3 055	3 304	3 582	3 862
Gmina Nisko	2 806	2 950	3 188	3 561	4 016
Gmina Ulanów	2 617	2 844	2 844	3 775	3 363
Miasto Stalowa Wola	3 366	3 839	4 199	4 662	5 090
Gmina Radomyśl nad Sanem	3 259	3 447	3 664	4 013	4 351
Gmina Zaklików	3 202	3 484	3 582	4 103	4 423
województwo podkarpackie	3 472	3 810	4 056	4 544	4 974
Polska	3 918	4 259	4 509	5 039	5 507

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

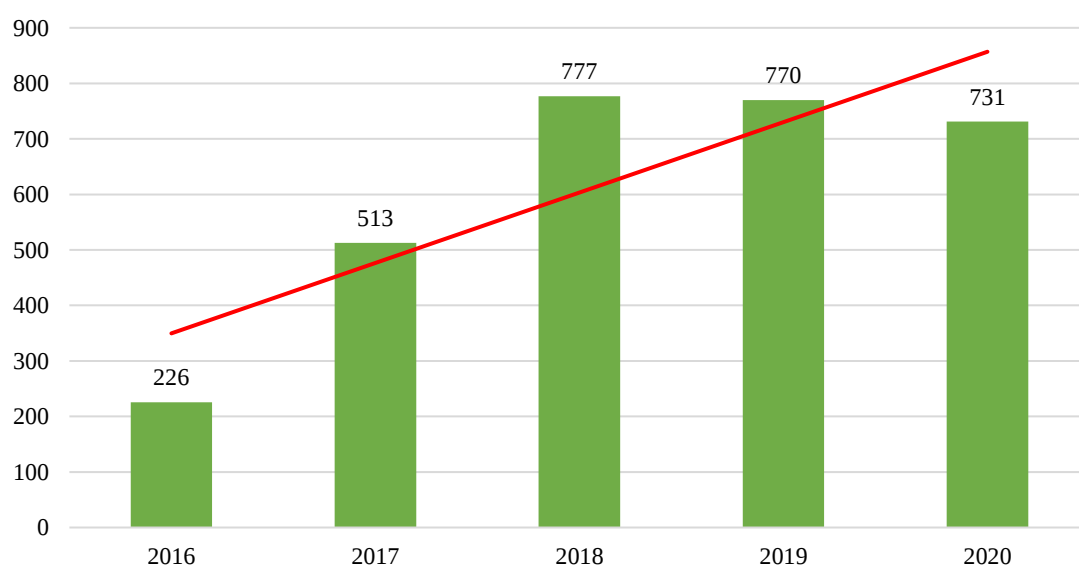
Wykres 37 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

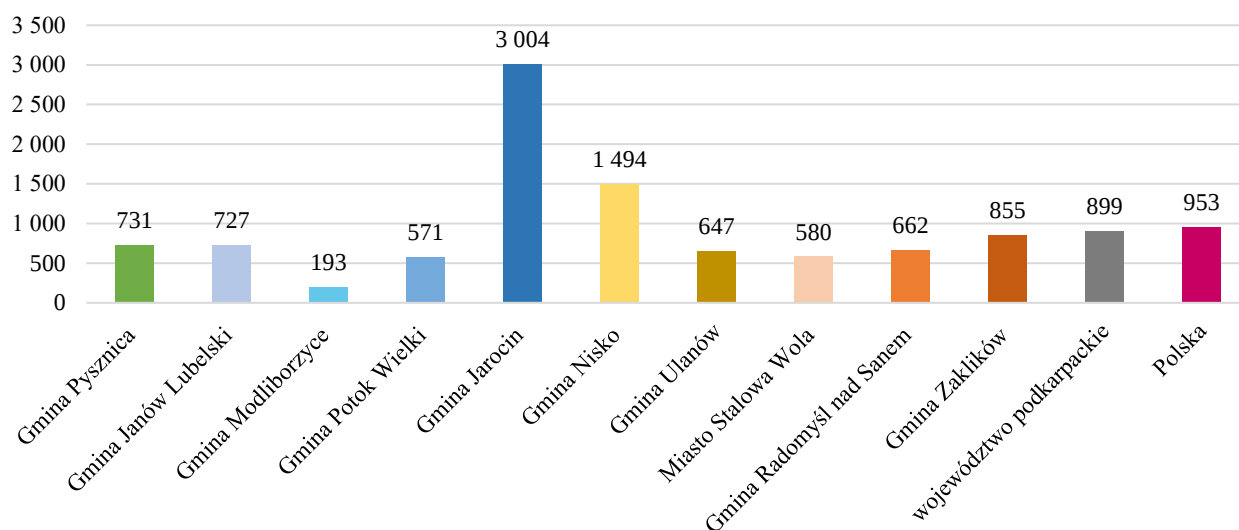
Ostatnią analizowaną kategorią wydatków są wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Suma wydatków w Gminie Pysznica w analizowanym okresie wahała się, do 2018 r. wskaźnik wzrastał, natomiast od 2019 r. wartość zaczęła spadać i w 2020 r. osiągnęła wysokość 731 zł (wykres 38). Wartość wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w 2020 r. była niższa niż w województwie podkarpackim (899 zł) i w Polsce (953 zł). Na wykresie 39 i w tabeli 31 przedstawiono porównanie wartości wskaźnika z gminami sąsiednimi.

Wykres 38 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 39 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 31 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	226	513	777	770	731
Gmina Janów Lubelski	211	931	772	732	727
Gmina Modliborzyce	256	370	2 238	1 057	193
Gmina Potok Wielki	513	1 406	1 365	662	571
Gmina Jarocin	730	1 029	938	952	3 004
Gmina Nisko	441	772	925	1 472	1 494
Gmina Ulanów	435	637	2 186	1 279	647
Miasto Stalowa Wola	479	938	2 577	1 404	580
Gmina Radomyśl nad Sanem	270	441	936	370	662
Gmina Zaklików	476	752	2 585	636	855
województwo podkarpackie	412	710	1 138	991	899
Polska	508	697	1 066	1 011	953

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym aspektem zdolności inwestycyjnych Gminy Pysznica jest wykorzystanie środków unijnych na realizację zadań. Aktywność w tym zakresie odzwierciedla wskaźnik *liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie z programów operacyjnych*. W tabeli 32 przedstawiono ogólną liczbę podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Pysznica, w gminach sąsiednich, województwie podkarpackim oraz Polsce. Łącznie na terenie diagnozowanej gminy podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w roku 2020 było 17 – jest to jedna z niższych wartości wśród porównywanych gmin. Jednak wyższe wartości

odnotowano tylko w czterech z spośród dziesięciu porównywanych jednostek. Warto zwrócić uwagę, iż liczba umów z roku na rok zwiększała się.

Tabela 32 Liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2017–2020

Jednostka terytorialna	Liczba umów / decyzji o dofinansowanie wg programów operacyjnych – ogółem			
	2017	2018	2019	2020
Gmina Pysznica	10	12	15	17
Gmina Janów Lubelski	22	38	45	82
Gmina Modliborzyce	4	7	7	14
Gmina Potok Wielki	4	9	9	15
Gmina Jarocin	5	9	10	10
Gmina Nisko	26	33	40	44
Gmina Ulanów	14	19	22	26
Miasto Stalowa Wola	53	72	97	115
Gmina Radomyśl nad Sanem	4	6	7	7
Gmina Zaklików	8	11	13	16
województwo podkarpackie	2 421	3 297	4 157	5 188
Polska	30 616	46 173	58 399	83 632

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych GUS najwięcej umów/decyzji o dofinansowanie w 2020 r. Gmina Pysznica podpisała w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego, tj. 12, co stanowiło ponad 70% wszystkich umów/decyzji o dofinansowanie, natomiast 3 umowy/decyzje w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa oraz po jednej umowie w ramach Programów Operacyjnych Polska Wschodnia, oraz Infrastruktura i Środowisko.

14. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki czy jej mieszkańców.

Tabela 33 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 34 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Stale rosnąca liczba mieszkańców gminy wynikająca z dodatniego przyrostu naturalnego oraz dodatniego salda migracji. 2. Korzystna struktura wieku, w tym wskaźniki obciążenia demograficznego korzystniejsze niż w województwie i kraju. 3. Udział % podmiotów wyrejstrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON poniżej średniej dla województwa podkarpackiego i Polski. 4. Korzystne warunki do zamieszkania – wskaźnik pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców dużo wyższy niż średnia w Polsce i województwie. 5. Dostęp do szerokopasmowego Internetu; 6. Obszary prawnie chronione występujące na terenie gminy. 7. Tereny o szczególnych walorach przyrodniczych.	1. Dochody ogółem oraz udział dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższe niż średnia województwa i Polski. 2. Mały stopień pokrycia gminy planami zagospodarowania przestrzennego. 3. Niska aktywność społeczna mieszkańców – niezadowolająca liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na terenie gminy. 4. Niewystarczająca jakość i dostępność miejsc pracy na rynku lokalnym. 5. Udział % korzystających z instalacji kanalizacyjnej w liczbie ludności ogółem poniżej średniej w województwie podkarpackim i Polsce. 6. Brak żłobka na terenie gminy. 7. Niższy niż w województwie i kraju wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat. 8. Niewystarczająca jakość i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej.

8. Bogata historia i dziedzictwo kulturowe. 9. Warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. 10. Trasa Green Velo przebiegająca przez teren gminy. 11. Położenie w niewielkiej odległości od Miasta Stalowa Wola.	9. Niewystarczająca ilość miejsc noclegowych na terenie gminy. 10. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy oraz wartość wskaźnika rozwoju w wymiarze gospodarczym i środowiskowym na poziomie ujemnym – wartości niższe od średniej dla grupy porównawczej w Monitorze Rozwoju Lokalnego.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Korzystna prognoza demograficzna. 2. Wzrost świadomości obywatelskiej. 3. Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii. 4. Wzrost średniej długości życia. 5. Wzrost ilości podróży krajowych Polaków. 6. Wzrost mobilności społeczeństwa. 7. Cyfryzacja życia codziennego. 8. Moda na zdrowy styl życia. 9. Przynależność gminy do Lasowiackiej Grupy Działania oraz do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Stalowej Woli. 10. Przyłączenie Miasta powiatowego Stalowa Wola do Stowarzyszenia Czwórmieścia. 11. Rozwój Stalowej Woli oraz miasta wojewódzkiego Rzeszowa. 12. Członkostwo Polski w UE.	1. Wykluczenie cyfrowe. 2. Wzrost kosztów życia codziennego mieszkańców. 3. Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych. 4. Zmiany klimatu. 5. Odpływ wykwalifikowanej siły roboczej oraz odpływ ludzi młodych poza granice kraju. 6. Zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję. 7. Emigracja mieszkańców Polski. 8. Konsekwencje sytuacji geopolitycznej. 9. Planowana budowa drogi ekspresowej S74 przebiegającej przez gminę.

Źródło: Opracowanie własne

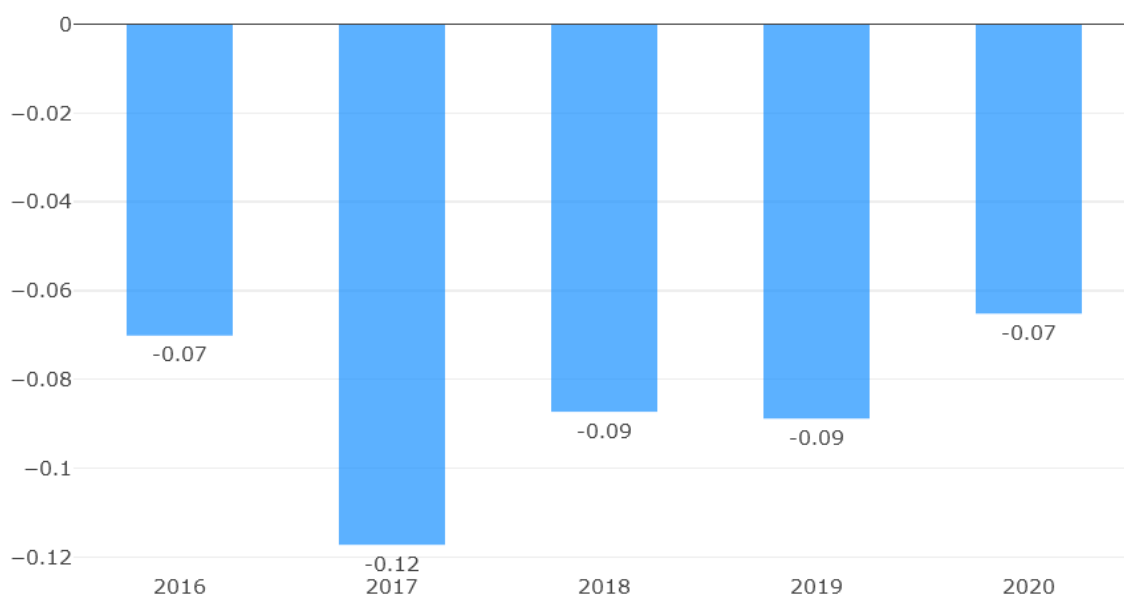
15. Podsumowanie i wnioski z diagnozy

15. 1. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy

Podsumowując sytuację społeczno-gospodarczą Gminy Pysznica należy zwrócić szczególną uwagę na ogólny wskaźnik rozwoju gminy określony w Monitorze Rozwoju Lokalnego Związku Miast Polskich. W poprzednich rozdziałach zostały zaprezentowane wskaźniki syntetyczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Najlepiej gmina wypadła w wymiarze społecznym, ponieważ mieści się w I ćwiartce (obie współrzędne są dodatnie), co oznacza, iż sytuacja gminy jest lepsza niż średnia w grupie porównawczej, a jej przewaga zwiększa się względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Gorzej wyglądała sytuacja gminy w wymiarze środowiskowym i gospodarczym, gdyż w obu wymiarach sytuacja była gorsza niż średnia w grupie porównawczej.

Wskaźnikiem podsumowującym ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego jest ogólny wskaźnik rozwoju gminy (rysunek 15) – stanowi on średnią arytmetyczną wartości z wszystkich wskaźników diagnostycznych w 12 badanych obszarach, przedstawia stan i zmianę wskaźnika na przestrzeni lat 2016–2020. We wszystkich badanych latach wartość wskaźnika była ujemna, co oznacza sytuację gorszą niż średnia w grupie porównawczej. Wartość wskaźnika w roku 2017 spadła, ale od 2018 wzrastała, co jest pozytywnym zjawiskiem – świadczy o poprawie sytuacji w Gminie Pysznica.

Rysunek 15 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Pysznica w latach 2016–2020

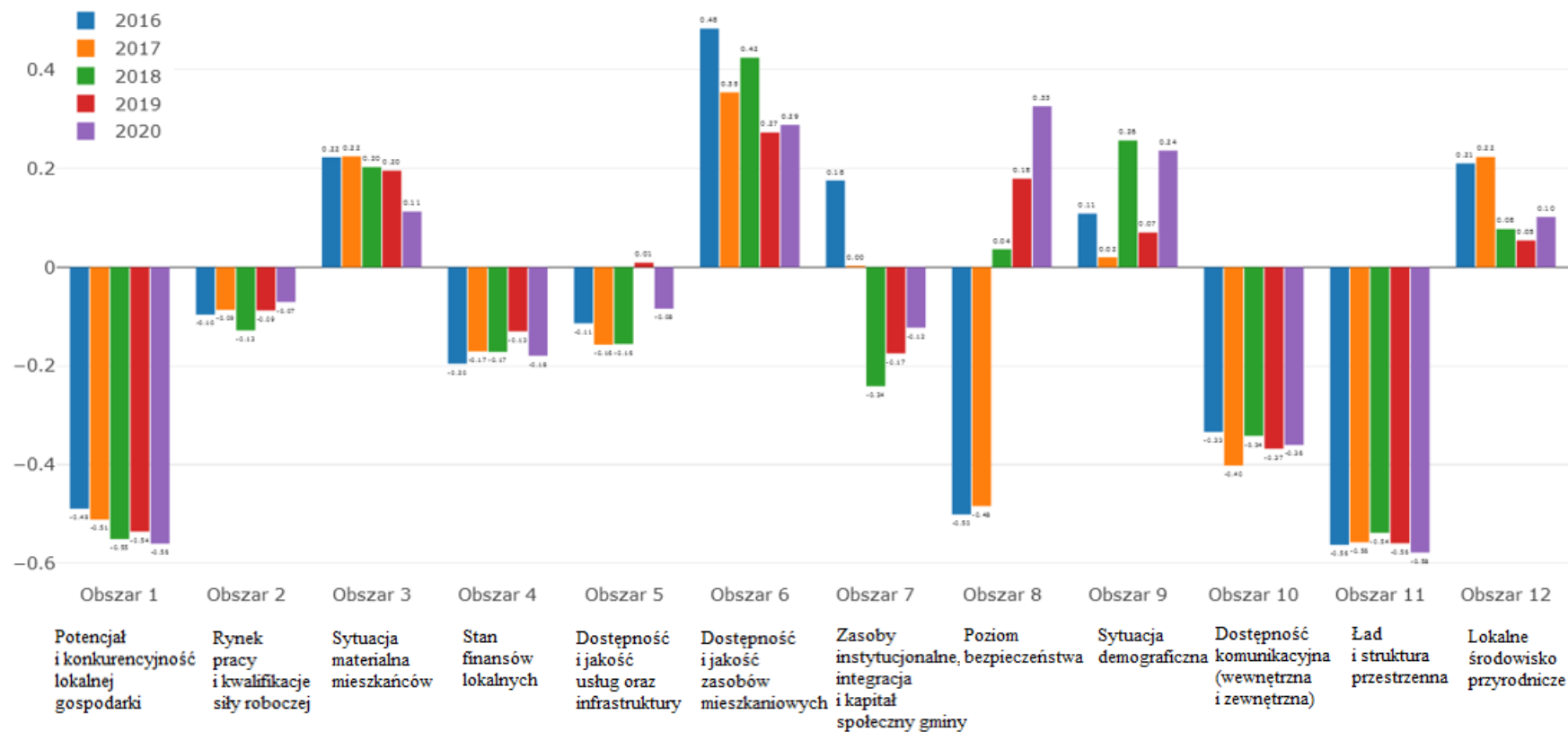
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Na rysunku 16 przedstawiono ogólny wskaźnik rozwoju w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 z podziałem na 12 różnych obszarów, są to:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (Obszar 1);
- rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej (Obszar 2);
- sytuacja materialna mieszkańców (Obszar 3);
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) (Obszar 4);
- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury (Obszar 5);
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie (Obszar 6);
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (Obszar 7);
- poziom bezpieczeństwa (Obszar 8);
- sytuacja demograficzna (Obszar 9);
- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) (Obszar 10);
- ład i struktura przestrzenna obszaru (Obszar 11);
- lokalne środowisko przyrodnicze (Obszar 12).

Największe dodatnie wartości w diagnozowanej gminie na przestrzeni lat 2016–2020 zanotowano w obszarze 6 (dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie), a nieco mniejsze w obszarach 3 (sytuacja materialna mieszkańców), 8 (poziom bezpieczeństwa), 9 (sytuacja demograficzna) oraz 12 (lokalne środowisko przyrodnicze). Najgorsza sytuacja (wysokie wartości ujemne) miała miejsce w obszarach: 1 (potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki), 10 (dostępność komunikacyjna zewnętrzna i wewnętrzna) oraz 11 (ład i struktura przestrzenna).

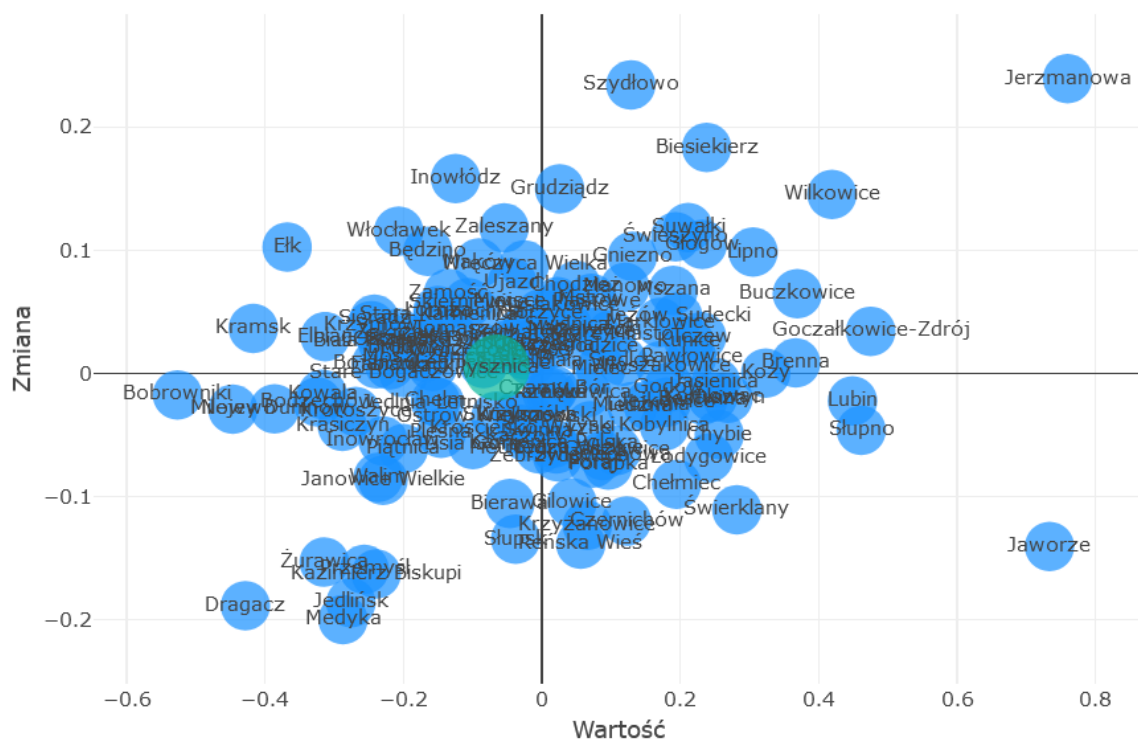
Rysunek 16 Ogólny wskaźnik rozwoju w Gminie Pysznica (obszary) w latach 2016–2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

Na rysunku 17 przedstawiona została pozycja gminy w swojej grupie porównawczej. Gmina Pysznica ułożona jest w IV ćwiartce, co oznacza sytuację gorszą niż średnia w grupie porównawczej i następuje jej pogorszenie względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej („strata” się powiększa).

Rysunek 17 Pozycja Gminy Pysznica w grupie porównawczej

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2022 r.

15. 2. Wyniki badania ankietowego

Ważnym aspektem, który daje pewne rozeznanie o gminie i pozwala poznać opinie na jej temat jest sondaż diagnostyczny w formie ankiety. W dniach 30.05–26.07.2022 r. została przeprowadzona wśród mieszkańców Gminy Pysznica ankieta (przygotowana w formie elektronicznej on-line oraz papierowej, dostępnej w Urzędzie Gminy w Pysznicy) na temat uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, aktualnych potrzeb oraz przyszłych kierunków rozwoju gminy.

Uzyskane wyniki pomogły w opracowaniu analizy stanu istniejącego. Ankieta obejmowała 2 części. W pierwszej należało ocenić w skali od 1 do 5 poszczególne obszary funkcjonowania gminy, natomiast w drugiej części ankietowany określał maksymalnie trzy najważniejsze priorytety, które mogą mieć wpływ na rozwój gminy oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju. Ankieta ta była skierowana do mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych i lokalnych środowisk gospodarczych oraz instytucji publicznych, środowisk edukacyjnych i kulturalnych. Dzięki temu poznano uwagi i propozycje zmian przyczyniające się do zdiagnozowania lokalnych potrzeb, barier rozwoju i potencjałów Gminy Pysznica. W ankiecie wzięło udział 170 osób, co może być potwierdzeniem danych statystycznych wskazujących na niską aktywność i udział mieszkańców w życiu społecznym gminy. Pełne wyniki badań ankietowych dołączono w formie załącznika do Diagnozy.

Pierwsze pytanie dotyczyło 31 dziedzin funkcjonowania gminy, które respondenci oceniali w skali od 1 do 5. Najwyżej ocenionym przez ankietowanych obszarem funkcjonowania jest dostępność sieci wodociągowej (77% respondentów oceniło go dobrze i bardzo dobrze). Potwierdzają to również dane statystyczne, które pokazały, że gmina posiada wysoki udział % korzystających z instalacji w ludności ogółem. Na równie wysokim poziomie oceniono dostępność usług/ możliwość zakupu artykułów codziennego użytku (75% ocen dobrych i bardzo dobrych), walory przyrodniczo-krajobrazowe (74% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz atrakcyjność gminy do osiedlania się nowych osób (73% ocen dobrych i bardzo dobrych). Równie dobrze ocenionym obszarem jest jakość i dostępność edukacji na poziomie podstawowym (65% ocen dobrych i bardzo dobrych) Obszary, które także zostały pozytywnie ocenione przez mieszkańców gminy to wizerunek gminy na zewnątrz oraz ogólna ocena jakości życia w gminie, które uzyskały 67% ocen na poziomie dobrym i bardzo dobrym. Ponadto dobrze postrzegany jest stan środowiska naturalnego, który otrzymał 63% ocen dobrych i bardzo dobrych.

Z mniej optymistycznych, ale bardzo ważnych danych jakie udało się uzyskać z badań ankietowych, to jakość i dostępność opieki żłobkowej, która uzyskała 63% ocen złych i bardzo złych. Ocena wynika z faktu, iż na terenie gminy nie ma ani jednego żłobka. Kolejny słabo oceniony obszar to dostęp do miejsc pracy (52% ocen złych i bardzo złych).

Druga część ankiety odnosiła się do podania maksymalnie 3 priorytetów, które mają lub miałyby największy wpływ na rozwój Gminy Pysznica oraz rozwiązywanie istniejących problemów i barier rozwoju. W tym pytaniu największa uwaga została skupiona na zwiększeniu dostępności do opieki żłobkowej i przedszkolnej (44% respondentów wskazało taką odpowiedź) oraz na wspieraniu przedsiębiorczości na obszarze gminy (odpowiedź wskazało 38% respondentów). Innym ważnym aspektem, na który zwrócili uwagę ankietowani, to zwiększenie dostępności i jakości podstawowej opieki zdrowotnej (34%). Elementy te potrzebują poprawy i mają duży wpływ na rozwój Gminy Pysznica w perspektywie najbliższych lat.

15. 3. Wnioski z diagnozy

W Gminie Pysznica zauważalny jest systematyczny wzrost liczby ludności oraz zwiększający się systematycznie udział ludności w wieku poprodukcyjnym, za którym idzie proces starzenia się społeczeństwa, jest to jednak tendencja charakterystyczna zarówno dla gminy, jak i dla województwa oraz kraju. Mianowicie zjawiska te stanowią wyzwanie w zakresie dostosowania infrastruktury i dostępności oferty usług publicznych dla rodzin z dziećmi oraz dla seniorów (w tym opieka przedszkolna, opieka zdrowotna, wspieranie aktywności społecznej itp.).

Sytuacja demograficzna w gminie jest korzystna, a także zadawalająca jest fakt, iż wskaźnik salda migracji jest na poziomie dodatnim, co wskazuje, że do Gminy Pysznica napływa znaczna ilość osób. Wzrost liczby mieszkańców jest pozytywnym zjawiskiem, przekładającym się na wzrost dochodów własnych gminy, a co za tym idzie – jej zdolności inwestycyjnych. Biorąc pod uwagę prognozę GUS do 2030 roku, liczba mieszkańców gminy powinna zwiększać się każdego roku, w związku z tym wyzwaniem będzie stwarzanie warunków do tworzenia nowych, atrakcyjnych miejsc pracy oraz warunków mieszkalnych. Dlatego tak istotny jest rozwój funkcji mieszkaniowej w gminie. Istotne jest wyodrębnienie atrakcyjnych miejsc pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną oraz wszelkich warunków sprzyjających tworzeniu miejsca atrakcyjnego do zamieszkania, w tym przestrzeni publicznych. Gmina powinna dążyć do osiągnięcia ładu przestrzennego na całym swoim terenie.

Pozytywnym zjawiskiem jest malejące bezrobocie w gminie. Przedsiębiorczość w gminie to istotny element rozwoju, ponieważ przynosi przychody nie tylko bezpośrednio mieszkańcom, ale też do budżetu gminy. Stopniowy wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON może świadczyć o dużym potencjale gospodarczym na tym obszarze. Należy jednak zwrócić uwagę na niską liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych, a co za tym idzie – coraz mniejsze zainteresowanie wśród mieszkańców gminy rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Utrzymanie trendu wzrostowego dla wskaźników gospodarczych przy jednoczesnym prowadzeniu skutecznej polityki w zakresie wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców w perspektywie kilkuletniej może doprowadzić do wzrostu dochodów własnych w dochodach ogółem gminy oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Jest to istotne również dlatego, że zgodnie z danymi Monitora Rozwoju Lokalnego (gminy.monitorrozwoju.pl) Gmina Pysznica wypada niekorzystnie w stosunku do gmin podobnych (*Gminy wiejskie położone w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych miast*

subregionalnych (D4) – w grupie znajdują się łącznie 134 jednostki samorządowe) w 3 z 4 obszarów wymiaru gospodarczego, osiągając ujemny wskaźnik rozwoju w obszarach: 1 potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, 2 rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej oraz 4 stan finansów lokalnych.

Biorąc pod uwagę fakt, iż gmina odnotowuje coroczny wzrost mieszkańców, należy szczególnie zadbać o poprawę jakości ich życia. Ponadto kolejnym krokiem jest zwiększenie atrakcyjności gminy dla potencjalnych nowych mieszkańców. Działania takie będą wspierane przez rozwój na wielu płaszczyznach, zarówno infrastruktury technicznej (w tym wodno-kanalizacyjnej), jak i usług publicznych (z zakresu edukacji, zdrowia, usług społecznych, rekreacji itp.).

Gmina Pysznica posiada potencjał w postaci licznych walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego. Ważnym zadaniem w tym aspekcie będzie wykorzystanie jej potencjału turystycznego oraz zachowanie dziedzictwa naturalnego gminy związanego m.in. z Parkiem Krajobrazowym Lasy Janowskie. Ścieżki i trasy piesze oraz rowerowe sprzyjają rozwojowi różnego rodzaju wypoczynku. Ważne, zarówno w kontekście rozwoju potencjału turystycznego gminy, jak i zwiększania jakości życia mieszkańców i ich zdrowia, jest podejmowanie działań w kierunku ochrony przyrody i zapobiegania zanieczyszczania środowiska naturalnego.

Gmina Pysznica powinna wykorzystać szansę na rozwój, jaką dają fundusze unijne. Możliwość uzyskania dofinansowania z Unii Europejskiej na realizację nowych projektów oraz zawiązywanie różnych form partnerstw sektora społeczno-gospodarczego, jeśli zostaną odpowiednio wykorzystane do pobudzania przedsiębiorczości wśród mieszkańców oraz tworzenia odpowiednich warunków do rozwoju, mogą przynieść wymierne korzyści w postaci zwiększonych dochodów mieszkańców oraz wpływów do budżetu gminy. Ponadto środki finansowe mogą zostać wykorzystane do samorozwoju mieszkańców, zapewnienia wysokich standardów w zakresie usług publicznych czy rozbudowy infrastruktury.

Zgodnie z obowiązującym prawem Diagnoza nie stanowi tylko dobrej praktyki czy standardu opracowania, ale jest obowiązkiem ustawowym, który wynika z art. 10a ust. 1 (wymóg przeprowadzenia „diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych) *Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378).

Niniejsze opracowanie to nie tylko ocena stanu zastanego i tendencji rozwojowych, ale również wskazanie trendów i potencjalnych kierunków rozwoju Gminy Pysznica. Diagnoza nie jest więc celem samym w sobie, ale jest podstawą dla dalszych prac i opracowywania dokumentów strategicznych dla Gminy Pysznica. Diagnoza może również stanowić podstawę opracowania dokumentów przez gminę z racji zawierania danych ilościowych i jakościowych.

Spis tabel

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020.....	13
Tabela 2 Liczba ludności w podziale na miejscowości leżące na terenie Gminy Pysznica.....	13
Tabela 3 Prognozowana liczba ludności ogółem na lata 2016–2030 w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich	15
Tabela 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020	19
Tabela 5 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020	20
Tabela 6 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020	25
Tabela 7 Struktura mieszkalnictwa w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020.....	26
Tabela 8 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 000 mieszkańców w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2018–2020	27
Tabela 9 Wskaźniki gospodarcze dla Gminy Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020.....	32
Tabela 10 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON dla Gminy Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020	40
Tabela 11 Udział % obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem na obszarze Gminy Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.....	51
Tabela 12 Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.	51
Tabela 13 Wykaz źródeł ogrzewania w Gminie Pysznica w roku 2021	56
Tabela 14 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020	57

Tabela 15 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu oraz oświetlenie ulic, placów i dróg w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020.....	58
Tabela 16 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020	59
Tabela 17 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Pysznica, gminach sąsiednich, województwie podkarpackim i Polsce w latach 2016–2020	62
Tabela 18 Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu % w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020	64
Tabela 19 Ilość wyjazdów jednostek OSP z terenu Gminy Pysznica w 2021 r.....	84
Tabela 20 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020	86
Tabela 21 Zasiłki rodzinne w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020.....	89
Tabela 22 Dzieci do lat 3 oraz odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020.....	90
Tabela 23 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020.....	93
Tabela 24 Wskaźniki szkolnictwa podstawowego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2016–2020	94
Tabela 25 Wyniki % egzaminu ósmoklasisty dla rocznika nauki szkolnej 2021/2022	95
Tabela 26 Frekwencja wyborcza wg typu wyborów w gminach wchodzących w skład gminy Pysznica.....	98
Tabela 27 Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020.....	101

Tabela 28 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020.....	102
Tabela 29 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020.....	105
Tabela 30 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020.....	106
Tabela 31 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2016–2020.....	108
Tabela 32 Liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2017–2020.....	109
Tabela 33 Schemat analizy SWOT	110
Tabela 34 Analiza SWOT	110

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	12
Wykres 2 Piramida wieku dla Gminy Pysznica w roku 2020.....	17
Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	18
Wykres 4 Wskaźnik starości – odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w Gminie Pysznica i w gminach podobnych w latach 2016–2020.....	21
Wykres 5 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	22
Wykres 6 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020 i 2021	23
Wykres 7 Urodzenia żywe na 1000 ludności – wartości dla Gminy Pysznica i średnia dla gmin podobnych w latach 2016–2020	24
Wykres 8 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób w Gminie Pysznica w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020.....	25

Wykres 9 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	33
Wykres 10 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020	33
Wykres 11 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	34
Wykres 12 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020.....	35
Wykres 13 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	35
Wykres 14 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020.....	36
Wykres 15 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	36
Wykres 16 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020.....	37
Wykres 17 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Gminie Pysznica w latach 2016–2020.....	40
Wykres 18 Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON na 1000 ludności w Gminie Pysznica i średnio w gminach podobnych w latach 2016–2020	41
Wykres 19 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	42
Wykres 20 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2020	42
Wykres 21 Liczba długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1 000 mieszkańców w Gminie Pysznica i średnio w gminach podobnych w latach 2016–2020	43
Wykres 22 Podmioty według wielkości zatrudnienia w Gminie Pysznica w latach 2011–2020	48

Wykres 23 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.	57
Wykres 24 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Pysznica, gminach sąsiednich, województwie podkarpackim i Polsce w 2020 r.	63
Wykres 25 Liczba organizowanych imprez przez centra, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice na obszarze Gminy Pysznica w latach 2016–2020	72
Wykres 26 Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice na obszarze Gminy Pysznica w latach 2016–2020	72
Wykres 27 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w 2020 r.	87
Wykres 28 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Pysznica w latach 2016–2020.....	88
Wykres 29 Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.....	97
Wykres 30 Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	102
Wykres 31 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	103
Wykres 32 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	103
Wykres 33 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.	104
Wykres 34 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	104
Wykres 35 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r.	105
Wykres 36 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	106

Wykres 37 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w 2020 r.....	107
Wykres 38 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	107
Wykres 39 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 r. ..	108

Spis rysunków

Rysunek 1 Wskaźnik rozwoju – wymiar społeczny w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	28
Rysunek 2 Wskaźnik rozwoju społecznego w Gminie Pysznica (obszary) latach 2016–2020	29
Rysunek 3 Pozycja Gminy Pysznica w grupie porównawczej – wymiar społeczny	30
Rysunek 4 Wskaźnik rozwoju – wymiar gospodarczy w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	43
Rysunek 5 Wskaźnik rozwoju gospodarczego w Gminie Pysznica (obszary) w latach 2016–2020	44
Rysunek 6 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1 000 mieszkańców w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 (Obszar 1 –Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki)	45
Rysunek 7 Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 (Obszar 2 – Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej).....	45
Rysunek 8 Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 (Obszar 4 – Stan finansów lokalnych).....	46
Rysunek 9 Pozycja Gminy Pysznica w grupie porównawczej – wymiar gospodarczy	47
Rysunek 10 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Pysznica w latach 2016–2020	65
Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju środowiskowego w Gminie Pysznica (obszary) w latach 2016–2020	65
Rysunek 12 Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km2 w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 (Obszar 10 – Dostępność komunikacyjna).....	66

Rysunek 13 Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem % w Gminie Pysznica w latach 2016–2020 (Obszar 11 – Ład i struktura przestrzenna obszaru)	67
Rysunek 14 Pozycja Gminy Pysznica w grupie porównawczej – wymiar środowiskowy	68
Rysunek 15 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Pysznica w latach 2016–2020	112
Rysunek 16 Ogólny wskaźnik rozwoju w Gminie Pysznica (obszary) w latach 2016–2020	114
Rysunek 17 Pozycja Gminy Pysznica w grupie porównawczej	115

Spis map

Mapa 1 Położenie Gminy Pysznica na tle Polski, województwa podkarpackiego i powiatu stalowowolskiego	7
Mapa 2 Podział Gminy Pysznica na jednostki strukturalne	9
Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Pysznica	10
Mapa 4 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Pysznica	10
Mapa 5 Gęstość zaludnienia – liczba mieszkańców na 1 km ² w podziale na miejscowości Gminy Pysznica w 2020 roku	16
Mapa 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w miejscowościach Gminy Pysznica w roku 2020	38
Mapa 7 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Pysznica w roku 2020	38
Mapa 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Pysznica w roku 2020	39
Mapa 9 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Pysznica w roku 2020.....	39
Mapa 10 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Pysznica.....	50
Mapa 11 Zasięg obszarów przekroczeń średniorocznego poziomu docelowego B(a)P określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2021 r.	53
Mapa 12 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu dla 8-godz. Stężenia O ₃ ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2020 r.	54
Mapa 13 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Pysznica.....	82
Mapa 14 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – sektor prywatny – fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w sołectwach Gminy Pysznica w roku 2020	97